

มูลนิธิอุทยานธรรม

อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒

แสดงธรรมแห่งพระไตรปิฎก



คณะผู้จัดทำ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒
สำหรับแจกเป็นธรรมานุเคราะห์ จัดทำถวายพระศาสนาโดย
โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก มูลนิธิอุทยานธรรม
ผู้ก่อปรกิจ และเจ้าภาพทุกท่าน
เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ (วันออกพรรษา ๒๕๖๐)
Email: tripitaka@uttayarndham.org

ที่ปรึกษา: ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์
รวบรวมและเรียบเรียง: ณัฐกร ทับทอง
จัดทำและเผยแพร่: พินิกาญจน์ ลากานันท์ นิตินาถชาติศิริวัฒนา
ชัยชาญ รักษาการงาน
พิสูจน์อักษร: กนิษฐา พรหมสาขา ณ สกลนคร
นิตยาภรณ์ เจียรวงศ์ ณัฐฐา เจียรวงศ์
ภาพประกอบ ออกแบบปก: มลฤดี ตั้งสกุลพิทักษ์

© มูลนิธิอุทยานธรรม

345 หมู่ 3 ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ 77120
Email: info@uttayarndham.org Website: www.uttayarndham.org

สารบัญ

แสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก	v
บทนำ	vi
ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล	7
ไม่พึงเป็นผู้เดินทางไกล	14
ไม่ควรวางใจ	18
ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา	22
การบวชที่ย่อหย่อน	29
ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า	33
บัณฑิตไม่ทำบาป	37
ผู้ซึ่งบอกขุมทรัพย์ให้	41
ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม	46
ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน	50
ทางที่มารหาไม่พบ	56

สารบัญ (ต่อ)

เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า	61
ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่	66
เหมือนบุรุษผู้กุมขอ	73
ผู้หวนไปสู่ป่าอีก	81
ผู้บริโภค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา	85
สระอันเกษมคือพระรัตนตรัย	98
ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม	107
ยอดนักรบในสงคราม	115
ผู้ฝึกตน	126
การทำที่พึงด้วยธรรม	145
จิตที่นำความสุขมาให้	163
เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย	175
ผู้ถอนลืมสลักได้แล้ว	180
อริยมรรค	184

สารบัญ (ต่อ)

ทางแห่งความบริสุทธิ์	188
นครกระดุก	191
กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์	199
ผู้ดีมรสอันเกิดแต่วิเวก	205
ประมวลธรรมบท	209
ท้ายเล่ม	239

หมายเหตุ : ข้อตอนมาจากหนังสือ ธรรมบท ทางแห่งความดี เล่มที่ ๑ – ๔
โดย อาจารย์วศิน อินทสระ

แสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก

ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมที่บริบูรณ์ กว้างขวาง
เหมาะกับคนทุกวิชาชีพ ทุกจริต การละเลยธรรมะของพระศาสดา ทำให้เกิด
การตีความธรรมะไปตามจริตและอวิชชาของตน ธรรมจึงแคบลง บิดเบือน
ไปทีละน้อย ซึ่งพระผู้มีพระภาคทรงเรียกว่าสัทธรรมปฏิรูป อันเป็นเหตุแห่ง
ความเสื่อมของพระธรรม

แสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก คือ โครงการพระไตรปิฎกเสียง จัดทำขึ้น
โดยมูลนิธิอุทยานธรรม เพื่อมุ่งธำรงธรรมของพระศาสดา และรักษาธรรม
บริสุทธิ์ ให้คงอยู่คู่โลกสืบไป โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการให้
พุทธศาสนิกชน ทุกเพศ ทุกวัย เข้าถึงคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยตรง ด้วยรูปแบบสื่อเสียง เพื่อให้เกิดอรรถรสและธรรมรส

มูลนิธิฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าพุทธชนทั้งหลาย จะใช้สื่อพุทธธรรมนี้อย่าง
แพร่หลายในชีวิตประจำวัน เพื่อเหนี่ยวนำให้เกิดอริยชนเพิ่มมากขึ้น

ติดต่อสอบถามเกี่ยวกับ โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก มูลนิธิ
อุทยานธรรม tripitaka@uttayarndham.org

บทนำ

อรหันตธรรมบท เป็นบทธรรมและความเป็นมาแห่งพระอรหันต์สมัยพุทธกาล ที่แสดงบุญญาภินิหาร วิบากกรรม และปฏิบัติในการบำเพ็ญเพียรของแต่ละท่าน จนบรรลุอรหัตตผล เป็นทั้งแบบอย่าง เป็นทั้งอุทาหรณ์อันชัดเจน แก่ท่านพุทธชนทั้งหลาย ในการเลือกปฏิบัติที่เหมาะสมกับตน

เมื่อท่านอ่านอรหันตธรรมบทนี้ พึงวิปัสสนากฎแห่งกรรม พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ และอนุโมทนากับทุกท่านที่บรรลุธรรม เพื่อเจริญปัญญาพลະและนิพพานปัจจัย ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ยิ่งขึ้น



ພູມີສ່ວນແລະໄມ້ມີສ່ວນແຫ່ງສາມັດທະພາບ

“หากว่านรชนกล่าวพระพุทธรพจน์อันมีประโยชน์เกื้อกูล แม้มาก
แต่เป็นผู้ประมาทแล้ว ไม่ทำตามพระพุทธรพจน์นั้นไซ้
เขาย่อมไม่เป็นผู้มีส่วนแห่งสามัญพล
เหมือนคนเลี้ยงโคกระบือทั้งหลายของชนเหล่าอื่น
ย่อมเป็นผู้ไม่มีส่วนแห่งปัจจัยโครส ฉะนั้น

หากว่านรชนกล่าวพระพุทธรพจน์อันมีประโยชน์เกื้อกูล แม้น้อย
แต่เป็นผู้มีปกติประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมไซ้
เขาละราคะ โทสะ และโมหะแล้ว
รู้ชอบ มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว
หมดความยึดถือในโลกนี้หรือในโลกหน้า
เขาย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสามัญพล”

ภิกษุ ๒ สหาย



กุลบุตร ๒ คน ชาวเมืองสาวัตถี เป็นสหายกัน ไปยังวิหาร
ฟังพระธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้ว ละกามทั้งหลาย ถวาย
ชีวิตในพระศาสนาของพระศาสดา บวชในสำนักพระอาจารย์
และพระอุปัชฌาย์ตลอด ๕ ปี พวกเขาเข้าไปเฝ้าพระศาสดา
ทูลถามถึงธรรมาในพระศาสนา เมื่อได้ฟังวิปัสสนาธรรมาและคันถธรรมา
โดยพิสดารแล้ว ภิกษุรูปหนึ่งกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์บวชเมื่อแก่ ไม่สามารถจะบำเพ็ญ
คันถธรรมาได้ แต่จะบำเพ็ญวิปัสสนาธรรมา”

ดังนี้แล้ว ทูลให้พระศาสดาตรัสบอกวิปัสสนาจนถึงพระอรหัต แล้ว
พากเพียรพยายาม จนบรรลุพระอรหัตพร้อมกับด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย
ฝ่ายภิกษุอีกรูปหนึ่ง คิดว่า

“เราจะบำเพ็ญคันถธรรมา”

ดังนี้แล้ว เรียนพระพุทฺธพจน์ คือพระไตรปิฎก โดยลำดับ กล่าวธรรม
สวดสรกัณญะในสถานที่ตนไปแล้ว ๆ เทียบบอกธรรมแก่ภิกษุ ๕๐๐ รูป
ได้เป็นอาจารย์ของคณะใหญ่ ๑๘ คณะ

ภิกษุทั้งหลายเรียนพระกัมมัฏฐานในสำนักพระศาสดาแล้ว ไปสู่ที่อยู่
ของพระเถระรูปแรก บำเพ็ญวิปัสสนา ตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน แล้วได้
บรรลุพระอรหัต จึงนมัสการพระเถระ เรียนว่า

“กระผมทั้งหลาย ใครจะเฝ้าพระศาสดา”

พระเถระกล่าวว่า

“ไปเถิด ผู้มีอายุ ท่านทั้งหลายจงถวายบังคม
พระศาสดา นมัสการพระมหาเถระทั้ง ๘๐ รูป ตามคำของเรา

Audio 1

จงบอกกะพระเถระผู้สหายของเราบ้างว่า ท่านอาจารย์ของกระผมทั้งหลาย
นมัสการท่าน”

ดังนี้แล้ว ส่งไป ภิกษุเหล่านั้นไปสู่วิหาร ถวายบังคมพระศาสดา
และนมัสการพระอสีติมหาเถระแล้ว ไปสู่สำนักพระคันถิกเถระ เรียนว่า

“ท่านขอรับ ท่านอาจารย์ของพวกกระผม นมัสการถึงท่าน”

พระคันถิกเถระถามว่า

“อาจารย์ของพวกท่าน นั้นเป็นใคร”

ภิกษุเหล่านั้นเรียนว่า

“เป็นภิกษุผู้สหายของท่าน ขอรับ”

เมื่อพระวิปัสสกะเถระส่งข่าวเยี่ยงอย่างนี้เรื่อย ๆ พระคันถิกเถระอดทน
อยู่ได้เพียงเล็กน้อย ภายหลังไม่สามารถจะอดทนอยู่ได้ เมื่อพวกอาคันตุก-
ภิกษุเรียนว่า

“ท่านอาจารย์ของพวกกระผม นมัสการถึงท่าน”

ท่านจึงกล่าวว่า

“อาจารย์ของพวกท่าน นั้นเป็นใคร”

“เป็นภิกษุผู้สหายของท่าน ขอรับ”

“ก็อะไรเล่าที่พวกท่านเรียนในสำนักของภิกษุนั้น บรรดานิกายมี
ทีฆนิกาย เป็นต้น นิกายใดนิกายหนึ่งหรือ หรือบรรดาปิฎก ๓ ปิฎก ไตปิฎก
หนึ่งหรือ ที่พวกท่านได้เรียนแล้ว”

ดังนี้แล้ว คิดว่า

“สหายของเราย่อมไม่รู้จักคาถาแม่ประกอบด้วย ๔ บท เธอถือบังสุกุล
เข้าป่าตั้งแต่ในคราวบวชแล้ว ยังได้อันตวาสึกมากมาย ในกาลที่เธอมา
เราจะถามปัญหาดู”

ในกาลต่อมา พระวิปัสสกะเถระได้มาเฝ้าพระศาสดา ท่านเก็บบาตรจีวรไว้ในสำนักพระเถระผู้สหายแล้ว ไปถวายบังคมพระศาสดา และนมัสการพระอสีติมหาเถระ แล้วก็กลับมาอยู่ที่อยู่ของพระเถระผู้สหาย ลำดับนั้น พระคันถิกเถระให้ภิกษุทั้งหลายทำวัตรแก่ท่าน แล้วถือเอาอาสนะมีขนาดเท่ากัน นั่งอยู่ ด้วยตั้งใจว่า จักถามปัญหา

ขณะนั้น พระศาสดาทรงทราบว่

“คันถิกภิกษุนี้ จะเบียดเบียนบุตรของเรา แล้วจะเกิดในนรก”

ด้วยทรงเอ็นดูในเธอ พระศาสดาเสด็จไปสู่สถานที่ที่พระเถระทั้งสองนั่งอยู่ ประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เธอจัดไว้ ก็แลครั้นประทับนั่งแล้ว จึงตรัสถามปัญหาในปฐมฌานกะคันถิกภิกษุ ครั้นเมื่อเธอทูลตอบไม่ได้ จึงตรัสถามปัญหาในรูปสมบัติและอรุสมบัติทั้งแปด ตั้งแต่ทุติยฌานเป็นต้นไป พระคันถิกเถระก็มีอาจทูลตอบได้แม้ข้อเดียว พระวิปัสสกะเถระทูลตอบปัญหานั้นได้ทั้งหมด ที่นั้น พระศาสดาตรัสถามปัญหาใน โสดาปัตติมรรค กับพระคันถิกเถระ พระคันถิกเถระก็มีสามารถทูลตอบได้ แต่นั้นจึงตรัสถามกะพระชีณาสพเถระ พระเถระก็ทูลตอบได้

พระศาสดาทรงชมเชยว่

“ดีละ ะ”

แล้วตรัสถามปัญหาในมรรคที่เหลือทั้งหลายโดยลำดับ พระคันถิกเถระก็มีอาจทูลตอบปัญหาได้สักข้อเดียว ส่วนพระชีณาสพทูลตอบปัญหาที่ตรัสถามแล้ว ะ ได้ พระศาสดาได้ประทานสาธุการแก่พระชีณาสพนั้น ในฐานะทั้งสี่ เทวดาทั้งหมด ตั้งต้นแต่ภุมเทวดา จนถึงพรหม โลก นาค และครุฑ ได้ฟังสาธุการนั้นแล้ว ก็ได้ให้สาธุการ พวกอันเตवासิกและสัทธิวิหาริกของพระคันถิกเถระได้สดับสาธุการนั้นแล้ว จึงกล่าว โทษพระศาสดาว่า

“พระศาสดาทรงทำกรรมอะไรนี้ พระองค์ได้ประทานสาธุการแก่พระวิปัสสกะเถระผู้ไม่รู้อะไร ะ ในฐานะทั้งสี่ ส่วนท่านอาจารย์ของพวกเรา

ผู้ทรงจำพระปริยัติธรรมไว้ได้ทั้งหมด เป็นหัวหน้าภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป
พระองค์มิได้ทรงทำความสรรเสริญแก่ท่านเลย”

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสถามภิกษุเหล่านั้นว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอกล่าวอะไรกันนี้”

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเนื้อความนั้นแล้ว ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย อาจารย์ของพวกเธอ เช่นกับผู้รักษาโคทั้งหลาย เพื่อค่า
จ้างในศาสนาของเรา ส่วนบุตรของเรา เช่นกับเจ้าของ ผู้บริโภคปัจจัยโครส
ตามชอบใจ”

ดังนี้แล้ว ได้ภาสิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“หากว่านรชนกล่าวพระพุทฺธพจน์อันมีประโยชน์เกื้อกูล แม้มาก
แต่เป็นผู้ประมาทแล้ว ไม่ทำตามพระพุทฺธพจน์นั้นไซ้
เขาย่อมไม่เป็นผู้มีส่วนแห่งสามัญผล
เหมือนคนเลี้ยงโค นับโคทั้งหลายของชนเหล่าอื่น
ย่อมเป็นผู้ไม่มีส่วนแห่งปัจจัยโครส ฉะนั้น

หากว่านรชนกล่าวพระพุทฺธพจน์อันมีประโยชน์เกื้อกูล แม้น้อย
แต่เป็นผู้มีปกติประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมไซ้
เขาละระคะ โทสะ และโมหะแล้ว
รู้ชอบ มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว
หมดความยึดถือในโลกนี้หรือในโลกหน้า
เขาย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสามัญผล”

พระศาสดาทรงรวบยอดแห่งเทศนาด้วยพระอรหัต เหมือนนายช่างถือ
เอายอดแห่งเรือนด้วยยอดแก้วฉะนั้น ดังนี้แล

ในกาลจบคาถา คนเป็นอันมากได้เป็นอริยบุคคลมีพระโสดาบัน
เป็นต้น เทศนามีประโยชน์แก่มหาชน ดังนี้แล



ໂມ່ຟິງເປັນຜູ້ເດີນທາງໄກລ

“การบวชก็ยาก การย็นดีก็ยาก
เรือนที่ปกครองไม่ดีให้เกิดทุกข์
การอยู่ร่วมกับผู้ไม่เสมอกันเป็นทุกข์
ผู้เดินทางไกลก็ถูกทุกข์ติดตาม
เพราะฉะนั้น ไม่พึงเป็นผู้เดินทางไกล
และไม่พึงเป็นผู้อันทุกข์ติดตาม”

~ ปกิณณกวรรค ~

ภิกษุวัชชีบุตร



ภิกษุผู้เป็นราชโอรสในแคว้นวัชชี สละราชสมบัติที่ถึงแล้วตาม
วาระ แล้วบวชในกรุงเวสาลี

เมื่อทั่วทั้งพระนครประดับแล้วด้วยเครื่องประดับทั้งหลาย
มีธงชัยและธงแผ่นผ้าเป็นต้น กระทำให้เมืองเป็นอันเดียวกันกับ
ชั้นจาตุมหาราช เมื่อวาระเป็นที่เล่นมหรสพตลอดคืนยังรุ่ง ในวันเพ็ญเป็นที่
บานแห่งดอกโกมุทเป็นไปอยู่ ได้ยินเสียงกีกก้องแห่งดนตรี มีกลองเป็นต้น
ที่เขาตีแล้ว และเสียงดนตรีมีพิณเป็นต้นที่เขาประโคมแล้ว เมื่อพระราชาเจ็ด
พันเจ็ดร้อยเจ็ดพระองค์ และข้าราชการทั้งหลาย มีอุปราชและเสนาบดี
เป็นต้น ของพระราชาเหล่านั้นก็มีจำนวนเท่านั้นเหมือนกัน ซึ่งมีอยู่ใน
กรุงเวสาลี ประดับประดาแล้ว ก้าวลงสู่ถนนเพื่อต้องการจะเล่นนักษัตร

ภิกษุนั้นจึงกรมอยู่ที่จงกรม ใหญ่ประมาณ ๖๐ ศอก เห็นพระจันทร์เต็ม
ดวง เต็มอยู่ในกลางท้องฟ้า ยืนฟังแผ่นกระดาน ณ ที่สุดจงกรมแล้ว มองดู
อัตภาพประดุจไม้ที่เขาทิ้งไว้ในป่า เพราะความที่ตนเว้นแล้วจากผ้าโพกและ
เครื่องอสังการ คิดอยู่ว่า

“คนอื่นที่เลวกว่าเรา มีอยู่หรือหนอ”

แม้ประกอบด้วยคุณ มีการอยู่ป่าเป็นวัตรตามปกติ แต่ในขณะนั้น
ถูกความไม่ยินดียิ่งบีบคั้น จึงกล่าวอย่างนั้น

เทวดาผู้สิงอยู่ในโพรสถนนั้นได้ยินคาถานี้ ประสงค์ว่า จักให้ภิกษุนี้
สังเวช จึงกล่าวว่า

“ท่านผู้เดียวอยู่ในป่า เหมือนไม้ที่เขาทิ้งไว้ในป่า ชนเป็นอันมาก
ย่อมกระหึ่มต่อท่านนั้น รวากะว่าพวกสัตว์นรกกระหึ่มต่อ
ชนทั้งหลายผู้ไปสู่สวรรค์”

Audio 2

ในวันรุ่งขึ้น เขาเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้วนั่ง
พระศาสดาทรงทราบเรื่องนั้นแล้ว ประสงค์จะประกาศความที่ฆราวาส
เป็นทุกข์ จึงทรงรวบรวมทุกข์ ๕ อย่าง แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

“การบวชก็ยาก การยินดีก็ยาก
เรือนที่ปกครองไม่ดีให้เกิดทุกข์
การอยู่ร่วมกับผู้ไม่เสมอกันเป็นทุกข์
ผู้เดินทางไกลก็ถูกทุกข์ติดตาม
เพราะฉะนั้น ไม่เพียงเป็นผู้เดินทางไกล
และไม่เพียงเป็นผู้อันทุกข์ติดตาม”

ในกาลจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นเบื่อหน่ายในทุกข์ที่พระองค์ตรัสในฐานะ ๕
แล้ว ทำลายสังโยชน์อันเป็นส่วนเบื้องต่ำ ๕ และอันเป็นส่วนเบื้องสูง ๕ ดำรง
อยู่ในพระอรหัตแล้ว ดังนี้แล



ไม่ควรวางใจ

“ภิกษุยังไม่ได้ถึงความสิ้นอาสวะ: อย่าเพ่งวางใจ
ด้วยเหตุสักว่าศีลและวัตร
ด้วยความเป็นพหูสูต
ด้วยอันใดสมาธิ
ด้วยอันนอนในที่สงัด
หรือด้วยเหตุเพียงรู้ว่า
เราถูกต้องสุขในเนกขัมมะ
ซึ่งปุถุชนเสพไม่ได้แล้ว”

~ รัมมัตถวรรค ~

ภิกษุมากรูป



ภิกษุพวกหนึ่งได้มีความคิดอย่างนี้ว่า

"พวกเรามีศีลสมบูรณ์แล้ว พวกเราทรงซึ่งธุดงค์ พวกเราเป็น
พหูสูต พวกเราอยู่ในเสนาสนะอันสงัด พวกเราได้ฌาน
พระอรหัตพวกเราจะได้ไม่ยาก พวกเราจักบรรลุพระอรหัต
ในวันที่พวกเราปรารถนานั่นเอง"

บรรดาภิกษุเหล่านั้น แม้ภิกษุผู้เป็นอนาคามี ได้มีความคิดเช่นนี้ว่า
“พระอรหัต พวกเราได้ไม่ยาก”

วันหนึ่ง ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคม แล้วนั่งอยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระศาสดาตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย กิจแห่งบรรพชิตของพวกเธอถึงที่สุดแล้วหรือหนอ”

ภิกษุเหล่านั้นต่างก็กราบทูลอย่างนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์มีศีลสมบูรณ์แล้ว พวก
ข้าพระองค์ทรงซึ่งธุดงค์ พวกข้าพระองค์เป็นพหูสูต พวกข้าพระองค์อยู่ใน
เสนาสนะอันสงัด พวกข้าพระองค์ได้ฌาน พวกข้าพระองค์เชื่อว่า จักบรรลุ
พระอรหัตได้ในวันที่ปรารถนานั่นเอง”

พระศาสดาทรงสดับถ้อยคำของภิกษุเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ชื่อว่าภิกษุจะเห็นว่าทุกข์ในภพของพวกเราน้อย
ด้วยคุณสักว่า ความเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ เป็นต้น หรือด้วยคุณสักว่า
ความสุขของพระอนาคามี ไม่ควร เมื่อยังไม่ถึงความสิ้นอาสวะ ก็ไม่พึงให้
ความคิดเกิดขึ้นว่า เราถึงสุขแล้ว”

ดังนี้แล้ว ได้ตรัสพระคาถาว่า

Audio 3

“ภิกษุยังไม่ถึงความสิ้นอาสวะ อย่าเพิ่งวางใจ
ด้วยเหตุสักว่าศีลและวัตร ด้วยความเป็นพหูสูต
ด้วยอันได้สมาธิ ด้วยอันนอนในที่สงัด
หรือด้วยเหตุเพียงรู้ว่า
เราถูกต้องสุขในเนกขัมมะ ซึ่งปุถุชนเสพไม่ได้แล้ว”

ในกาลจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นนั่งอยู่ในพระอรหัต เทศนาได้มี
ประโยชน์แม้แก่บุคคลผู้มาประชุมกัน ดังนี้แล



ຜູ້ໄມ່ພບກາງແຮ່ງປັດຍາ

“ก็บุคคลยังหนุ่มแน่นมีกำลัง
แต่ไม่ขยันในกาลที่ควรขยัน
เข้าถึงความเป็นผู้เที่ยงคร้าน
มีใจประกอบด้วยความดำริอันจมแล้ว
ชี้เท็จ เท็จคร้าน
ย่อมไม่ประสบทางด้วยปัญญา”

~ มสสควสสค ~

พระปรานกับมิกกิสสเกระ



กุลบุตรชาวกรุงสาวัตถีประมาณ ๕๐๐ คน บวชในสำนักพระ
ศาสดา เรียนกัมมัฏฐานแล้วได้ไปสู่ป่า ในบรรดาภิกษุเหล่านั้น
มีเพียงรูปหนึ่งพักอยู่ในกรุงสาวัตถีนั่นเอง ที่เหลือทำ
สมณธรรมอยู่ในป่า บรรลุพระอรหัตแล้ว คิดว่า

“พวกเราจักกราบทูลคุณอันเราได้แล้วแด่พระศาสดา”

พวกท่านได้กลับไปยังกรุงสาวัตถี

อุบาสกคนหนึ่งเห็นภิกษุเหล่านั้นเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในหมู่บ้านแห่ง
หนึ่ง ห่างจากกรุงสาวัตถีประมาณโยชน์หนึ่ง จึงต้อนรับภิกษุเหล่านั้นด้วย
ยาคุและภัต ฟังอนุโมทนาแล้ว จึงนิมนต์เพื่อฉัน ในวันรุ่งขึ้น

ภิกษุเหล่านั้นไปถึงกรุงสาวัตถีในวันนั้นเอง เก็บบาตรและจีวร
ในเวลาเย็นได้เข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้วนั่งอยู่ พระศาสดา
ทรงแสดงความยินดีอย่างยิ่งกับภิกษุเหล่านั้น ได้ทรงทำการต้อนรับ

ขณะนั้น ภิกษุผู้สหายของภิกษุเหล่านั้น ผู้ยังอยู่ในกรุงสาวัตถี คิดว่า

“เมื่อพระศาสดาทรงทำการต้อนรับภิกษุเหล่านี้ ย่อมไม่ตรัสปราศรัย
กับเรา เพราะมรรคและผลของเราไม่มี วันนี้แหละ เราบรรลุพระอรหัตแล้ว
จักให้พระศาสดาตรัสปราศรัยกับเรา”

ภิกษุเหล่านั้นทูลพระศาสดาว่า

“อุบาสกคนหนึ่งได้นิมนต์ข้าพระองค์เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้
ข้าพระองค์จักไปที่นั่นแต่เช้าตรู่”

ภิกษุผู้สหายของภิกษุเหล่านั้น เดินจงกรมตลอดคืน
ยันรุ่ง เพราะความง่วง เธอจึงล้มลงที่แผ่นหินแผ่นหนึ่งที่
ปลายทางจงกรม กระดูกขาแตก เธอร้องด้วยเสียงดัง

Audio 4

พวกภิกษุผู้เป็นสหายจำเสียงเธอได้ ต่างวิ่งมาช่วยเหลือพยาบาลอยู่ จนไม่
อาจไปในที่ที่อุบาสกนั้นนิมนต์ไว้ให้ทันได้

พระศาสดาตรัสกะภิกษุเหล่านั้นว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ไปสู่บ้านเพื่อภิกษาหรือ”

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า

“อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า”

แล้วกราบทูลเรื่องนั้น พระศาสดาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นทำอันตรายลาภของพวกเธอ ในบัดนี้เท่านั้น
หามิได้ แม้ในกาลก่อน เธอก็ได้ทำแล้วเหมือนกัน”

เมื่อภิกษุเหล่านั้นทูลวิงวอน พระศาสดาทรงนำอดีตนิทานมา ตรัสชาดก
ให้พิสดารว่า

วรุณชาดกที่ ๑ ว่าด้วย การทำไม่ถูกต้อง

ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์
ให้มาณพ ๕๐๐ คน เล่าเรียนศิลปะอยู่ในเมืองตักกสิลา แคว้นคันธาระ

ครั้นวันหนึ่ง มาณพเหล่านั้นพากันไปป่าเพื่อหาฟืน รวบรวมฟืนไว้
ในมาณพเหล่านั้น มีมาณพผู้เกียจคร้านอยู่คนหนึ่ง เห็นต้นกุ่มใหญ่ สำคัญ
ว่าต้นไม้นี้เป็นต้นไม้แห้ง คิดว่า

“เรานอนเสียชั่วคราวหนึ่งก่อนก็ได้ แล้วค่อยขึ้นต้นกุ่ม หักฟืนทิ้งลงมา
แล้วหอบเอาไป”

เขาจึงปลูาดผ้าห่มลงนอนกรนหลับสนิท ส่วนมาณพอื่นพากันผูกฟืนเป็น
มัด ๆ แล้วแบกมา เอาเท้ากระทุบมาณพนั้นที่หลัง ปลุกให้ตื่น แล้วพากันไป
มาณพผู้เกียจคร้าน ลุกขึ้นขยี้ตาจนหายง่วงแล้วก็ปีนขึ้นต้นกุ่ม จับกิ่งเหนียว
มาตรงหน้าตน พอหักแล้ว ปลายไม้ที่ลัดขึ้นได้ติดเอานัยน์ตาของเขาแตก

เขาเอามือข้างหนึ่งปิดตา ข้างหนึ่งหักฟืนสด ๆ ลงจากต้น มัดเป็นมัดแบกไป
โดยเร็ว แล้วเอาไปทิ้งทับบนฟืนที่พวกमाणพเหล่านั้นกองกันไว้

ก็ในวันนั้น ตระกูลหนึ่งในชนบทได้นิมนต์อาจารย์ในวันพรุ่งนี้ อาจารย์
จึงกล่าวกะพวกमाणพว่า

“พ่อทั้งหลาย พรุ่งนี้ต้องไปหมู่บ้านตำบลหนึ่ง พวกเธอต้องกินอาหาร
ก่อน ต้องให้ทาสีต้มข้าวแต่เช้าตรู่ ไปที่นั่นแล้ว เอาสิ่งที่เขาให้แล้วรีบกลับ
มา”

พวกमाणพเหล่านั้นปลุกทาสีให้ลุกขึ้นหุงข้าวต้มแต่เช้าตรู่ สั่งว่า

“เจ้าจงรีบหุงข้าวต้มให้กับพวกเราโดยเร็ว”

ทาสีนั้นไปหอบฟืนไม้กุ่มสดไป แม้จะพยายามก็ไม่อาจจุดไฟให้ลุกได้
จนดวงอาทิตย์ขึ้น พวกमाणพคิดว่า

“สายนักแล้ว บัดนี้ พวกเราไม่อาจจะไปได้”

จึงพากันไปสำนักท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์ถามว่า

“พ่อเอ๋ย พวกเจ้าไม่ได้ไปกันดอกหรือ”

พวกमाणพตอบว่า

“ครับ ท่านอาจารย์ พวกกระผมไม่ได้ไป”

“เพราะเหตุไร”

“เมื่อวาน มาณพเกียจคร้าน โน่นไปป่าหาฟืนกับพวกผม ได้นอนหลับ
เสียที่โคนกุ่ม เมื่อตื่นจึงรีบขึ้นไปเก็บฟืน ถูกไม้ติดจนตาแตก เขาได้หอบเอา
ไม้สดมาโยนไว้ข้างบนฟืนที่พวกผมหามา คนต้มข้าวชนเอาฟืนสด ๆ นั้นไป
ด้วยสำคัญว่าเป็นฟืนแห้ง จนดวงอาทิตย์ขึ้นสูงก็ไม่อาจก่อไฟให้ติดได้ ด้วย
เหตุนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง”

ท่านอาจารย์ฟังสิ่งที่มาณพกระทำผิดพลาดแล้ว กล่าวว่า

“ความเสื่อมเสียเห็นปานนี้ย่อมมิได้ เพราะอาศัยกรรมของพวก
อัมธพาล”

แล้วกล่าวคาถานี้ ความว่า

“กิจที่จะต้องรีบกระทำก่อน ผู้ใดใคร่จะกระทำภายหลัง ผู้นั้นย่อม
เดือดร้อนในภายหลัง เหมือนमाणพหักไม้กุ่ม เดือดร้อนอยู่”

พระโพธิสัตว์กล่าวเหตุนี้แก่เหล่ามานพด้วยประการฉะนี้ แล้วกระทำ
บุญ มีทานเป็นต้น ในสุดท้ายแห่งชีวิตก็ไปตามครรลองของกรรม

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ตรัสว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น ที่ภิกษุนี้กระทำอันตรายต่อ
การเดินทางของพวกเธอ แม้ในครั้งก่อนก็ได้กระทำแล้วเหมือนกัน ดังนี้”

ทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ทรงสืบบอนุสนธิ ประชุมชาดกว่า

“มาณพผู้ถึงแก่นัยน์ตาแตกในครั้งนั้น ได้มาเป็นภิกษุผู้กระดุกขาแตก
ในบัดนี้ มาณพที่เหลื้อมมาเป็นพวกเธอ ส่วนพราหมณ์ผู้อาจารย์ได้มาเป็นเรา
ตถาคต ฉะนี้แล”

ดังนี้แล้วได้ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ก็บุคคลใดไม่ทำความขยัน ในกาลที่ควรขยัน เป็นผู้มีความ
ดำริอันจมแล้ว เป็นผู้เกียจคร้าน บุคคลนั้นย่อมไม่บรรลุคุณวิเศษมี
ฌานเป็นต้น”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“ก็บุคคลยังหนุ่มแน่นมีกำลัง
แต่ไม่ขยันในกาลที่ควรขยัน เข้าถึงความเป็นผู้เกียจคร้าน
มีใจประกอบด้วยความดำริอันจมแล้ว ชี้เกียจ เกียจคร้าน
ย่อมไม่ประสบทางด้วยปัญญา”

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล
เป็นต้น ดังนี้แล



การบวชที่ย่อหย่อน

“หญาคาที่บุคคลจับไม่ดี ย่อมตามบาดมือนั่นเอง จันใด
คุณเครื่องเป็นสมณะที่บุคคลลบลำไม่ดี
ย่อมคร่าเขาไปในนรก จันนั้น

การงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อหย่อน
วัตรใดที่เสร้างมง
พรหมจรรย์ที่ระลึกด้วยความรังเกียจ
กรรมทั้งสามอย่างนั้น ย่อมไม่มีผลมาก

หากว่าบุคคลพึงทำกรรมใด ควรทำกรรมนั้นให้จริง
ควรบากบั่นทำกรรมนั้นให้มั่น
เพราะว่าสมณธรรมเครื่องละเว้นที่ย่อหย่อน ยิ่งเกลี้ยขรุลง”

~ นิสยวรรค ~

ภิกษุว่ายาก



ภิกษุรูปหนึ่งได้เด็ดหญ้าต้นหนึ่ง โดยไม่ได้ตั้งใจ เมื่อความรังเกียจ
เกิดขึ้น เขาจึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง บอกความที่กรรม
อันตนทำ แล้วถามว่า

“ผู้มีอายุ ภิกษุใดเด็ดหญ้า โทษอะไรย่อมมีแก่ภิกษุนั้น”

ลำดับนั้น ภิกษุอีกรูปหนึ่งได้กล่าวกะเธอว่า

“ท่านทำความสำคัญว่า โทษอะไร ๆ มี เพราะเหตุที่ท่านเด็ดหญ้า
โทษอะไร ๆ ย่อมไม่มี เพราะท่านแสดงแล้ว โทษย่อมพ้นได้”

เมื่อเห็นไม่มีโทษ ในเวลาต่อมาเขาจึงได้ตั้งใจถอนหญ้าด้วยมือทั้งสอง
ข้าง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระศาสดา

พระศาสดาทรงติเตียนภิกษุนั้น โดยอเนกปริยาย เมื่อทรงแสดงธรรมได้
ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“หญ้าคาที่บุคคลจับไม่ดี ย่อมตามบาดมือนั่นเอง ฉันทิ
คุณเครื่องเป็นสมณะที่บุคคลลูบคลำไม่ดี
ย่อมคร่าเขาไปในนรก ฉันทัน

การงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อหย่อน
วัตรใดที่เศร้าหมอง พรหมจรรย์ที่ระลึกรด้วยความรังเกียจ
กรรมทั้งสามอย่างนั้น ย่อมไม่มีผลมาก

หากว่าบุคคลพึงทำกรรมใด ควรทำกรรมนั้น ให้จริง
ควรบากบั่นทำกรรมนั้น ให้มั่น
เพราะว่าสมณธรรมเครื่องละเว้นที่ย่อหย่อน
ยิ่งเกลียดชัง”

Audio 5

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอรุณผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล
เป็นต้น ภิกษุเหล่านั้นดำรงอยู่ในความสังวร ภายหลังเจริญวิปัสสนา บรรลุ
พระอรหัต ดังนี้แล



ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า

“ความเกิดขึ้นแห่งพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เป็นเหตุนำสุขมา
การแสดงธรรมของสัตบุรุษ เป็นเหตุนำสุขมา
ความพร้อมเพรียงของหมู่ เป็นเหตุนำสุขมา
ความเพียรของชนผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นเหตุนำสุขมา”

~ พุทธวรรค ~

พระโฆฏิยเถระ



วันหนึ่ง ภิกษุ ๕๐๐ รูปนั่งในศาลาเป็นที่บำรง สันทนากันว่า

“ผู้มีอายุทั้งหลาย อะไรหนอแล เป็นสุขในโลกนี้”

บรรดาภิกษุเหล่านั้น บางพวกกล่าวว่า

“ชื่อว่าสุข เช่นกับด้วยสุขในราชสมบัติ ย่อมไม่มี”

บางพวกกล่าวว่า

“ชื่อว่าสุข เช่นกับด้วยสุขในกาม ย่อมไม่มี”

บางพวกกล่าวว่า

“ชื่อว่าสุข เช่นกับด้วยสุขอันเกิดจากการบริโภคข้าวสาลีและเนื้อ
ย่อมไม่มี”

พระศาสดาเสด็จมาสู่ที่ ๆ ภิกษุเหล่านั้นนั่ง แล้วตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งประชุมกันด้วยถ้อยคำอะไรหนอ”

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องราวแล้ว พระศาสดาจึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอกล่าวอะไร ก็ความสุขนี้แม้ทั้งหมด นับเนื่อง
ด้วยทุกข์ในวัฏฏะทั้งนั้น แต่เหตุนี้เท่านั้น คือ ความเกิดขึ้นแห่งพระพุทธานุ
การฟังธรรม ความพร้อมเพรียงของหมู่ ความเป็นผู้ปรองดองกัน เป็นสุขใน
โลกนี้”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

“ความเกิดขึ้นแห่งพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เป็นเหตุนำสุขมา
การแสดงธรรมของสัตบุรุษ เป็นเหตุนำสุขมา
ความพร้อมเพรียงของหมู่ เป็นเหตุนำสุขมา
ความเพียรของชนผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นเหตุนำสุขมา”

ในกาลจบเทศนา ภิกษุเป็นอันมากตั้งอยู่ในอรหัตผลแล้ว เทศนาได้มี
ประโยชน์แม้แก่มหาชน ดังนี้แล



ບົດທີ ໓ ບໍ່ກໍາບາປ

“บัณฑิตย่อมไม่ทำบาป เพราะเหตุแห่งตน
ย่อมไม่ทำบาป เพราะเหตุแห่งบุคคลอื่น
บัณฑิตไม่พึงปรารถนาบุตร
ไม่พึงปรารถนาทรัพย์
ไม่พึงปรารถนาแว่นแคว้น
ไม่พึงปรารถนาความสำเร็จเพื่อตนโดยไม่เป็นธรรม
บัณฑิตนั้นพึงเป็นผู้มีศีล มีปัญญา ตั้งอยู่ในธรรม”

~ ปันทิทวรรค ~

พระเณรผู้ตั้งอยู่ในธรรม



ธรรมมิกอุบาสก ชาวเมืองสาวัตถี อยู่ครองเรือน โดยชอบธรรม
อุบาสกนั้นเป็นผู้ใคร่จะบวช วันหนึ่งได้นั่งสนทนาปรารภความสุข
กับภรรยา จึงพูดว่า

“นางผู้เจริญ ฉันปรารถนาจะบวช”

ภรรยาได้อ้อนวอนว่า

“ขอท่านจงคอย จนกว่าดิฉันจะคลอดบุตรซึ่งอยู่ในท้องก่อนเถิด”

เขาได้คอย เมื่อนางคลอดลูกแล้ว และลูกเดินได้แล้ว จึงอำลานางอีก
นางได้วิงวอนว่า

“ขอท่านจงคอย จนกว่าลูกของเราเจริญวัยเถิด”

เขาคิดว่า

“ไม่มีประโยชน์อะไรเสียแล้วที่เราจะลาหรือไม่ลา เราจักบวชละ”

ดังนี้แล้ว จึงออกบวช ท่านเรียนกัมมัฏฐาน พากเพียรพยายามอยู่ ยังกิจ
แห่งบรรพชิตของตนให้สำเร็จแล้ว จึงกลับไปเมืองสาวัตถี เพื่อเยี่ยมบุตร
และภรรยาเก่าของท่าน แล้วได้แสดงธรรมกถาแก่บุตร

บุตรของท่านได้ออกบวช ไม่นานนักก็ได้บรรลุพระอรหัต ฝ่ายภรรยา
เก่าของท่านคิดว่า

“เราอยู่ครองเรือนเพื่อคนเหล่าใด คนเหล่านั้นได้ออกบวชหมดแล้ว
จะมีประโยชน์อะไรจากการครองเรือนอีกเล่า เราจักบวชเหมือนกัน”

นางไปขอบวชในสำนักภิกษุณี ก็แลครั้นบวชแล้วไม่นานเลย ก็ได้บรรลุ
พระอรหัต

Audio 7

ภายหลังวันหนึ่ง พวกภิกษุสนทนากันขึ้นในธรรมสภา

ว่า

“ผู้มีอายุทั้งหลาย ธรรมิกอุบาสกออกบวช บรรลุพระอรหัตแล้ว ทั้งได้เป็นที่พึงแก่บุตรและภรรยา ก็เพราะความที่ตนตั้งอยู่ในธรรม”

พระศาสดาเสด็จมาแล้ว ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งประชุมกันด้วยเรื่องอะไรหนอ”

เมื่อพวกภิกษุกราบทูลแล้ว จึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาว่าบัณฑิตไม่พึงปรารถนาความสำเร็จเพราะเหตุแห่งตน และไม่พึงปรารถนาความสำเร็จเพราะเหตุแห่งคนอื่น แต่พึงเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม มีธรรมเป็นที่พึง โดยแท้”

เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“บัณฑิตย่อมไม่ทำบาป เพราะเหตุแห่งตน

ย่อมไม่ทำบาป เพราะเหตุแห่งบุคคลอื่น

บัณฑิตไม่พึงปรารถนาบุตร ไม่พึงปรารถนาทรัพย์

ไม่พึงปรารถนาแว่นแคว้น

ไม่พึงปรารถนาความสำเร็จเพื่อตน โดยไม่เป็นธรรม

บัณฑิตนั้นพึงเป็นผู้มีศีล มีปัญญา ตั้งอยู่ในธรรม”

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล เป็นต้น ดังนี้แล



ผู้ซึ่งบอกขุมทรัพย์ให้

“บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญาใดซึ่งเป็นผู้กล่าววณิพกหะ ชีโกษ
ว่าเป็นเหมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้
พึงคบผู้มีปัญญาเช่นนั้น ซึ่งเป็นบัณฑิต
เพราะว่า เมื่อคบท่านผู้เช่นนั้น
มีแต่คุณอย่างประเสริฐ ไม่มีโทษที่ลามก”

~ ปณทิตวรรค ~



พระราชนั้น ในเวลาเป็นคฤหัสถ์ ได้เป็นพราหมณ์ตกยากอยู่ใน
กรุงสาวัตถี เขาคิดว่า

“ประโยชน์อะไรด้วยการอยู่ครองเรือนของเรา เราจะบวช”

ดังนี้แล้ว ไปสู่วิหาร ดายหญ้า กวาดบริเวณ ถวายวัตถุมีน้ำล้าง
หน้าเป็นต้น แล้วอยู่ในวิหาร ภิกษุทั้งหลายได้สงเคราะห์เขาแล้วก็ตาม แต่ก็
ไม่ปรารถนาจะให้เขาบวช เมื่อเขาไม่ได้บวช จึงชুবดม

ต่อมาวันหนึ่ง พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ในเวลาใกล้รุ่ง
ทอดพระเนตรเห็นพราหมณ์นั้นแล้ว ทรงใคร่ครวญอยู่ว่า

“เหตุอะไรหนอ”

ดังนี้แล้ว ทรงทราบว่

“ราธพราหมณ์จักเป็นพระอรหันต์”

ในเวลาเย็น เสด็จไปสู่สำนักของพราหมณ์ แล้วตรัสถามว่า

“พราหมณ์ เธอเที่ยวทำอะไรอยู่”

เขากราบทูลว่า

“ข้าพระองค์ทำวัตรปฏิบัติแก่ภิกษุทั้งหลายอยู่ พระพุทธเจ้าข้า”

“เธอได้การสงเคราะห์จากสำนักของภิกษุเหล่านั้นหรือ”

“ได้พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์ได้แต่เพียงอาหาร แต่ท่านไม่ให้ข้า
พระองค์บวช”

พระศาสดารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเรื่องนั้น
แล้ว ตรัสถามความนั้นแล้ว ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ใคร ๆ ระลึกถึงคุณของพราหมณ์นี้ได้

มีอยู่บ้างหรือ”

พระสารีบุตรเถระกราบทูลว่า

“พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์ระลึกได้ เมื่อข้าพระองค์เที่ยวบิณฑบาตอยู่ในกรุงราชคฤห์ พราหมณ์นี้ให้คนถวายภิกษาทัพพีหนึ่งที่เขานำมาเพื่อตน ข้าพระองค์ระลึกถึงคุณของพราหมณ์นี้ได้”

“สารีบุตร ก็การที่เธอเปลื้องพราหมณ์ผู้มีอุปการะอันกระทำแล้วอย่างนี้ จากทุกข์ ไม่ควรหรือ”

“ดีละ พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์จักให้เขาบวช”

แล้วจึง ให้พราหมณ์นั้นบวช

อาสนะท้ายสุดใน โรงฉันย่อมถึงแก่ท่าน ท่านลำบากอยู่ด้วยอาหารวัตถุ มีข้าวยาคุและภัตเป็นต้น พระเถระพาท่านหลีกไปสู่ที่จาริก แล้วกล่าวสอน ท่านเนื่องๆ ว่า “สิ่งนี้ คุณควรทำ สิ่งนี้ คุณไม่ควรทำ” เป็นต้น ท่านเป็นผู้ว่าง่าย มีปกติรับเอาโอวาท โดยเคารพ เพราะฉะนั้น เมื่อท่านปฏิบัติตามคำที่ พระเถระพร่ำสอนอยู่ โดย ๒ - ๓ วันเท่านั้น ก็ได้บรรลุพระอรหัต

พระเถระพาท่านไปสู่สำนักพระศาสดา ถวายบังคม แล้วนั่ง ณ ที่ควร ส่วนข้างหนึ่ง พระศาสดาทรงทำปฏิสันถารกะท่าน แล้วตรัสว่า

“สารีบุตร อันเตวาสิกของเธอเป็นผู้ว่าง่ายแลหรือ”

พระสารีบุตรทูลว่า

“อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า เธอเป็นผู้ว่าง่ายเหลือเกิน เมื่อโทษไร ๆ ที่ข้าพระองค์แม้อ่านสอนอยู่ ก็ไม่เคยโกรธเลย”

“สารีบุตร เธอเมื่อได้สัทธิวิหาริกเห็นปานนี้ จะพึงรับได้ประมาณเท่าไร”

“ข้าพระองค์พึงรับได้แม่มากทีเดียว พระพุทธเจ้าข้า”

ต่อมาวันหนึ่ง พวกภิกษุสนทนากันในโรงธรรมว่า

“ได้ยินว่า พระสารีบุตรเถระเป็นผู้กตัญญูทเวที ระลึกถึงอุปการะเพียง ภิกษาทัพพีหนึ่ง ได้ให้พราหมณ์ตักยากบวชแล้ว แม้พระราธเถระก็เป็นผู้ อดทนต่อโอวาท เป็นผู้ควรแก่การให้โอวาทเหมือนกัน”

พระผู้มีพระภาคเสด็จมาที่โรงทาน ได้ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่ายเหมือนราธะ แม้อาจารย์ ชีโฆสกล่าวสอนอยู่ ก็ไม่ควรโกรธ อนึ่ง ควรเห็นบุคคลผู้ให้โอวาทเหมือน บุคคลผู้บอกขุมทรัพย์ให้ ฉะนั้น”

ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า

“บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญาใด
ซึ่งเป็นผู้กล่าวนิคคหะ ชีโฆส ว่าเป็นเหมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้
พึงคบผู้มีปัญญาเช่นนั้น ซึ่งเป็นบัณฑิต
เพราะว่า เมื่อคบท่านผู้เช่นนั้น
มีแต่คุณอย่างประเสริฐ ไม่มีโทษที่ลามก”

เมื่อจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล เป็นต้น ดังนี้แล



ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม

“ก็ผู้ใดไม่เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม พังเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี
ความเป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม
ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ของผู้นั้น”

~ สหสวรสก ~

พระพหูปัตติกาเถรี



ณ กรุงสาวัตถี ตระกูลหนึ่งมีบุตร ๗ คน และธิดา ๗ คน บุตรและธิดาเหล่านั้น เมื่อแต่งงานแล้วก็แยกครอบครัวไปอยู่เป็นสัดส่วนของตน ๆ ทุกคนอยู่ในฐานะที่พอมืออันจะกิน

ต่อมา บิดาของพวกเขาได้สิ้นชีวิตลง แต่มารดายังคงไม่แบ่งสมบัติให้ใคร บุตรทั้งหลายจึงช่วยกันพูดว่า

“เมื่อบิดาล่วงลับไปแล้ว ประโยชน์อะไรของแม่ด้วยทรัพย์ที่มีอยู่เป็นอันมาก พวกฉันพอจะเลี้ยงแม่ได้ แม่ไม่เห็นจำเป็นจะต้องมีทรัพย์สมบัติไว้ในครอบครอง อันทำให้เป็นภาระกังวลมากอยู่”

นางฟังคำของบุตรเหล่านั้นแล้วก็นิ่งเสีย เมื่อพวกบุตรพากันพูดและอ้อนวอนบ่อย ๆ จึงคิดว่า

“พวกลูก ๆ รับปากว่าจะบำรุงเราให้มีความสุข ประโยชน์อะไรด้วยทรัพย์สมบัติที่เราจะครอบครองอยู่”

ดังนี้แล้ว ได้แบ่งทรัพย์สมบัติให้ลูกทุก ๆ คน นางได้ไปอาศัยลูกชายคนโตอยู่ก่อน

ล่วงไป ๒ - ๓ วัน ลูกสะใภ้คนโตได้กล่าวกับสามีว่า

“โอ คุณแม่ของเรามาอยู่อาศัยแต่เรือนเราเท่านั้น ทำเหมือนกับว่าได้ให้ทรัพย์เรา ๒ ส่วน”

นางไปอาศัยเรือนของบุตรและธิดาคนอื่น ๆ เพียง ๒ - ๓ วัน ก็ได้ยินคำพูดทำนองเดียวกัน นางเกิดความเบื่อหน่าย จึงหลีกออกจากเรือน ไปบวชในสำนักภิกษุณี เมื่อบวชแล้ว นางคิดว่า

“เราบวชในเวลาแก่ เราไม่ควรเป็นคนประมาท”

นางจึงทำวัตรปฏิบัติแก่นางภิกษุณีทั้งหลาย แล้วคิดว่า

Audio 9

“เราจักทำสมณธรรมตลอดคืนยันรุ่ง”

นางจึงเอามือจับเสาต้นหนึ่งที่ภายใต้ปราสาท เดินเวียนรอบเสานั้นทำสมณธรรม แม้เมื่อเดินจงกรมก็เอามือจับต้นไม้ ด้วยคิดเกรงว่าศิระจะกระทบต้นไม้ในที่มืด ดังนี้แล้ว เดินเวียนรอบต้นไม้ นั้นทำสมณธรรม นางตามระลึกถึงธรรมอยู่เสมอ ด้วยคิดว่า

“เราจักทำตามธรรมที่พระศาสดาทรงแสดง”

พระศาสดาประทับนั่งในพระคันธกุฎี ทรงแผ่พระรัศมีไปเสมือนหนึ่งว่าประทับอยู่ข้างหน้านาง แล้วตรัสว่า

“พหูสูตรติกา ความเป็นอยู่เพียงครู่เดียวของผู้เห็นธรรมที่เราแสดงแล้ว ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี ของผู้ไม่เห็นถึงธรรม ไม่เห็นธรรมอันเราแสดงแล้ว”

เมื่อจะทรงสืบนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

**“ก็ผู้ใดไม่เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม พึงเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี
ความเป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม
ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ของผู้นั้น”**

ในกาลจบคาถา พระพหูสูตรติกาเถรีดำรงอยู่ในพระอรหัตพร้อมด้วย ปฏิสัมภิตาทั้งหลาย ดังนี้แล



ຜູ້ອຢູ່ໃກ້ລຳພຣະນີພພານ

“ภิกษุยินดีแล้วในความไม่ประมาท
มีปกติเห็นภัยในความประมาท
ไม่ควรเพื่อจะเสื่อมจากมรรคและผล
ตั้งอยู่แล้วในท่ามกลางแห่งพระนิพพานทีเดียว”

~ อปปมาทวรรค ~

พระติสสเถระผู้มีปกติอยู่ในนิคม



กุลบุตรคนหนึ่ง เกิดและเติบโตในบ้านที่ตั้งอยู่ในนิคมแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่ไกลจากกรุงสาวัตถี บรรพชาแล้วได้อุปสมบทในศาสนาของพระศาสดา ปรากฏชื่อว่า พระนิคมติสสเถระ เป็นผู้มักน้อย สันโดษ สงัด ปรารภความเพียร

ท่านเที่ยวบิณฑบาตเฉพาะในบ้านของญาติเป็นนิจ เมื่อคนทั้งหลาย มือนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น ทำมหาทานอยู่ก็ดี เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงบำเพ็ญอุสทิสทานอยู่ก็ดี ก็ไม่มากรุงสาวัตถี พวกภิกษุจึงสนทนากันว่า

“พระนิคมติสสเถระขึ้นเสด็จสรพแล้ว ก็คลุกคลีกับพวกญาติ เมื่อชนทั้งหลาย มือนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น ทำมหาทานอยู่ก็ดี เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงบำเพ็ญอุสทิสทานอยู่ก็ดี เธอไม่มาเลย”

ดังนี้แล้ว จึงกราบทูลแด่พระศาสดา

พระศาสดารับสั่งให้เรียกท่านมา แล้วตรัสถามว่า

“ภิกษุ ข่าว่าเธอทำอย่างนั้น จริงหรือ”

พระนิคมติสสเถระกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่คลุกคลีกับพวกญาติ ข้าพระองค์อาศัยพวกญาติเหล่านั้น ย่อมได้อาหารที่พอจะกลืนกินได้ ข้าพระองค์คิดว่า เมื่อเราได้อาหารที่เลวกก็ตาม ประณีตก็ตาม ซึ่งพอยัง อุตภาพให้เป็นไปได้แล้ว จะมีประโยชน์อะไรกับการแสวงหาอาหารอีกเล่า ดังนี้แล้ว จึงไม่มา ก็ชื่อว่า ความคลุกคลีกับหมู่ญาติ ไม่มีแก่ข้าพระองค์ พระพุทธเจ้าข้า”

Audio 10

แม้ตามปกติ พระองค์ก็ทรงทราบอธยาศัยของท่านอยู่

จึงประทานคราว่า

“ดีละ ๆ ภิกษุ ก็ข้อที่เธอได้อาจารย์ผู้เช่นเราแล้ว ได้เป็นผู้มักน้อย ไม่อัครรย์นัก เพราะว่่า ชื่อว่าความเป็นผู้มักน้อยนี้เป็นแบบแผนของเรา เป็นประเพณีของเรา”

ดังนี้แล้ว ทรงนำอดีตนิทานมาว่า

จุลลสุกรราชชาดก (นกแขกเต้า)

ในอดีตกาล นกแขกเต้าหลายพันตัว อยู่ในป่าไม้มะเดื่อแห่งหนึ่ง ใกล้ฝั่งแม่น้ำคงคาในป่าหิมพานต์ บรรดานกแขกเต้าเหล่านั้น พระยานกแขกเต้าตัวหนึ่ง เมื่อผลของต้นไม้ที่ตนอาศัยอยู่สิ้นแล้ว จึงจิกกินหน่อ ใบ หรือเปลือกซึ่งยังเหลืออยู่ ตีมน้ำในแม่น้ำคงคา เป็นสัตว์ที่มีความปรารถนา น้อยอย่างยิ่ง สัน โดษ ไม่ไปในที่อื่น ด้วยคุณคือความปรารถนาน้อยและ สัน โดษของพระยานกแขกเต้านั้น ภพของท้าวสักกะได้ไหว

ท้าวสักกะทรงรำพึงอยู่ ทรงเห็นเหตุนั้นแล้ว ทรงบันดาลให้ต้นไม้ นั้น เที่ยวแห้งด้วยอาณุภาพของตน เพื่อจะทดลองพระยานกแขกเต้านั้น ต้นไม้ หักแล้วเหลืออยู่แต่ตอเท่านั้น เป็นช่องน้อยและช่องใหญ่ เมื่อลมโกรกมา ได้เปล่งเสียงดุจถูกบุคคลเคาะ ขยี้ทั้งหลายปลิวออกจากช่องของต้นไม้ นั้น พระยานกแขกเต้าจิกกินขยี้เหล่านั้น แล้วตีมน้ำในแม่น้ำคงคา ไม่ไปในที่อื่น ไม่พริ้นพริ้งลมและแดด จับอยู่ที่ปลายตอมะเดื่อ

ท้าวสักกะทรงทราบความที่พระยานกแขกเต้านั้น มีความปรารถนา น้อยอย่างยิ่ง ทรงดำริว่า

“เราจักให้พระยานกแขกเต้านั้น กล่าวคุณแห่งมิตรธรรม แล้วให้พร แก่ตนนั้น ทำตมมะเดื่อให้มีผลไม่หมด”

ดังนั้นแล้ว นิรมิตพระองค์เป็นพระยาหงส์ตัวหนึ่ง นำนางอสุรกาย
นามว่า สุชาดา ไขว้ข้างหน้า เสด็จไปปามะเดื่อนั้น จับที่กิ่งแห่งต้นไม้ต้นหนึ่ง
ในที่ไม้ไกล แล้วตรัสสนทนากับพระยานกแซกเต้านั้นว่า

“พฤกษามีใบสดเขียวมีอยู่ หมู่มไม้มีผลหลากหลายก็มีมาก เหตุไรหนอ
ท่านจึงยินดีในไม้แห่งนี้”

พระยานกแซกเต้า ตอบว่า

“เราเคยบริโภคจากต้นไม้ชนิดนี้ได้หลายปีมาแล้ว ถึงเราจะรู้ว่าต้นไม้
ไม่มีผลแล้ว ก็ต้องรักษาความไมตรีไว้ให้เหมือนดังก่อน”

ท้าวสกกะตรัสว่า “นกทั้งหลายย่อมละทิ้งต้นไม้แห่งนี้ ชาติใบไร้ผลไป
ในที่อื่น ดูกรพญานกแซกเต้า ท่านเห็นโทษอะไรหรือ”

“นกเหล่าใดคบหากันเพราะต้องการผลไม้ ครั้นรู้ว่าต้นไม้ที่ไม่มีผล
ก็ละทิ้งต้นไม้ไปเสีย นกเหล่านั้น โง่เขลา มีปัญญาที่เห็นแก่ตัว มักทำ
ผิดแผกแห่งมิตรภาพให้ตกไป ความเป็นเพื่อน ความไมตรี ความสนิทสนม
กัน ท่านได้ทำไว้เป็นพยานดีแล้ว ถ้าท่านชอบใจธรรมนั้น ท่านก็เป็นผู้ควรที่
วิญญูชนทั้งหลายพึงสรรเสริญ”

“ดูกรพญานกแซกเต้า ผู้ชาติวิหคมีปีกเป็นยานพาหนะ มีคอโค้งเป็น
สง่า เรานั้นจะให้พรแก่ท่าน ท่านจงเลือกเอาพรตามที่ใจปรารถนาเถิด”

“หากข้าพเจ้าได้เห็นต้นไม้ที่กลับมีใบมีผลอีก ข้าพเจ้าจะยินดีอย่างยิ่ง
เหมือนคนจนได้ขุมทรัพย์ ฉะนั้น”

ลำดับนั้น ท้าวสกกเทวราชทรงวักอมตวารีมาประพรมต้นไม้ กิ่งก้าน
ของต้นไม้ก็งอกงาม มีเงาร่มเย็นเป็นที่น่ารื่นรมย์

“ข้าแต่ท้าวสกกเทวราช ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญสุข พร้อมด้วย
พระญาติทั้งปวง เหมือนดังข้าพเจ้ามีความสุข เพราะได้เห็นต้นไม้ผลิตผล
ในวันนี้ ฉะนั้นเถิด”

ท้าวสักกเทวราชประทานพรแก่พญานกแขกเต้า ทำต้นไม้ให้มีผลแล้ว
พาพระมเหสีเสด็จกลับเทพนันทวัน

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ตรัสว่า
“ท้าวสักกะในกาลนั้นได้เป็นอานนท์ พะยานกแขกเต้าได้เป็นเรา
ตถาคต”

ดังนี้แล้ว ตรัสว่า

“อย่างนี้ ภิกษุทั้งหลาย ชื่อว่าความเป็นผู้มีความปรารถนาน้อยนี้
เป็นแบบแผน เป็นประเพณีของเรา ข้อที่ติสสะผู้มีปกติอยู่ในนิคมบุตรของ
เรา ได้อาจารย์เช่นเราแล้ว เป็นผู้มีความปรารถนาน้อย ไม่น่าอัศจรรย์
ธรรมดาภิกษุพึงเป็นผู้มีความมักน้อย เหมือนติสสะผู้มีปกติอยู่ในนิคม
เพราะว่าภิกษุเห็นปานนั้น เป็นผู้ไม่ควรเสื่อมจากมรรคและผล ย่อมอยู่ในที่
ใกล้แห่งพระนิพพาน โดยแท้ทีเดียว”

แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

“ภิกษุยินดีแล้วในความไม่ประมาท
มีปกติเห็นภัยในความประมาท
ไม่ควรเพื่อจะเสื่อมจากมรรคและผล
ตั้งอยู่แล้วในที่ใกล้แห่งพระนิพพานที่เดียว”

ในกาลจบพระคาถา พระติสสเถระผู้มีปกติอยู่ในนิคม บรรลุพระอรหัต
พร้อมด้วยปฎิสัมภิตาทั้งหลายแล้ว ชนแม่เหล่านี้นับเป็นอันมากได้เป็น
อริยบุคคล มีพระโสดาบัน เป็นต้น เทศนามีผลมากแก่มหาชน ดังนี้แล



ทางที่มารหาไม่พบ

“มารย่อมไม่ประสพทางของท่านผู้มีศีลถึงพร้อมแล้ว
มีปกติอยู่ด้วยความไม่ประมาท
พ้นวิเศษแล้วเพราะรู้ชอบเหล่านั้น”

~ นุปปวรรค ~

ปรีณิพพานของพระโคธิกเถระ



ท่านพระโคธิกเถระอยู่ใกล้ถ้ำกาฬสิลา ช้างภูเขาอิสิคิลิ เป็นผู้ไม่
ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปแล้ว ได้เจโตวิมุตติอันเกิดขึ้น
เป็นครั้งคราว แล้วเสื่อมจากเจโตวิมุตตินั้น เพราะโรคเรื้อรัง
ชนิดหนึ่ง ท่านทำฌานที่ ๒ บ้าง ที่ ๓ บ้าง ให้เกิดขึ้นถึง ๖ ครั้ง
แล้วก็เสื่อมจากฌานนั้น ท่านคิดว่า

“เราเสื่อมจากฌานถึง ๖ ครั้งแล้ว ก็คติของผู้มีฌานเสื่อมแล้ว
ไม่แน่นอน เราจะนำคัสตรามา แล้วปลงชีวิตของเรา”

ดังนี้แล้ว จึงถือมิดสำหรับปลงผม นอนบนเตียง เพื่อจะตัดก้านคอ
มารู้จิตของท่านแล้วคิดว่า

“ภิกษุนี้ใครจะนำคัสตรามา ก็แล ภิกษุทั้งหลายเมื่อนำคัสตรามา ย่อม
หมดความอาลัยในชีวิต ภิกษุนี้เริ่มตั้งวิปัสสนาแล้ว ย่อมบรรลุพระอรหัตได้
ถ้าเราจักห้ามภิกษุนั้น เธอจักไม่ทำตามคำของเรา เราจักทูลให้พระศาสดา
ห้าม”

ดังนี้แล้ว จึงแปลงร่างที่ไม่มีใครรู้จัก เข้าไปเฝ้าพระศาสดา กราบทูล
อย่างนี้ว่า

“ข้าแต่พระมหาวิระ ผู้มีบุญมาก รุ่งเรืองด้วยฤทธิ์ ด้วยยศ ล่วงเสียได้ซึ่ง
เวรและภัยทั้งปวง ผู้มีจักขุ ข้าพระองค์ขอถวายบังคมพระบาททั้งสอง ข้าแต่
พระมหาวิระ สาวกของพระองค์อันความตายครอบงำ ย่อมจำนง คิดถึง
ความตาย ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงไว้ซึ่งความรุ่งเรือง ขอพระองค์จงทรงห้าม
พระสาวกนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ปรากฏในหมู่ชน สาวกของ
พระองค์ยินดีแล้วในศาสนา แต่มีธรรมมีในใจ
ยังมีได้บรรลุ ยังเป็นผู้จะต้องศึกษา จะพึงทำกาละเสีย
อย่างไรเล่า”

Audio 11

ในขณะนั้น พระเถระนำคัสตรามาแล้ว พระศาสดาทรงทราบว่าเป็นมาร จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“ปราชญ์ทั้งหลายย่อมทำอย่างนั้นแล ย่อมไม่จำนงชีวิต โคธิกะถอนตัณหาขึ้นพร้อมทั้งราก ปรินิพพานแล้ว”

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้เสด็จไปสู่ที่ที่พระเถระนอนอยู่ พร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก ขณะนั้น มารผู้ลามกคิดว่า

“ปฏิสนธิวิญญาณของพระโคธิกะนี้ ตั้งอยู่แล้วในที่ไหนหนอแล”

ดังนี้แล้ว เป็นดุจกลุ่มควันและก้อนเมฆ แสงหาวิญญาณของพระเถระในทิศทั้งปวง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงความเป็นอันหนึ่ง เป็นควันและก้อนเมฆนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย มารผู้ลามกนั้นแลแสงหาวิญญาณของกุลบุตรชื่อโคธิกะอยู่ ด้วยคิดว่า วิญญาณของกุลบุตรชื่อโคธิกะตั้งอยู่แล้ว ณ ที่ไหน ภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรชื่อโคธิกะมีวิญญาณไม่ตั้งอยู่เลย ปรินิพพานแล้ว”

แต่มาร เมื่อไม่อาจเห็นที่ตั้งวิญญาณของพระโคธิกะนั้นได้ จึงแปลงร่างเป็นกุมาร ถือพิณมีสีเหลืองดุษฎีผลมะตูม เข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามว่า

“ข้าพระองค์เที่ยวแสวงหา ในทิศเบื้องบน เบื้องต่ำ เบื้องขวาง ทิศใหญ่ ทิศน้อย ก็ได้พบ พระโคธิกะนั้นไปอยู่ ณ ที่ไหน”

ครั้งนั้น พระศาสดาตรัสกับมารนั้นว่า

“ภิกษุชื่อโคธิกะ เป็นปราชญ์ สมบูรณ์ด้วยปัญญา เครื่องทรงจำ มีฌานขึ้นดีแล้วในฌาน ในกาลทุกเมื่อ ประกอบความเพียรทั้งกลางวันกลางคืน ไม่เผลอชีวิต ชนเสนาแห่งมัจจุได้แล้ว ไม่มาสู้ภพอีก ถอนตัณหาพร้อมทั้งราก ปรินิพพานแล้ว”

เมื่อพระศาสดาตรัสอย่างนั้นแล้ว พิณได้พลัดตกจากรักแร้ของมารนั้น ผู้อันความโศกครอบงำ พระศาสดาตรัสว่า

“มารผู้ลามก เจ้าต้องการอะไรในสถานที่กุลบุตรชื่อ โคธิกะไปเกิด เพราะคนอย่างเจ้าตั้งร้อยตั้งพัน ก็ไม่อาจจะเห็นที่ที่โคธิกะนั้นเกิด”

ลำดับนั้น มารนั้นเสียใจได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ดังนี้แล้ว พระศาสดา ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า

“มารย่อมไม่ประสพทางของท่านผู้มีศีลถึงพร้อมแล้ว
มีปกติอยู่ด้วยความไม่ประมาท
พ้นวิเศษแล้วเพราะรู้ชอบเหล่านั้น”

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล เป็นต้น เทศนามีประโยชน์แก่มหาชน ดังนี้แล



เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า

“ถ้าหากบุคคลพึงได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่อันดี เป็นนักปราชญ์ ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้
เขาพึงครอบงำอันตรายทั้งสิ้นเสียแล้ว
พึงเป็นผู้มีใจยินดี มีสติ เที่ยวไปกับสหายนั้น

หากว่าบุคคลไม่พึงได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่อันดีเป็นนักปราชญ์ ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้
เขาพึงเที่ยวไปคนเดียว
เหมือนพระราชาทรงละแฉ่งแฉ่นที่ทรงชนะเด็ดขาดแล้ว
หรือเหมือนช้างชื่อว่ามาตังคะ ละโซลงแล้ว เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น

ความเที่ยวไปแห่งบุคคลคนเดียวประเสริฐกว่า
เพราะคุณเครื่องเป็นสหาย ไม่มีอยู่ในชนพาล
บุคคลนั้นพึงเป็นผู้ผู้เดียวเที่ยวไป เหมือนช้างชื่อมาตังคะ
ตัวมีความชวนขวายน้อยเที่ยวไปอยู่ในป่า ฉะนั้น
และไม่พึงทำบาปทั้งหลาย”

สัมพหุลภิกขุ



การประทับอยู่ของพระตถาคตเจ้า ผู้ซึ่งพระยาช้างชื้อปาลีไลยกะ นั้นบำรงอยู่ ได้ปรากฏไปในสกลชมพูทวีปแล้ว ตระกูลใหญ่มี อาทಿಯ่างนี้ คือ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา มหาอุบาสิกา ส่งข่าวไปจากพระนครสาวัตถีแก่พระอานนทเถระ ว่า

“ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงแสดงพระศาสดาแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายเถิด”

ภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป แม้ผู้มีปกติอยู่ในทิศต่าง ๆ เมื่อออกพรรษาแล้ว เข้าไปหาพระอานนทเถระ วิงวอนว่า

ท่านอานนท์ผู้มีอายุ เราทั้งหลายไม่ได้ฟังธรรมกถาเฉพาะพระพักตร์ พระผู้มีพระภาคเจ้านานแล้ว ดีละ ท่านอานนท์ผู้มีอายุ เราทั้งหลายพึงได้ฟัง ธรรมกถา ณ ที่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้า”

พระอานนท์เถระพาภิกษุเหล่านั้นไป ณ ไพรสณฑ์ ชื่อรักขิตะนั้นแล้ว ดำริว่า

“การเข้าไปสู่สำนักพระตถาคตเจ้า ผู้มีปกติประทับอยู่พระองค์เดียว ตลอดไตรมาส พร้อมกับภิกษุมิประมาณเท่านี้ ไม่สมควร”

ดังนี้แล้ว ท่านองค์เดียวเท่านั้นเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ช้างชื้อปาลีไลยกะ เห็นท่านแล้ว จับไม้แล่นแปรไป พระศาสดาทอดพระเนตรเห็นแล้วตรัสว่า

“เจ้าจงหลีกไป ปาลีไลยกะ อย่าห้าม นั้นเป็นพุทธบัญญัติ”

มันทั้งท่อนไม้ลงในที่นั่นนั่นเอง ถ้ามโดยเอื้อเพื่อการรับบาตร และจีวร พระเถระมิได้ให้

ช้างคิดว่า “ถ้าภิกษุนี้จักเป็นผู้มีวัตรอันเรียนแล้วไซ้ร ท่านจักไม่วางบริวารของตนลงบนแผ่นดินที่ประทับนั่งของ

Audio 12

พระศาสดา”

พระเถระวางบาตรและจีวรลงบนพื้น พระเถระถวายบังคมพระศาสดา แล้ว นั่ง ณ ส่วนข้างหนึ่ง พระศาสดาตรัสถามว่า

“เธอมารูปเดียวเท่านั้นหรือ”

ทรงสดับความที่พระเถระมากับภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ตรัสว่า

“ภิกษุพวกนั้นอยู่ที่ไหนเล่า”

พระเถระกราบทูลว่า

“ข้าพระองค์เมื่อไม่ทราบจิตของพระองค์ จึงให้รออยู่ข้างนอกก่อน แล้วมาเฝ้าพระองค์”

“จงเรียกภิกษุเหล่านั้นเข้ามาเถิด”

พระเถระได้กระทำอย่างนั้น

พระศาสดาทรงทำปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นแล้ว ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระพุทธานุเจ้าผู้สุขุมล และเป็นกษัตริย์ผู้สุขุมล พระองค์ผู้เดียวประทับยืนและประทับนั่งอยู่ตลอด ไตรมาส ทรงทำกรรมที่ทำได้โดยยากแล้ว ผู้กระทำวัตรและปฎิวัตรก็ดี ผู้ถวายวัตถุมีน้ำบ้วนพระโอษฐ์เป็นต้นก็ดี ชะรอยจะมีได้มี”

“ภิกษุทั้งหลาย กิจทุกอย่าง ช้างปาลิไลยกะทำแล้วแก่เรา อันที่จริง การที่บุคคลเมื่อได้สหายผู้มีรูปเช่นนี้ อยู่ร่วมกัน สมควรแล้ว เมื่อบุคคล ไม่ได้ การเที่ยวไปคนเดียวเท่านั้นเป็นการประเสริฐ”

แล้วได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“ถ้าว่าคุณก็พึ่งได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่อันดี เป็นนักปราชญ์ ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้
เขาพึ่งครอบงำอันตรายทั้งสิ้นเสียแล้ว
พึ่งเป็นผู้มีใจยินดี มีสติ เที่ยวไปกับสหายนั้น

หากว่าคุณไม่พึ่งได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่อันดี เป็นนักปราชญ์ ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้
เขาพึ่งเที่ยวไปคนเดียว
เหมือนพระราชาทรงละแฉ่นแฉ่นที่ทรงชนะเด็ดขาดแล้ว
หรือเหมือนช้างชื่อว่ามาตังคะ ละโฮลงแล้ว
เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น

ความเที่ยวไปแห่งบุคคลคนเดียวประเสริฐกว่า
เพราะคุณเครื่องเป็นสหาย ไม่มีอยู่ในชนพาล
บุคคลนั้นพึ่งเป็นผู้ผู้เดียวเที่ยวไป เหมือนช้างชื่อมาตังคะ
ตัวมีความชวนขวายน้อยเที่ยวไปอยู่ในป่า ฉะนั้น
และไม่พึ่งทำบาปทั้งหลาย”

ในกาลจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นทั้ง ๕๐๐ รูป ดำรงอยู่ในพระอรหัตแล้ว
ดังนี้แล



ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่

“เราเรียกบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องกับชน ๒ จำพวก
คือ คฤหัสถ์ ๑ บรรพชิต ๑
ผู้ไม่มีอาลัยเที่ยวไป ผู้ปรารถนาน้อย
ว่าเป็นพราหมณ์”

~ พราหมณวรรค ~

พระติสสเถระอยู่ในเวือมเขา



พระติสสเถระนั้นเรียนกัมมัฏฐานในสำนักพระศาสดาแล้ว เข้าไปสู่ป่า พลองตรวจดูเสนาสนะเป็นที่สบาย ถึงเจ็อมถ้ำแห่งหนึ่ง ในขณะที่ท่านถึงนั่นเอง จิตของท่านได้ถึงความเป็นธรรมชาติ แน่นแนวลแล้ว ท่านคิดว่า

“เมื่อเราอยู่ในที่นี่ เราจักสามารถทำให้กิจแห่งบรรพชิตสำเร็จได้”
เทวดาผู้สิงอยู่ในถ้ำคิดว่า

“ภิกษุผู้มีศีลมาแล้ว การที่เราอยู่ในที่แห่งเดียวกันกับภิกษุนี้ ลำบากก็ภิกษุนี้จักอยู่เพียงคืนหนึ่งเท่านั้น ก็จักจากไป”

เทวดาจึงพาบุตรทั้งหลายออกไป ในวันรุ่งขึ้น พระเถระเข้าไปสู่โคจรคามแต่เช้าตรู่ เพื่อบิณฑบาต ครั้งนั้น อุบาสิกคนหนึ่งเห็นท่านแล้ว เกิดความรักในตัวท่านดังบุตรของตน จึงนิมนต์ให้นั่งในเรือน ให้ฉัน แล้ว อ้อนวอนให้อาศัยตนอยู่ตลอด ๓ เดือน ฝ่ายท่านก็รับ ด้วยคิดว่า

“เราอาศัยอุบาสิกานี้ เพื่อทำการสลัดออกจากภพได้”
ดังนี้แล้ว ได้กลับไปยังถ้ำนั้น เทวดาเห็นท่านกำลังเดินมา คิดว่า พระเถระนี้คงถูกใครนิมนต์ไว้แน่แท้ ท่านคงจักไปในวันพรุ่งนี้หรือ มะรืนนี้

เมื่อเวลาประมาณถึงเดือนล่วงไปแล้ว เทวดาก็คิดว่า

“ภิกษุนี้ เห็นจักอยู่ในที่นี่จริง ๆ ตลอดฤดูฝน ก็การที่เรากับบุตรน้อยทั้งหลายอยู่ในที่อันเดียวกันกับผู้มีศีล เป็นการทำได้ยาก อนึ่ง เราไม่อาจจะกล่าวกะภิกษุนี้ว่า ท่านจงออกไปเสีย ดังนี้ได้ ความพลั้งพลาดในศีลของภิกษุนี้มีอยู่ไหมหนอ”

Audio 13

ดังนี้แล้ว ตรวจดูอยู่ด้วยทิพยจักขุ ก็ยังไม่เห็นความ

พลั้งพลาดในศีลของท่านตั้งแต่กาลอุปสมบท จึงคิดว่า

“ศีลของท่านบริสุทธิ์ เราจักทำเหตุบางอย่างให้ความเสื่อมเสียเกิดขึ้นแก่ท่าน”

ดังนี้แล้ว จึงเข้าไปสิงในร่างของบุตรคนโตของอุบาสิกาผู้อุปัฏฐากท่าน แล้วบิดคองนัยน์ตาทั้งสองเหลือก น้ำลายไหลออกจากปาก อุบาสิกาเห็นบุตรนั้นแล้ว ร้องว่า

“นี่อะไรกัน”

ครั้งนั้น เทวดาไม่ปรากฏรูป กล่าวกะอุบาสิกานั้นว่า

“เราจับบุตรของท่านไว้แล้ว เราไม่ต้องการพลีกรรม แต่ท่านจงขอชะเอมเครื่องจากพระเถระผู้เข้ามาสู่เรือนของท่าน แล้วเอาชะเอมเครื่องนั้น ทอดน้ำมัน แล้วจงให้แก่บุตรนี้โดยวิธีนัตถ์เถิด เมื่อทำอย่างนี้ เราจึงจักปล่อยบุตรของท่าน”

“บุตรนั้นจะฉิบหายหรือตายไปก็ตามเถิด ฉันไม่อาจจะขอชะเอมเครื่องจากพระผู้เป็นเจ้าได้”

“ถ้าท่านไม่อาจจะขอชะเอมเครื่องไซ้ ท่านจงบอกให้ใส่ผงหิงคุลงในจมูกของบุตรของท่าน”

“ฉันไม่อาจกล่าวคำแม้อย่างนี้ได้”

“ถ้าอย่างนั้น ท่านจงเทน้ำล้างเท้าของพระเถระนั้นลงบนศีรษะบุตรเถิด”

“ฉันทำข้อนี้ได้”

นางนิมนต์ให้พระเถระผู้มาตามเวลานั้น แล้วถวายข้าวยาคุและของเคี้ยว ล้างเท้าของพระเถระขณะนั้นภักต รongเอาน้ำไว้ แล้วเรียนให้ทราบว่

“ท่านผู้เจริญ ฉันจะรดน้ำนี้ลงบนศีรษะของบุตร”

พระเถระอนุญาตว่า

“จรงตถิด”

เมื่อนางทำอย่างนั้นแล้ว เทวดาได้ปล่อยเด็ก แล้วได้ไปยืนอยู่ที่ประตูถ้ำ
แม้พระเถระเสร็จภักตกิจ ลุกจากอาสนะ สาธยายอาการ ๓๒ แล้วหลีกไป
ครั้นเมื่อท่านมาถึงประตูถ้ำ เทวดานั้นกล่าวกะท่านว่า

“พ่อหมอใหญ่ ท่านอย่าเข้ามาในที่นี้”

พระเถระท่านยืนอยู่ ณ ที่นั้นเอง กล่าววว่า

“ท่านเป็นใคร”

“ข้าพเจ้าเป็นเทวดาผู้สิงอยู่ในที่นี่”

พระเถระคิดว่า

“การทำเวชกรรมของเรามีอยู่หรือหนอ”

ดังนี้แล้ว ตรวดดูตั้งแต่กาลอุปสมบท ก็ยังไม่เห็นความเศร้าหมอง
หรือต่างพร้อยในศีลของตน จึงกล่าวว่า

“ข้าพเจ้าไม่เห็นที่ที่ข้าพเจ้าทำเวชกรรมเลย ท่านกล่าวอย่างนี้เพราะ
เหตุไร”

“ท่านไม่เห็นหรือ”

“เราไม่เห็น”

“ถ้าอย่างนั้น ข้าพเจ้าจะบอกแก่ท่าน”

“เชิญท่านจงบอก”

“การพูดในสิ่งที่ไกลจงยกไว่ก่อนเถิด ในวันนี้เอง ท่านรดน้ำล้างเท้าแก่
บุตรของอุปัฏฐากซึ่งถูกอมมนุษย์สิง บนศีรษะหรือไม่ได้รด”

“ใช่ เราได้รด”

“นั่นเป็นไรเล่า ท่านไม่เห็นหรือ”

“ท่านกล่าวประสงค์เหตุนั้นหรือ”

“ข้าพเจ้ากล่าวประสงค์เหตุนั้น”

พระเถระคิดว่า

“โอหนอ ตนเราตั้งไว้ชอบแล้ว เราประพฤติสมควรแก่ศาสนาแล้วจริง แม้เทวดามีได้เห็นความเศร้าหมองหรือต่างพร้อย ในจตุปาริสุทธิศีลของเรา ได้เห็นแต่เพียงการรดน้ำล้างเท้าบนศิระของเด็ก”

ปีติมีกำลังเพราะปรารภศีลเกิดขึ้นแก่ท่าน ท่านข่มปีติอันมีกำลังนั้นไว้แล้ว ไม่ทำแม้การยกเท้าขึ้น บรรลุพระอรหัต ในที่นั้นนั่นเอง แล้วกล่าวว่า

“ท่านประทุษร้ายสมณะผู้บริสุทธิ์เช่นเรา ท่านอย่าอยู่ในชฎแห่งป่านี้นี้ ท่านนั้นแล จงออกไปเสีย”
เมื่อจะสอนเทวดา จึงเปล่งอุทานนี้ว่า

“การอยู่ของเราบริสุทธิ์แล้วหนอ ท่านอย่าประทุษร้ายเราผู้ไม่มีมลทิน ผู้มีตบะ ผู้บริสุทธิ์แล้ว ท่านจงออกจากป่าใหญ่เสียเถิด”

พระเถระอยู่ในที่นั้นตลอดไตรมาส ออกพรรษาแล้ว ไปยังสำนักพระศาสดา ถูกภิกษุทั้งหลายถามว่า

“ผู้มีอายุ กิจแห่งบรรพชิตของท่าน ได้ถึงที่สุดแล้วหรือ”

พระเถระจึงบอกเรื่องนั้นทั้งหมด ตั้งแต่การเข้าจำพรรษาในถ้ำนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า

“ผู้มีอายุ ท่านถูกแม่เทวดากล่าวอยู่อย่างนั้น ไม่โกรธหรือ”

พระเถระตอบว่า

“ผมไม่โกรธ”

ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระศาสดาว่า

“

ตนเราตั้งไว้ชอบแล้ว
เราประพฤติสมควร
แก่ศาสนาแล้วจริง
แม้เทวดามีได้เห็น
ความเศร้าหมองหรือ
ต่างพร้อย ในจตุปาริ-
สุทธิศีลของเรา

”

“พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุนี้พยากรณ์พระอรหันต์ผล แม้ถูกเทวดากล่าว ก็กล่าวว่า เราไม่โกรธ”

พระศาสดาทรงสดับถ้อยคำของพระภิกษุเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเราย่อมไม่โกรธเลย เพราะขึ้นชื่อว่าความ เกี่ยวข้องกับคุณุหัตถ์หรือบรรพชิตทั้งหลาย ย่อมไม่มีแก่บุตรของเรานั้น บุตรของเรานั้นไม่เกี่ยวข้อง ปรรณาน้อย สัน โดษ”

ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“เราเรียกบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องกับชน ๒ จำพวก

คือ คุณุหัตถ์ ๑ บรรพชิต ๑

ผู้ไม่มีอาลัยเที่ยวไป ผู้ปรรณาน้อยนั้น ว่าเป็นพราหมณ์”

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอรุณผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล เป็นต้น ดังนี้แล



ເມື່ອນບຸຣຸຜູ້ກຸມຂອ

“เมื่อก่อน จิตนี้ได้เที่ยวจาริกไปตามอาการที่ปรารถนา
ตามอารมณ์ที่ใคร่ และตามความสบาย
วันนี้ เราจกข่มมันด้วยโยนิโสมนสิการ
ประหนึ่งนายควาญช้างข่มช้างที่ซบมัน ฉะนั้น”

~ นาควสสค ~

สาธุสามเณร



สาธุสามเณรนั้นเป็นบุตรน้อยคนเดียวของอุบาสิกาคนหนึ่ง
ครั้งนั้น นางอุบาสิกาให้เธอบรรพชาตั้งแต่เธอยังเป็นเด็ก
เมื่อบรรพชาแล้ว เธอได้เป็นผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยวัตร เธอได้
กระทำวัตรแก่อาจารย์ อุปัชฌายะ และพระอาคันตุกะทั้งหลาย
ตลอด ๘ วันของเดือน เธอลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ เข้าไปตักน้ำในโรงน้ำ
ปัดกวาดโรงธัมมัสสวณะ ตามประทีป ประกาศธัมมัสสวณะด้วยน้ำเสียงอัน
ไพเราะ

ภิกษุทั้งหลายทราบความสามารถของเธอแล้ว ย่อมเชื่อเชิญว่า

“จงกล่าวบทภาณะเถิด สามเณร”

เธอไม่กระทำอิดเอื้อนไร ๆ ขึ้นสู่ธรรมาสน์ กล่าวบทภาณะเหมือนจะให้
น้ำในอากาศตกลง เมื่อจะลงจากธรรมาสน์ ย่อมกล่าวว่า

“ข้าพเจ้าขอให้ส่วนบุญในเพราะการกล่าวนี้แก่มารดาและบิดาของ
ข้าพเจ้า”

คนทั้งหลายมิได้ทราบความที่เธอให้ส่วนบุญแก่มารดาและบิดา

ก็ยักษิณีผู้เคยเป็นมารดาของเธอในอัตภาพก่อน มากับเหล่าเทวดา
เพื่อฟังธรรม เมื่อจะอนุโมทนาส่วนบุญที่สามเณรให้ ย่อมกล่าวว่า

“ฉันขออนุโมทนา พ่อ”

ก็ธรรมดาภิกษุทั้งหลายผู้สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมเป็นที่รัก
ของโลกพร้อมทั้งเทวโลก เพราะฉะนั้น พวกเทวดาที่มีความ
ละเอียด มีความเคารพในสามเณร ย่อมสำคัญเธอเหมือน

Audio 14

มหาพรหมและกองเพลิง และยอมเห็นนางยักษ์นั้นเป็นที่น่าเคารพ
เพราะการวะในสามเณร

ในสมัยฟังธรรมและสมัยที่ยักษ์ประชุมกัน อมนุษย์ทั้งหลายยอมให้
อาสนะที่ดี น้ำที่ดี อาหารที่ดีแก่นางยักษ์นี้ ด้วยคิดว่า

“นางยักษ์นี้ตนนี้เป็นมารดาของสามเณร”

ยักษ์ทั้งหลายแม้ที่มีศักดิ์ใหญ่ เห็นนางยักษ์แล้ว ย่อมหลีกทางให้
ยอมลุกขึ้นจากอาสนะ

ครั้นสามเณรนั้นถึงความเจริญ มีอินทรียกเกล้า ถูกความไม่ยินดียิ่ง
บีบคั้น ไม่สามารถจะบรรเทาความไม่ยินดียิ่งลงได้ ปล่อยผมและเล็บไว้นาว
ปล่อยผ้าถุงและผ้าห่มมอมแมม หยิบบาตรจิวขึ้นแล้ว ได้ไปเรือนของ
มารดาลำพังคนเดียว โดยไม่แจ้งแก่ใคร ๆ อุบาสิกาเห็นบุตรแล้วไหว
กล่าวว่า

“พ่อ ครึ่งก่อน พ่อมาที่นี่พร้อมกับอาจารย์และอุปัชฌายะ หรือพร้อมกับ
ภิกษุหนุ่มและสามเณร เพราะเหตุไร ในวันนี้พ่อจึงมาคนเดียวเล่า”

เธอแจ้งความที่ตนกระสันให้มารดาทราบ อุบาสิกามีศรัทธา ได้แสดง
โทษของฆราวาสต่าง ๆ และตักเตือนบุตรอยู่ ก็ไม่อาจทำให้สามเณร
ยินยอมได้ นางคิดว่า

“ถึงอย่างไร เธอพึงกำหนดได้ตามธรรมดาของตน”

แล้วกล่าวว่า

“พ่อ โปรดรอรออยู่จนกว่าแม่จะจัดยาคุณและภัตเพื่อพ่อ แม่จักนำผ้าที่
ชอบใจมาถวายแก่พ่อ เมื่อพ่อดื่มยาคุณและกระทำภัตกิจแล้ว”

นางได้ตกแต่งอาสนะถวาย สามเณรนั่งลงแล้ว อุบาสิกาจัดแจงยาคุณ
และของเคี้ยวถวาย ลำดับนั้น อุบาสิกาคิดว่า

“เราจักจัดแจงภัต”

นางนั่งลงในที่ไม้ไผ่ ชาวข้าว ในขณะที่นั้น นางยักษิณีได้ใคร่ครวญอยู่
ว่า

“สามเณรอยู่ที่ไหนหนอ เธอได้รักษาहारหรือยัง”

เมื่อทราบความที่เธอใคร่จะสืบ จึงคิดว่า

“ก็เธออย่าให้เราต้องละอายต่อเทวดาทั้งหลายเลย เราจะไปขัดขวาง
การสืบของเธอ”

ดังนี้แล้ว จึงมาถึงในร่างของสามเณรนั้น บิดคอให้ล้มลงบนพื้น
สามเณรตาเหลือก น้ำลายไหล ดิ้นรนอยู่บนพื้น

อุบาสิกาเห็นอาการแปลกของบุตร รีบเข้ามาอุ้มบุตร แล้วให้นอนบน
ตัก ชาวบ้านทั้งหลายได้มาทำการเช่นสรวง มีพลีกรรม เป็นต้น

ส่วนอุบาสิกาคำครวญว่า

“ชนเหล่าใดยอมรักษาอุโบสถที่ประกอบด้วยองค์ ๘ ตลอดดิถีที่ ๑๔
ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปีกษ และตลอดปาริหารียปีกษ ประพฤติพรหมจรรย์อยู่
ยักษ์ทั้งหลายยอมไม่ทำร้ายชนเหล่านั้น ข้าพเจ้าได้สดับคำของพระอรหันต์
ทั้งหลายดังนี้

ในวันนี้ บัดนี้เอง ข้าพเจ้านั้นเห็นอยู่ ยักษ์ทั้งหลายทำร้ายสาธุสามเณร”

นางยักษิณีฟังคำของอุบาสิกานั้นแล้ว จึงกล่าวว่า

“ยักษ์ทั้งหลาย ย่อมไม่ทำร้ายเหล่าชนผู้รักษาอุโบสถประกอบด้วยองค์
๘ ตลอดดิถีที่ ๑๔ ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปีกษ และตลอดปาริหารียปีกษ
ผู้ประพฤติพรหมจรรย์อยู่ ท่านได้สดับคำของพระอรหันต์ทั้งหลายดังนี้
ดีแล้ว”

ดังนี้แล้ว นางยักษิณีจึงกล่าวต่อไปอีกว่า

“ขอท่านจงบอกคำของยักษ์ทั้งหลายกะสาธุสามเณรว่า ท่านอย่าได้
กระทำความบาปกรรมในที่แจ้งหรือในที่ลับ หากว่าท่านจักกระทำความบาปกรรม

ก็ตาม กำลังกระทำอยู่ก็ตาม ถึงท่านจะเหาะหนีไป ก็ห้ามมีการหลุดพ้นจาก ทุกข์ไม่ว่าง

แล้วกล่าวอีกว่า

“ความพินยอมไม่มีแก่ผู้กระทำบาปกรรม แล้วเหาะหนีไปเหมือนนก”

ดังนี้แล้ว ก็ปล่อยสามเณร สามเณรลืมหัดขึ้น เห็นมารดา กำลังสยายผมร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่ และชาวบ้านประชุมกันอยู่ ไม่ทราบความที่ตนถูก ยักขันธ์ จึงนึกสงสัยขึ้นว่า

“เมื่อไหร่ นางบงกช มารดาของเรานั่งชาวข้าว แต่บัดนี้ เรากลับนอนบนพื้นดิน นี่อะไรกันหนอ”

เธอกล่าวกะมารดาทั้งที่ตนเองนอนอยู่ว่า

“โยม ชนทั้งหลาย ย่อมร้องไห้ถึงคนที่ตายไปแล้ว หรือยังเป็นอยู่แต่หายไป โยมเห็นฉันซึ่งเป็นอยู่ โฉนจึงร้องไห้ถึงฉันเล่า โยม”

มารดา ต้องการจะแสดง โทษในการจะลี้กของบุคคลผู้ละเมิดกฎหมายและ กิเลสตาม บวชแล้ว แก่เธอ จึงกล่าวว่า

“พ่อ ถูกแล้ว ชนทั้งหลาย ย่อมร้องไห้ถึงคนที่ตายไปแล้ว หรือยังเป็นอยู่ แต่หายไป ก็ผู้ใดละกามทั้งหลายได้แล้ว ยังจะเวียนมาในกามนี้อีก พ่อ ชนทั้งหลาย ย่อมร้องไห้ถึงผู้นั้นบ้าง เพราะเขาถึงยังไม่ตาย ก็เหมือนตายแล้ว”

ก็แลครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว จึงแสดง โทษในการครองเรือนอีกว่า

“พ่อ พ่อถูกยกขึ้นจากเถาวัลแล้ว ยังปรารถนาจะตกลงสู่เถาวัลอีก พ่อ พ่อถูกยกขึ้นจากเหวแล้ว ยังปรารถนาเพื่อจะตกลงไปสู่เหวอีก”

แล้วได้กล่าวอีกว่า

“

ก็ผู้ใดละกามทั้งหลาย ได้แล้ว ยังจะเวียนมา ในกามนี้อีก...เขาถึง ยังไม่ตาย ก็เหมือน ตายแล้ว

”

“พ่อ ขอพ่อจงมีความเจริญเถิด ก็ฉันจะปรับทุกข์แก่ใคร จะให้ใครช่วย คิดเนื้อความนี้ว่า บุตรน้อยของเราฉัน เราให้บวชในพระพุทธศาสนา ประหนึ่งภักทที่ถูกลำออกจากเรือนซึ่งกำลังถูกไฟไหม้แล้ว ยังปรารถนา เพื่อรุ่มร้อนในฆราวาสอีก ขอท่านทั้งหลายจงช่วยวิ่งเต้น จงช่วยต้านทาน แก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด”

แล้วได้กล่าวอีกว่า

“ขอท่านทั้งหลายจงช่วยวิ่งเต้น ความเจริญจะมีแก่ท่าน ข้าพเจ้าจะปรับทุกข์แก่ใครเล่า ท่านเป็นดุจภักทที่ถูกลำออกจากเรือนที่ถูกไฟไหม้แล้ว ยังปรารถนาเพื่อจะถูกไฟไหม้อีก”

ในขณะที่มารดา กล่าวอยู่ สามเณรสำนึกได้ จึงกล่าวว่า

“ฉันไม่มีความต้องการเป็นคฤหัสถ์แล้ว”

ครั้งนั้น มารดาของเธอกล่าวว่า

“สาธุ พ่อ”

นางพอใจแล้ว ได้ให้สามเณรบริโภคนก ไก่ห่านอันประณีต แล้วถามว่า

“พ่อ พ่อ เธออายุเท่าไร”

เมื่อนางทราบความที่เธอมีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว ก็จัดเตรียมไตรจีวร และบาตรให้ แล้วให้อุปสมบท

ต่อมา พระศาสดาทรงประสงค์จะยังความอดสาหัสในการข่มจิต ให้เกิดขึ้นแก่เธอผู้อุปสมบทใหม่ จึงตรัสว่า

“ธรรมดาว่าจิตนี้เที่ยวจาริกไปในอารมณ์ต่าง ๆ ตลอดกาลนาน ชื่อว่า ความสวัสดี ย่อมไม่มีแก่บุคคลผู้ไม่ข่มจิตนั้นลงไปได้ เพราะฉะนั้น บุคคลจึง ควรทำความเพียรในการข่มจิต เหมือนนายหัตถาจารย์ทำความพยายาม ในการข่มช้างข้ามมันด้วยขอ ฉะนั้น”

แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

“เมื่อก่อน จิตนี้ได้เที่ยวจาริกไปตามอาการที่ปรารถนา
ตามอารมณ์ที่ใคร่ และตามความสบาย
วันนี้ เราจักข่มมันด้วย โยนิโสมนสิการ
ประหนึ่งนายความขังข่มขังที่ขังมัน ฉะนั้น”

ในกาลจบเทศนา ธรรมากิสมัยได้มีแก่เทวดาเป็นอันมาก ผู้เข้าไปเพื่อ
สดับธรรมพร้อมกับพระสาธุ ก็ทำนพระสาธุ นั้นเรียนพระพุทธรวณะ คือ
พระไตรปิฎกแล้ว ได้เป็นพระธรรมกถึกที่เชี่ยวชาญ ดำรงชีพอยู่ตลอด
๑๒๐ ปี ยังชมพูทวีปทั้งสิ้น ให้กระฉ่อน แล้วปรินิพพาน ดังนี้แล



ผู้หวนไปสู่ป่าอีก

“บุคคลใดมีอาลัย ดุจดมูมิอันตั้งอยู่ในป่า
ออกแล้ว น้อมไปในป่า
พ้นจากป่าแล้ว ยังเล่นไปสู่ป่าตามเดิม
ทำนทั้งหลายจงดูบุคคลนั้นนั่นแล
เขาพ้นแล้วจากเครื่องผูก ยังเล่นไปสู่เครื่องผูกตามเดิม”

~ ตัณหาวรรค ~

วิพากษ์ตกภิกษุ



ภิกษุรูปหนึ่ง เป็นสัทธิวิหาริกของพระมหากัสสปเถระ แม้ทำฌาน ๔ ให้เกิดขึ้นแล้ว เห็นรูปารมณอันเป็นข้าศึก ในเรือนของนายช่างทองผู้เป็นลุงของตน มีจิตปฏิพัทธ์ในรูปารมณนั้น จึงได้สึกต่อมา เพราะความเป็นผู้เกียจคร้าน พวกชนจึงไล่เขาผู้ไม่ปรารถนาจะทำการงานออกจากเรือน เขาเที่ยวเลี้ยงชีพอยู่ด้วย โจรกรรม เพราะการคลุกคลีด้วยมิตรชั่ว

ต่อมาในวันหนึ่ง พวกราชบุรุษจับเขาได้ มัดแขนไพล่หลัง ผูกอย่างมั่นคง เขียนด้วยหวายทุก ๆ ทาง ๔ แพร่ง แล้วนำไปสู่ตะแลงแกง

พระมหากัสสปเถระเข้าไปเพื่อเที่ยวบิณฑบาต เห็นเขาถูกพวกราชบุรุษนำไปทางประตูด้านทักษิณ จึงขอให้พวกราชบุรุษผ่อนเครื่องจองจำให้หย่อน แล้วพูดว่า

“เธอจงระลึกถึงกัมมัญฐานที่เธอเคยสั่งสมแล้วในกาลก่อน”

เขาได้ความเกิดขึ้นแห่งสติเพราะโอวาทนั้นแล้ว ได้ยังจตุตถฌานให้เกิดขึ้นอีก

ลำดับนั้น พวกราชบุรุษนำเขาไปสู่ตะแลงแกง ให้เขานอนหงายบนหลาว ด้วยคิดว่าจักฆ่าเสีย เขาไม่กลัว ไม่สะดุ้ง

ลำดับนั้น ชนทั้งหลายที่ยืนอยู่ในทิศาภาคนั้น ๆ เห็นว่า แม้พวกราชบุรุษจะเงื้อเครื่องประหารทั้งหลายมีดาบ หอก และโตมร เป็นต้น แก่เขา เขาก็มิได้สะดุ้งเลย ชนทั้งหลายต่างพูดว่า

“ผู้เจริญทั้งหลาย พวกท่านจงดูบุรุษคนนี้เถิด เขาไม่หวั่นไหว ไม่สะทกสะท้านในท่ามกลางแห่งบุรุษผู้มีอาวุธในมือแม้หลายร้อยคน โอ น่าอัศจรรย์จริง”

Audio 15

ดังนั้นแล้ว เกิดมีความอัศจรรย์และประหลาดใจบันลือลั่นสนั่น
พวกราชบุรุษไปกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระราช
พระราชาทรงสดับเหตุนั้นแล้ว ตรัสว่า
“พวกท่านจงปล่อยเขาเสียเถิด”
ดังนั้นแล้ว เสด็จไปยังสำนักพระศาสดา กราบทูลเนื้อความนั้น
พระศาสดาทรงเปล่งพระโอภาสไป เมื่อจะทรงแสดงธรรมแก่เขา
จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“บุคคลใดมีอาลัย ดุจดมูไม้อันตั้งอยู่ในป่า
ออกแล้ว น้อมไปในป่า
พ้นจากป่าแล้ว ยังเล่นไปสู่ป่าตามเดิม
ท่านทั้งหลายจงดูบุคคลนั้นนั่นแล
เขาพ้นแล้วจากเครื่องผูก ยังเล่นไปสู่เครื่องผูกตามเดิม”

เขานั่งฟังธรรมเทศนานี้อยู่บนปลายหลาว เริ่มตั้งความเกิดขึ้นและ
ความเสื่อมไป แล้วยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ พิจารณาอยู่ซึ่งสังขารทั้งหลาย
บรรลุโสดาปัตติผล เสวยสุขเกิดแต่สมาบัติอยู่ แล้วเหาะขึ้นสู่เวหาสมายัง
สำนักพระศาสดาทางอากาศ ถวายบังคมพระศาสดา แล้วบวช ได้บรรลุ
พระอรหัต ฌ ท่วมกลางบริษัท พร้อมด้วยพระราชานั้นเอง ดังนี้แล



ผู้บริโภคนะด้วยปลายหน้าคา

“คนพาลพึงบริโภคโภชนะด้วยปลายหญาทุก ๆ เดือน
เขาย่อมไม่ถึงเสียที่ ๑๖ แห่งท่านผู้มีธรรมอันนับได้แล้ว”

~ พาลวรรค ~

ชมพูกาชวก



ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสป กุฎุมพีชาวบ้านคนหนึ่ง สร้างวิหารถวายแด่พระเถระรูปหนึ่ง บำรุงพระเถระด้วยปัจจัย ๔ พระเถระนั้นในเรือนของกุฎุมพีนั้นเป็นนิตย

เข้าวันหนึ่ง ภิกษุชีณาสพต่างถิ่นรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตถึงเรือนของกุฎุมพีนั้น กุฎุมพีเห็นพระชีณาสพนั้นมีอิริยาบถน่าเลื่อมใส จึงนิมนต์ให้เข้าไปในเรือน อังคาสด้วยโกชนะอันประณีตโดยเคารพ ถวายผ้าสาฎกผืนใหญ่ พลังกล่าวว่า

“ท่านผู้เจริญ ท่านย้อมผ้าสาฎกผืนนี้ แล้วนุ่งเถิด”

แล้วกล่าวว่า

“ท่านผู้เจริญ ผมของท่านยาว กระผมจักนำช่างกลับมากลึงผมท่าน กระผมจักจัดเตียงเพื่อท่าน”

ภิกษุเจ้าถิ่นผู้นั้นอยู่ในเรือนเป็นนิตย เห็นสักการะของพระชีณาสพนั้น เกิดจิตริษยาขึ้น คิดว่า

“กุฎุมพีนี้น่าสักการะอย่างมากแก่ภิกษุที่เห็นครู่เดียว แต่ไม่ทำแก่เรา ผู้นั้นอยู่ในเรือนเป็นนิตย”

หลังภัตกิจ ภิกษุชีณาสพตามภิกษุเจ้าถิ่นไปสู่วิหาร ย้อมผ้าสาฎกที่กุฎุมพีถวายแล้วนุ่ง กุฎุมพีพาช่างกลับออกไปปลงผมให้ท่าน ให้คนจัดเตียงถวาย แล้วเรียนว่า

“ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงนอนบนเตียงนี้ นิมนต์ท่านทั้งสองรูป เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้”

ภิกษุเจ้าถิ่นไม่อาจอดกลั้นแรงริษยาได้ เวลาเย็น เข้าไปหาพระเถระนั้น แล้วดำด้วยอาการ ๔ อย่างว่า

Audio 16

“ท่านเคี้ยวกินอุจจาระ ประเสริฐกว่าการบริโภคภัต ในเรือนของกุฎุมพี
ท่านให้ถอนผมด้วยแปรงตาล ประเสริฐกว่าการปลงผมด้วยช่างกลับกที่
กุฎุมพีนำมา ท่านเปลือยกายเที่ยวไป ประเสริฐกว่าการนุ่งผ้าสาฎกที่กุฎุมพี
ถวาย ท่านนอนบนแผ่นดิน ประเสริฐกว่าการนอนบนเตียงที่กุฎุมพีนำมา”

ฝ่ายพระเถระคิดว่า

“คนพาลนี้ อย่าฉิบหายเพราะอาศัยเราเลย”

ดังนี้แล้ว ลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ไปจากที่นั่น โดยมีได้คำนึงถึงการนิมนต์ของ
กุฎุมพี ฝ่ายภิกษุเจ้าถิ่นทำวัตรที่ควรทำในวิหารแต่เช้าตรู่ แล้วเคาะระฆัง
ด้วยหลังเล็บ เพราะเกรงภิกษุอาคันตุกะจะตื่นด้วยเสียงระฆัง แล้วเข้าไปสู่
บ้านเพื่อบิณฑบาต

กุฎุมพีทำสักการะแด่ภิกษุเจ้าถิ่นอย่างที่เคยทำ เมื่อไม่เห็นพระชีณาสพ
จึงถามว่า

“ท่านผู้เจริญ พระเถระไปไหน”

ภิกษุเจ้าถิ่น จึงกล่าวว่า

“อย่าได้พูดถึงท่านเลย เมื่อวานนี้ พอท่านกลับเท่านั้นก็เข้าจำวัด จน
ปานนี้ยังไม่ตื่น ตอนเช้าเมื่ออาตมากวาดวิหาร กรอกน้ำฉันใส่หม้อ ตีระฆัง
ด้วยเสียงอันดัง ท่านยังไม่รู้สึก ยังนอนหลับอยู่”

กุฎุมพีคิดว่า

“พระผู้เป็นเจ้าของเรา ผู้ประกอบด้วยอิริยาบถสมบัติเช่นนั้น คงไม่นอน
หลับถึงเวลานี้ ภิกษุนี้คงกล่าวด้วยความริษยาเพราะเห็นเราทำสักการะ
แก่ท่าน”

กุฎุมพีนิมนต์ให้ภิกษุฉันโดยเคารพ ล้างบาตรของท่าน แล้วใส่โภชนะ
มีรสเลิศเต็มบาตร พลังกล่าวว่า

“ถ้าท่านเห็นพระผู้เป็นเจ้าของกรรม ท่านพึงถวายบิณฑบาตนี้แก่พระผู้เป็นเจ้านั้น”

ภิกษุเจ้าถิ่นคิดว่า

“ถ้าภิกษุอาคันตุกะได้ฉันบิณฑบาตประณีตเห็นปานนี้ไซ้ ท่านก็จักติดใจในรสอาหาร แล้วจะอยู่แต่ในที่นี้ ไม่ไปที่อื่น”

ดังนี้แล้ว ทั้งบิณฑบาตนั้นเสียดกลางทาง แล้วไปสู่ที่อยู่ของพระเถระ แต่ไม่เห็นท่าน

สมณธรรมที่ภิกษุนั้นทำไว้ตลอดสองหมื่นปี ก็มีอาจช่วยได้ เพราะการเบียดเบียนพระอรหันต์นั้น เมื่อท่านมรณภาพแล้วได้ไปเกิดในอเวจี เสวยทุกข์เป็นอันมากสิ้นพุทธันดรหนึ่ง มาถึงพุทธปรพาทกาลนี้ เกิดในตระกูลมั่งคั่งตระกูลหนึ่งในเมืองราชคฤห์

เด็กนั้น ตั้งแต่พอเดินได้ ไม่ต้องการนอนบนที่นอน ไม่ต้องการบริโภคอาหาร กินแต่อุจจาระของตนเท่านั้น มารดาบิดาเข้าใจว่า ลูกประพฤติเช่นนี้ เพราะยังเด็กอยู่

แม่เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว เขาก็ไม่ละความประพฤติเช่นนั้น คือไม่นุ่งผ้า ชอบเปลือยกาย ชอบนอนบนพื้นดิน กินอุจจาระของตน มารดาและบิดาของเขาคิดว่า

“ลูกคนนี้จะทำให้สกุลเสื่อมเสีย เขาไม่ควรอยู่ครองเรือน ควรบวชในสำนักของอาชีวกทั้งหลาย”

ดังนี้แล้ว จึงนำไปฝากให้บวชในสำนักของอาชีวก เมื่อบวชแล้ว ได้ถอนผมด้วยแปรงตาล มารดาบิดาของเขาเชิญอาชีวกเหล่านั้นไปบริโภคอาหารที่เรือนของตน เขาก็ไม่ไป พอพวกอาชีวกไปแล้ว เขาได้เปิดประตูเวจกุฎี ปั่นอุจจาระให้เป็นคำ แล้วบริโภค

พวกอาชีวกได้นำอาหารจากบ้านมาให้เขา เขาก็ไม่ต้องการกล่าวว่า

“ข้าพเจ้าไม่ต้องการอาหารนี้ อาหารของข้าพเจ้ามีแล้ว”

พวกอาชีวกถามว่า

“ท่านได้อาหารจากที่ไหน”

อาชีวกตอบว่า “ได้จากที่นี่เอง”

ในวันต่อมาก็เหมือนกัน เขาไม่ยอมไปในที่นิมนต์ กล่าวว่า

“ข้าพเจ้าจักอยู่ในที่นี่”

พวกอาชีวกคิดว่า

“อาชีวกนี้ไม่ต้องการจะเข้าบ้าน ไม่ต้องการจะกินอาหารที่พวกเรานำมาให้ เขาได้อาหารจากที่ไหนหนอ เราจักจับผิดเขา”

ดังนี้แล้ว ให้อาชีวกสองคนอยู่ที่สำนัก คอยจับผิดเขา

เขาเข้าใจว่าอาชีวกทั้งหมดไปแล้ว จึงลงสู่เวจกุฎี กินอุจจาระเหมือนก่อน พวกอาชีวกสองคนนั้นเห็นการกระทำของเขาแล้ว จึงบอกแก่อาชีวกทั้งหลาย พวกอาชีวกคิดว่า

“โอ กรรมหนัก ใคร ๆ รู้เรื่องนี้ไซ้ จะประกาศว่าอาชีวกทั้งหลายเที่ยวกินอุจจาระ พวกเราจะเสื่อมเกียรติ อาชีวกนี้ไม่ควรอยู่ในสำนักของพวกเรา”

ดังนี้ จึงขับไล่เขาออกจากสำนัก

ขัมพุกาชีวกไปอาศัยอยู่ที่หินดาดแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่สำหรับมหาชนมาถ่ายอุจจาระ เขากินอุจจาระในเวลากลางคืน ส่วนในเวลากลางวัน เขาเหนียวก้อนหินข้างหนึ่งด้วยมือ ยกเท้าขึ้นข้างหนึ่งตั้งไว้บนเขา ยืนเงยหน้าอ้าปาก มหาชนเห็นเขาแล้ว เข้าไปหา ไหว้ แล้วถามว่า

“ท่านผู้เจริญ เพราะเหตุไร พระผู้เป็นเจ้าจึงยืนอ้าปาก”

เขาตอบว่า

“เพราะเรามีลมเป็นรักษา ไม่กินของอย่างอื่นเลย”

“เมื่อเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุไร ท่านจึงยกเท้าข้างหนึ่งตั้งไว้บนเข่า ยืนอยู่เล่า ขอรับ”

“เรามีตบะสูง มีตบะกล้า แผ่นดินถูกเราเหยียบด้วยเท้าทั้งสองย่อมหวั่นไหว เพราะฉะนั้น เราจึงยกเท้าขึ้นข้างหนึ่งไว้บนเข่า ยืนอยู่ ก็เราแลยืนอย่างเดียว ยังกาลให้ล่วงไป ไม่นั่ง ไม่นอน”

มนุษย์โง่ ๆ ทั้งหลาย เมื่อได้ฟังดังนั้นก็เลื่อมใส ลือกระฉ่อนไปทั่วแคว้น อังคะและมคธว่า

“แหม น่าอัศจรรย์จริง ท่านผู้มีตบะเห็นปานนี้มีอยู่ ผู้เช่นนี้ พวกเรายังไม่เคยเห็น”

ดังนี้แล้ว นำสักการะเป็นอันมากมาให้ทุกเดือน อาชีวกนั้นกล่าวว่า

“เรากินลมอย่างเดียว ไม่กินอาหารอย่างอื่น เพราะเมื่อเรากินอาหารอย่างอื่น ตบะย่อมเสื่อมไป”

คนทั้งหลายอันวอนว่า

“ท่านผู้เจริญ ท่านอย่าให้พวกกระผมฉิบหายเลย การบริโภคของคนผู้มีตบะกล้าเช่นท่าน ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่พวกกระผมสืบกาลนาน”

อาชีวกตอบว่า “เรานั้นไม่ชอบใจอาหารอย่างอื่น”

เมื่อถูกมหาชนรบกวนด้วยการอันวอนครั้งแล้วครั้งเล่า จึงเอาปลายหญ้าคาวางบนอาหาร มีเนยใสและน้ำอ้อย เป็นต้น แล้วเอาตะเกียงปลายลิ้นแล้วส่งอาหารคืนเจ้าของพร้อมกล่าวว่า

“พวกท่านจงไปเถิด เถานี้พอละ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ท่านทั้งหลาย”

อาชีวกนั้นเป็นคนเปลือย เคี้ยวกินอุจจาระ ถอนผมด้วยแปรงตาล
นอนบนพื้นดิน อยู่อย่างนั้นล่วงไป ๕๕ ปี

รุ่งเช้าวันหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพิจารณาดูสัตว์โลก ชัมพูกาชีวก
ปรากฏภายในข่ายคือพระญาณ ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหันต์พร้อมด้วย
ปฏิสัมภิทาของเขาแล้ว ในเวลาบ่าย เสด็จไปสู่ที่อยู่ของชัมพูกาชีวก
ได้เปล่งพระสุรเสียงว่า

“ชัมพูกะ”

ชัมพูกะคิดว่า

“นั่นใครหนอแล เรียกเราด้วยวาตะว่าชัมพูกะ”

จึงถามว่า

“นั่นใคร”

“เรา ชัมพูกะ”

“ท่านต้องการอะไร มหาสมณะ”

“เธอจงให้ที่อยู่แก่เรา สักคืบหนึ่ง”

“มหาสมณะ ที่นี่ไม่มีที่อยู่”

“ชัมพูกะ เธออย่ากระทำอย่างนั้น เธอจงให้ที่อยู่แก่เราสักคืบหนึ่ง ชื่อว่า
พวกบรรพชิตย่อมปรารถนาบรรพชิต พวกมนุษย์ย่อมปรารถนามนุษย์
พวกปศุสัตว์ย่อมปรารถนาพวกปศุสัตว์”

“ก็ท่านเป็นบรรพชิตหรือ”

“เราเป็นบรรพชิต”

ชัมพูกาชีวกกล่าวว่า

“ถ้าท่านเป็นบรรพชิต น้ำเต้าของท่านอยู่ที่ไหน ทัพพีสำหรับ โบกควัน
ของท่านอยู่ที่ไหน ด้ายสำหรับบุชายัญของท่านอยู่ที่ไหน”

“น้ำเต้าของเรามีอยู่ แต่เราเก็บไว้ด้วยเห็นว่าถือไปแต่ละอย่างเป็นเรื่อง
รุงรังลำบาก”

อาชีวกนั้น โกรธ ถามว่า

“ท่านเป็นบรรพชิตอย่างไร น้ำเต้าก็ไม่ถือ ข้างพเจ้าจะรู้ได้อย่างไรว่าท่าน
เป็นบรรพชิตจริง”

“ช่างเถอะ ชัมพุกะ เธออย่า โกรธเลย เธอจงบอกที่อยู่แก่เราเถิด”

“มหาสมณะ ที่อยู่ในที่นี่ไม่มี”

พระศาสดาทรงชี้เงื้อมแห่งหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในที่ไม่ไกลจากที่อยู่ของเขา
แล้วตรัสถามว่า

“ที่เงื้อมนั้น ใครอยู่”

“มหาสมณะ ที่เงื้อมนั้น ไม่มีใครอยู่”

“ถ้าเช่นนั้น เธอจงให้เงื้อมนั้นแก่เรา”

“ตามใจท่าน”

พระศาสดาทรงปฐา แล้วประทับนั่งที่เงื้อมนั้น

ครั้งนั้น ท้าวมหาราชทั้งสี่ทำทิศทั้งสี่ให้มีแสงสว่างเป็นอันเดียวกัน มาสู่
ที่บารุงในปฐมยาม ชัมพุกะเห็นแสงสว่างแล้ว คิดว่า

“นั่นคือแสงสว่างอะไรกัน”

ในมัชฌิมยาม ท้าวสักกเทวราชเสด็จมา ชัมพุกะเห็นแม่ท้าวสักก-
เทวราชนั้น คิดว่า

“ชื่อว่าใครนั้น”

ในปัจจุบันยาม ทำวมหาพรหมผู้สามารถยังจักรวาลหนึ่งให้สว่างด้วย นิ้วมือนิ้วหนึ่ง ทำจักรวาลสองจักรวาลให้สว่างด้วยนิ้วมือ ๒ นิ้ว ทำจักรวาลสิบจักรวาลให้สว่างด้วยนิ้วมือ ๑๐ นิ้ว ทำวมหาพรหมเสด็จมาแล้ว ทำทั่วทั้ง ป่าให้มีแสงสว่าง ชัมพูกะเห็นทำวมหาพรหมนั้น คิดว่า

“นั่นใครหนอแล”

รุ่งขึ้น เขาไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามพระศาสดาว่า

“มหาสมณะ ใครผู้ทำทิศทั้งสี่ให้สว่าง มาสู่สำนักของท่านในปฐมยาม”

“ทำวหาราชทั้งสี่”

“มาเพราะเหตุไร”

“มาเพื่อบำรุงเรา”

“ก็ท่านเป็นผู้ยอดเยี่ยมกว่าทำวหาราชทั้งสี่หรือ”

“ใช่ ชัมพูกะ เราแลเป็นพระราชายอดเยี่ยมกว่าพระราชาทั้งหลาย”

“ก็ในมัชฌิมยาม ใครมา”

“ทำวสักกเทวราช”

“เพราะเหตุไร”

“เพื่อบำรุงเราเหมือนกัน”

“ก็ท่านเป็นผู้ยอดเยี่ยมกว่าทำวสักกเทวราชหรือ”

“ใช่ ชัมพูกะ เราเป็นผู้ยอดเยี่ยมกว่าทำวสักกะ ก็ทำวสักกะนั้นเป็น คิลานุปัฏฐากของเรา เช่นเดียวกับสามเณรผู้เป็นกัปปิยการก”

ชัมพูกาชีวกทูลถามพระศาสดาต่อว่า “ก็ใครทำทั่วทั้งป่าให้สว่าง ได้มา ในปัจจุบันยาม”

“ชนทั้งหลายในโลก เมื่อจามหรือพลาดปลั่งแล้ว มักกล่าวว่า ขอความ นอบน้อมจงมีแก่มหาพรหม ผู้นั้นแหละเป็นทำวมหาพรหม”

“ก็ท่านเป็นผู้ยอดเยี่ยมแม้ว่าท้าวมหาพรหมหรือ”

“ใช่ ชัมพูกะ เราแลเป็นพรหมยิ่งแม้ว่าพรหม”

“มหาสมณะ ท่านเป็นผู้อัครรรย เราอยู่ในที่นี้มา ๕๕ ปี ไม่เคยมีเทวดา
สักองค์หนึ่งมาเพื่อบำรุงเรา ก็เราเป็นผู้มีลมเป็นภักษา ยืนอย่างเดียว
ให้กาลล่วงไป เทวดาเหล่านั้นไม่เคยมาสู่ที่บำรุงของเราเลย”

“ชัมพูกะ เธอหลงมหาชนผู้โง่เขลามานานแล้ว ยังจะหลงเราด้วยหรือ
เธอเคี้ยวกินอุจจาระเท่านั้น นอนบนพื้นดินอย่างเดียว เป็นผู้เปลือยเทียวไป
ถอนผมด้วยแปรงตาล ลื่น ๕๕ ปี มิใช่หรือ

ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอหลงโลกกล่าวว่า เราเป็นผู้มีลมเป็นภักษา ยืนด้วย
เท้าข้างเดียว ไม่นั่ง ไม่นอน ยังปรารถนาจะหลงเราอีกหรือ

แม้ในกาลก่อน เธอเคยมีทิฏฐิอันชั่วช้าลามก จึงเป็นผู้มีอุจจาระเป็น
อาหาร เป็นผู้นอนบนพื้นดิน เปลือยกายเทียวไป ถอนผมด้วยแปรงตาล
แม้ในบัดนี้ เธอยังถือทิฏฐิอันชั่วช้าลามกเหมือนเดิม”

“มหาสมณะ ก็เราได้ทำกรรมอะไรไว้”

พระศาสดาตรัสบอกกรรมที่เขากระทำแล้วในกาลก่อน ความสังเวช
ได้เกิดขึ้นแก่เขา หิริ โอตัปปะปรากฏแล้ว เขานั่งกระโหย่งประนมมือ
พระศาสดาได้ทรงโยนผ้าสาฎกสำหรับอาบน้ำไปให้เขา เขานุ่งผ้านั้น
แล้วถวายบังคมพระศาสดา นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ฝ่ายพระศาสดาตรัสอนุပ္พุพิกธาแสดงธรรมแก่เขา ในกาลจบเทศนา
เขาบรรลुพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ถวายบังคมพระศาสดา แล้วลุก
ขึ้นจากที่นั่ง ทูลขอบรรพชาและอุปสมบท ด้วยอาการเพียงเท่านี้ กรรมใน
กาลก่อนของชัมพูกะนั้นหมดสิ้นแล้ว

ก็ชัมพูกะนี้ ดำพระชันาสพด้วยอักโกสวัตถุ ๔ อย่าง หมกไหม้อยู่ใน
อเวจีตราบเท้ามหาปฐพีนี้หนาขึ้น ๑ โยชน์ ยิ่งด้วย ๓ คาจุด อยู่ในอาการอัน

น่าเกลียดเช่นนี้ ๕๕ ปี ด้วยเศษแห่งผลกรรมของการดำนั้น กรรมนั้นของเธอ
สิ้นแล้วเพราะการบรรลุพระอรหัต

กรรมที่เธอทำแล้วนั้นไม่อาจทำให้ผลแห่งสมณธรรมที่เธอได้ทำมา ๒
หมื่นปีหมดสิ้นไปได้ เพราะฉะนั้น พระศาสดาจึงทรงเหยียดพระหัตถ์เบื้อง
ขวาออก ตรัสกับเธอว่า

“เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด”

ขณะนั้นเอง เพศคฤหัสถ์ของเธอหายไป เธอเป็นผู้ทรงบริวาร ๘ ได้เป็น
ประดุจพระเถระมีพรรษา ๖๐

วันนั้นเป็นวันที่ชาวอังคะและมคธ ถือสักการะมาเพื่อชมพุททะ ชาวแคว้น
แคว้นทั้งสองเห็นพระตถาคต คิดว่า

“ชมพุททะผู้เป็นเจ้าของพวกเราเป็นใหญ่ หรือว่าพระสมณโคดมเป็น
ใหญ่ ถ้าพระสมณโคดมเป็นใหญ่ ชมพุททะก็พึงไปสู่สำนักของพระสมณ-
โคดม แต่เพราะชมพุททะชวักเป็นใหญ่ พระสมณโคดมจึงเสด็จมาสู่สำนัก
ชมพุททะชวัก”

พระศาสดาทรงทราบความปริวิตกของมหาชน จึงตรัสว่า

“ชมพุททะ เธอจงกำจัดความสงสัยของพวกอุปัฏฐากของเธอเสีย”

ชมพุททะชวักกราบทูลว่า

“แม้ข้าพระองค์ก็หวังพระพุทโธดำรัสนี้เหมือนกัน พระพุทโธเจ้าข้า”

ดังนี้แล้ว เข้ามาณ ๔ ลูกขึ้น เหาะขึ้นสู่เวหาสประมาณชั่วลำตาล
กราบทูลว่า

“พระพุทโธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระศาสดาของข้าพระองค์
ข้าพระองค์เป็นสาวก”

จากนั้นลงมาถวายบังคม แล้วเหาะขึ้นสู่เวหาสประมาณ ๗ ชั่วโมง
อีก ด้วยอาการอย่างนี้ คือ ประมาณ ๒ ชั่วโมง ประมาณ ๓ ชั่วโมง
แล้วลงมา ทำให้มหาชนทราบความที่ตนเป็นสาวก มหาชนเห็นเหตุนั้นแล้ว
คิดว่า

“โอ ธรรมดาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้นำอัครรรย์ มีพระคุณไม่ทรา
มเลย”

พระศาสดา ตรัสกับมหาชนว่า

“ข้าพุกะนี้ วางสักการะที่พวกท่านนำมาที่ปลายล้นด้วยปลายหญ้าคา
ตลอดกาลประมาณเท่านี้ อยู่ในที่นี้ด้วยหวังว่า เรามำเพ็ญการประพฤติบะ
ถ้าเธอพึงมำเพ็ญการประพฤติบะสิ้น ๑๐๐ ปี ด้วยอุบายนี้ไซ้ การมำเพ็ญ
บะนั้นยังไม่ถึงเสียแม้ที่ ๑๖ แห่งกุศลเจตนาเป็นเครื่องตัดภัตของเธอ
ผู้รังเกียจสกุลหรือภัต แล้วไม่บริโภคในบัดนี้”

ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

**“คนพาลพึงบริโภคโภชนะด้วยปลายหญ้าคาทุก ๆ เดือน
เขาย่อมไม่ถึงเสียที่ ๑๖ แห่งท่านผู้มีธรรมอันนับได้แล้ว”**

ในกาลจบเทศนา ธรรมาภิสมัยได้มีแก่สัตว์ ๘ หมื่น ๔ พันแล้ว ดังนี้แล



สรณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย

“มนุษย์เป็นอันมากถูกภัยคุกคามแล้ว
ย่อมถึงภูเข่า ป่า อาราม และรุกขเจตีย์ว่าเป็นที่พึ่ง
สรณะนั้นแลไม่เกษม สรณะนั้นไม่อุดม
เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้
ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง
ย่อมเห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์
ความกำเริบทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ อันประเสริฐ
ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ด้วยปัญญาชอบ
สรณะนั้นแลของบุคคลนั้นเกษม สรณะนั้นอุดม
เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

ปุโรหิตชื่ออัคคิกัต



อัคคิกัตนั้น เป็นปุโรหิตของพระเจ้ามหาโกศล ครั้นเมื่อพระเจ้ามหาโกศลสวรรคต พระราชโอรสทรงพระนามว่า ปเสนทิโกศล ได้ขึ้นครองราชสมบัติแทน พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงดำริว่า “ผู้นี้เป็นปุโรหิตแห่งพระชนกของเรา”

พระองค์จึงตั้งเขาไว้ในตำแหน่งนั้นเดิม ในเวลาเขามาสู่ที่บำรุงของพระองค์ ทรงทำการเสด็จลูกรับ รับสั่งให้พระราชทานอาสนะเสมอกัน ด้วยพระดำรัสว่า

“อาจารย์ เชิญนั่งบนอาสนะนี้”

อัคคิกัตนั้น คิดว่า

“พระราชานี้ทรงทำความเคารพในเราอย่างเหลือเกิน แต่เราก็ไม่อาจเอาใจของพระราชาทรงหลายได้ตลอดกาลเป็นนิตย์เทียว อนึ่ง พระราชาก็เยาว์วัย ยังหนุ่มน้อย ชื่อว่าความเป็นพระราชากับคนผู้มีวัยเสมอกันนั้นแลเป็นเหตุให้เกิดสุข ส่วนเราเป็นคนแก่ เราควรบวช”

เขากราบทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตบรรพชา แล้วให้คนดีกลองเทียวไปในพระนคร สละทรัพย์ของตนทั้งหมดให้ทานตลอด ๗ วัน แล้วออกบวชเป็นนักบวช บรูษหมื่นหนึ่งบวชตามเขา อัคคิกัตพร้อมด้วยนักบวชเหล่านั้น อาศัยอยู่ระหว่างแคว้นอังคะ แคว้นมคธ และแคว้นกुरु เขาให้โอวาทนักบวชเหล่านั้นว่า

“พ่อทั้งหลาย บรรดาเธอทั้งหลาย ผู้ใดมีกามวิตกเกิดขึ้น ผู้นั้นจงชนหม้อทรายหม้อหนึ่งจากแม่น้ำมาเกลี่ยลง ณ ที่นี้”

พวกนักบวชเหล่านั้นรับคำ ในเวลากามวิตกเกิดขึ้นก็ทำอย่างนั้น เวลาต่อมากองทรายได้ใหญ่ขึ้น นาคราชชื่อ

Audio 17

อหิฉัตตะ ได้มาอาศัยอยู่ที่กองทรายใหญ่นั้น ชาวอังคะ มคร และชาวแคว้น
กुरु นำเครื่องสักการะเป็นอันมาก ไปถวายทานแก่พวกนักบวชเหล่านั้นทุก ๆ
เดือน

ครั้งนั้น อัครคิทัตได้ให้โอวาทแก่ชนเหล่านั้น ดังนี้ว่า

“พวกท่านจงถึงภูเขาสวรรณะ จงถึงป่าเป็นสวรรณะ จงถึงอารามเป็น
สวรรณะ จงถึงต้นไม้เป็นสวรรณะ พวกท่านจักพ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นได้ด้วยอาการ
อย่างนี้”

เขากล่าวสอนศิษย์ของตนด้วยโอวาทนี้เหมือนกัน

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันวิหาร ในเวลา
จวนรุ่ง ทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นอัครคิทัตพราหมณ์พร้อมด้วยศิษย์
เข้ามาในข่ายคือพระญาณของพระองค์ ทรงทราบว่าเป็นชนเหล่านั้นทั้งหมด
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัต ในตอนเย็น ได้ตรัสเรียกพระ
มหาโมคคัลลานเถระ แล้วตรัสว่า

“โมคคัลลานะ เธอเห็นอัครคิทัตพราหมณ์ผู้ทำให้หมาชนให้เล่นไปโดย
ทางไม่ใช่ทำไหม เธอจงไปให้โอวาทแก่หมาชนเหล่านั้น”

พระมหาโมคคัลลานะ กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ผู้เดียวไม่อาจจัดการชนเป็นอันมาก
เหล่านั้นได้ พระพุทธเจ้าข้า ถ้าแม้พระองค์จักเสด็จไปไซ้ร ก็จะสามารถได้
โดยง่าย”

“โมคคัลลานะ แม้เราก็จักไป เธอจงล่วงหน้าไปก่อน”

พระเถระได้เดินทางล่วงหน้าไป ด้วยคิดว่า

“ชนเหล่านั้นทั้งมีกำลัง ทั้งมีมาก ถ้าเราจักพูดอะไร ๆ ในที่ประชุมของชนทั้งปวงไซ้ร ชนทั้งหมดจะไม่ฟังเรา”

พระเถระจึงเนรมิตฝนเม็ดใหญ่ให้ตกลงด้วยอำนาจของตน ชนเหล่านั้นต่างก็ลุกขึ้น แล้วเข้าไปยังบรรณศาลาของตน ๆ พระเถระได้ไปยืนอยู่ที่ประตูบรรณศาลาของอัคริทัต แล้วกล่าวว่า

“อัคริทัต”

อัคริทัตได้ยินเสียงของพระเถระแล้ว ด้วยความเป็นผู้มีมานะมาก เขาคิดว่า

“ในโลกนี้ใคร ๆ ชื่อว่าผู้สามารถเรียกเราโดยออกชื่อ ไม่มี ใครหนอแลเรียกเราโดยออกชื่อ”

แล้วกล่าวว่า

“นั่นเป็นใคร”

พระมหาโมคคัลลนจะตอบว่า

“ข้าพเจ้า พราหมณ์”

อัคริทัตกล่าวว่า “ท่านพูดอะไร”

“ข้าพเจ้าขอพักแรมที่นี่สักคืนหนึ่ง”

“ที่นี่ไม่มีสถานที่พัก บรรณศาลาหลังหนึ่งก็สำหรับคนหนึ่งเท่านั้น”

“อัคริทัต ธรรมดาพวกมนุษย์ย่อมไปสู่สำนักของพวกมนุษย์ พวกโคก็ไปสู่สำนักของโค พวกบรรพชิตก็ไปสู่สำนักของพวกบรรพชิต ท่านอย่าทำอย่างนั้น ขอจงให้ที่พักอยู่แก่ข้าพเจ้า”

“ก็ท่านเป็นบรรพชิตหรือ”

“ข้าพเจ้าเป็นบรรพชิต”

“ถ้าท่านเป็นบรรพชิตไซ้ร บริหารแห่งบรรพชิตของท่านอยู่ไหน”

“บริวารของข้าพเจ้ามีอยู่ ข้าพเจ้าคิดเห็นว่า ก็การถือบริวารเที่ยวไปนั้น
ลำบาก ดังนี้แล้ว จึงถือบริวารนั้นไว้โดยภายในนั้นแล เที่ยวไป”

พราหมณ์นั้นกล่าวด้วยความโกรธว่า

“ท่านจักถือบริวารนั้นเที่ยวไปหรือ”

“อัคคิทัต ท่านอย่าโกรธข้าพเจ้า จงบอกสถานที่พักอยู่แก่ข้าพเจ้าเถิด”

“ที่นี่ไม่มีสถานที่พัก”

พระโมคคัลลานะถามว่า “ก็ใครอยู่บนกองทรายนั้น”

“นาคราชตัวหนึ่ง”

“ท่านจงให้ที่นั้นแก่ข้าพเจ้า”

“ข้าพเจ้าไม่อาจให้ได้ นาคราชนั้นร้ายกาจ”

“ช่างเถอะ ขอท่านจงให้แก่ข้าพเจ้าเถิด”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านจงรู้เองเถิด”

พระเถระมุ่งหน้าเข้าไปยังกองทราย นาคราชเห็นพระเถระนั้นเดินมา
คิดว่า

“พระสมณะเดินมาทางนี้ คงจะไม่รู้ว่าเราอยู่ที่นี้ เราจะบังหวนควัน
ให้สมณะนั้นตาย”

แล้วนาคราชได้บังหวนควัน พระเถระคิดว่า

“นาคราชนี้คงเข้าใจว่า ตนเท่านั้นที่บังหวนควันได้ ผู้อื่นย่อมไม่อาจ
ทำได้”

ดังนี้แล้ว พระเถระได้บังหวนควันรู้ ควันทั้งหลายพุ่งออกจากสระแห่ง
นาคราชและพระเถระ ตั้งขึ้นจนถึงพรหม โลก ควันทั้งสองฝ่ายไม่อาจทำร้าย
พระเถระ แต่ทำร้ายนาคราชฝ่ายเดียว นาคราชไม่อาจอดทนกำลังแห่งควัน
ได้ จึงพ่นไฟสู้ ฝ่ายพระเถระเข้าสมาบัติมีเตโชธาตุเป็นอาภรณ์ แล้วพ่นไฟ

ตอบโต้ เปลวไฟพุ่งขึ้นไปจนถึงพรหมโลก เปลวไฟแม้ทั้งสองฝ่ายไม่อาจ
ทำร้ายพระเถระ แต่ทำร้ายนาคราชฝ่ายเดียว”

ลำดับนั้น นาคราชถูกไฟคลอกไปทั่วร่าง อัครคิทัตเห็นไฟลุกท่วมอยู่
คิดว่า

“นาคราชคงเผาสมณะแล้ว สมณะคนดีหนอ ไม่เชื่อฟังคำของพวกเรา
จึงฉิบหายแล้ว”

พระเถระทำให้นาคราชหมดพยศแล้ว นั่งบนกองทราย นาคราชเอา
ขนดรวบกองทราย แผ่พังพานประมาณเท่าห้อง โถงแห่งเรือนยอด กั้นอยู่
แล้วเบื่องบนแห่งพระเถระ

ในเวลาเช้า หมู่ฤๅษีไปกองทราย ด้วยคิดว่า

“พวกเราจะได้รู้ว่าสมณะตายแล้วหรือยังไม่ตาย”

เมื่อเห็นพระเถระนั่งอยู่บนยอดกองทราย จึงประคองอัญชลีกล่าวว่า

“สมณะ นาคราชไม่ทำร้ายท่านหรือ”

พระเถระ กล่าวว่า

“ท่านทั้งหลายไม่เห็นนาคราชแผ่พังพานอยู่เบื่องบนแห่งเราหรือ”

“น้าอัครจริยหนอ ท่านผู้เจริญ อานุภาพแห่งสมณะชื่อเห็นปานนี้
พระสมณะนี้ทรมานนาคราชได้แล้ว”

ในขณะนั้น พระศาสดาเสด็จมาถึง พระเถระเห็นพระศาสดาแล้ว ลุกขึ้น
ถวายบังคม

ลำดับนั้น ฤๅษีทั้งหลาย ถามพระเถระว่า

“สมณะนี้เป็นใหญ่กว่าท่านหรือ”

“พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเป็นพระศาสดา ข้าพเจ้าเป็นสาวกของ
พระผู้มีพระภาคเจ้านี้”

พระศาสดาประทับนั่งบนยอดกองทราย หมู่ฤๅษีประคองอัญชลีชมเชย
พระศาสดาว่า

“อานุภาพของสาวกยังถึงเพียงนี้ ส่วนอานุภาพของพระศาสดานี้
จักเป็นเช่นไร”

พระศาสดาตรัสเรียกอัครคิทัตมา แล้วตรัสว่า

“อัครคิทัต ท่านให้โอวาทแก่สาวกและอุปัฏฐากทั้งหลายของท่าน
อย่างไร”

อัครคิทัต กราบทูลว่า

“ข้าพระองค์ให้โอวาทแก่สาวกและอุปัฏฐากเหล่านั้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย
จงถึงภูเขเป็นสรณะ จงถึงป่าเป็นสรณะ จงถึงอารามเป็นสรณะ จงถึง
ต้นไม้เป็นสรณะ ท่านจักพ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นได้ด้วยอาการอย่างนี้”

พระศาสดาตรัสว่า

“อัครคิทัต บุคคลถึงวัตถุทั้งหลายมีภูเขเป็นต้น ว่าเป็นที่พึ่งแล้ว ย่อม
ไม่พ้นจากทุกข์ได้เลย ส่วนบุคคลถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง
ย่อมพ้นจากทุกข์ในวิภวภูตทั้งสิ้นได้”

ดังนี้แล้ว ได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“มนุษย์เป็นอันมาก ถูกภัยคุกคามแล้ว
ย่อมถึงภูเข ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง
สรณะนั้นแลไม่เกษม สรณะนั้นไม่อุดม
เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้
ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง
ย่อมเห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์
ความกำวล่วงทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ อันประเสริฐ

ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ ด้วยปัญญาชอบ
สรณะนั้นแลของบุคคลนั้นเกษม สรณะนั้นอุดม
เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

ในกาลจบเทศนา ฤๅษีเหล่านั้นทั้งหมดบรรลुพระอรหัตพร้อมด้วย
ปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ถวายบังคมพระศาสดา แล้วทูลขอบรรพชา พระศาสดา
ทรงเหยียดพระหัตถ์ออกจากกليبจีวร ตรัสว่า

“ท่านทั้งหลาย จงเป็นภิกษุมาเถิด จงประพฤติพรหมจรรย์”

ในขณะนั้นเอง ฤๅษีเหล่านั้นได้เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งบริวาร ๘ ดุจพระเถระมี
พรรษาตั้งร้อย ก็วันนั้นได้เป็นวันที่ชาวแคว้นอังคะ แคว้นมคธะ และแคว้นกुरु
แม่ทั้งปวงถือเครื่องสักการะมา ชนเหล่านั้นถือเครื่องสักการะมาแล้ว เห็นฤๅ
เหล่านั้นทั้งหมดบวชแล้ว คิดว่า

“อัคคิตตพราหมณ์ของพวกเราเป็นใหญ่ หรือพระสมณโคดมเป็นใหญ่
หนอแล อัคคิตตเป็นใหญ่แน่ เพราะเหตุที่พระสมณโคดมมาหา”

พระศาสดาทรงตรวจดูอัธยาศัยของชนเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า

“อัคคิตต เธอจงตัดความสงสัยของบริษัท”

พระอัคคิตตนั้นกราบทูลว่า

“แม้ข้าพระองค์ก็หวังเหตุมีประมาณเพียงนั้นเหมือนกัน”

ดังนี้แล้ว เหาะขึ้นไปสู่เวหาสด้วยกำลังฤทธิ์ แล้วลงมาถวายบังคม
พระศาสดาบ่อยถึง ๗ ครั้ง แล้วประกาศความที่ตนเป็นสาวกว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นศาสดาของข้าพระองค์
ข้าพระองค์เป็นสาวก”



ພູປະດັບກາຍ ປະພຸຕິຮຽນ

“แม้ถ้าบุคคลระดับแล้ว
พึงประพฤติสมำเสมอ เป็นผู้สงบ ฝึกแล้ว
เที่ยงธรรม มีปกติประพฤติประเสริฐ
วางเสียซึ่งอาชญาในสัตว์ทุกจำพวก
บุคคลนั้นเป็นพราหมณ์ เป็นสมณะ เป็นภิกษุ”

~ ทัณทวรรค ~

สันตติมหาอำมาตย์



สันตติมหาอำมาตย์ คืออำมาตย์ของพระเจ้าปเสนทิโกศล
แคว้น โกศล ครั้งนั้น เขาได้ปราบปรามปัจฉันทชนบทอันกำเริบ
ให้สงบ พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงพอพระราชหฤทัย ประทาน
ราชสมบัติให้ ๗ วัน และได้ประทานหญิงผู้ชำนาญในการฟ้อน
และการขับนางหนึ่งแก่เขา เขามีนเมาด้วยสุราตลอด ๗ วัน ในวันที่
๗ เขาประดับด้วยเครื่องอลังการทุกอย่าง แล้วขึ้นสู่คอช้างตัวประเสริฐ ไปสู่
ท่าอาบนํ้า ได้เห็นพระศาสดากำลังเสด็จเข้าไปบิณฑบาต เขามงกคิระชะ
ถวายเป็นภักตมพระศาสดาขณะยังอยู่บนคอช้างตัวนั้น พระศาสดาทรงทำการ
แย้ม ท่านพระอานนท์ทูลถามว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอแล เป็นเหตุให้ทรงกระทำการแย้มให้
ปรากฏ”

พระศาสดาตรัสบอกเหตุแห่งการแย้มว่า

“อานนท์ เธอจงดูสันตติมหาอำมาตย์ ในวันนี้เอง เขาประดับด้วย
อาภรณ์ทุกอย่างเทียว มาสู่สำนักของเรา จักบรรลुพระอรหัตในเวลาจบ
คาถาอันประกอบด้วยบท ๔ แล้วนั่งบนอากาศ ชั่ว ๗ ลำตาล จักปรินิพพาน”

มหาชนได้ฟังพระดำรัสของพระศาสดาแล้ว มีความคิดต่างกัน พวก
มิจฉาทิฎฐิ คิดว่า

“ท่านทั้งหลาย จงดูกิริยาของพระสมณโคดม พระสมณโคดมนั้นย่อม
พูดสัปดาห์แต่ปากเท่านั้น ได้ยินว่า ในวันนี้ สันตติมหาอำมาตย์มีนเมาสุราอย่าง
นั้น แต่งตัวอยู่ตามปกติ ฟังธรรมในสำนักของพระสมณโคดมแล้ว
จักปรินิพพาน ในวันนี้ พวกเราจักจับผิดพระสมณโคดมด้วย
ด้วยมุสาวาท”

Audio 18

พวกสัมมาทิฐิ คิดกันว่า

“น้าอัศจรรย์ พระพุทธเจ้าทั้งหลายมีอานุภาพมาก ในวันนี้เราทั้งหลาย
จักได้ดูการเยื้องกรายของพระพุทธเจ้า และการเยื้องกรายของสันตติมหา
อำมาตย์”

ส่วนสันตติมหาอำมาตย์เล่นน้ำตลอดวันที่ทำอาบน้ำแล้ว ไปสู่อุทยาน
นั่งในที่โรงดื่ม ฝ่ายหญิงพ่อนั้นได้เริ่มแสดงการฟ้อนและการขับ ขณะ
แสดงอยู่นั้น ลมมีพิษเกิดขึ้นภายในท้องของนางเพราะความที่นางกิน
อาหารน้อยถึง ๗ วัน เพื่อต้องการให้กายอ่อนแอ ในทันใดนั้นเอง นาง
ปากอ้าและตาเหลือก ได้เป็นลมตายในที่นั่นเอง

สันตติมหาอำมาตย์ สั่งว่า

“ท่านทั้งหลาย จงตรวจดูนางนั้น”

ชนทั้งหลายตรวจดูนางแล้ว กล่าวว่า

“หญิงนั้นดับแล้ว นาย”

สันตติมหาอำมาตย์ถูกความโศกอย่างแรงกล้าครอบงำ ในขณะนั้นเอง
สุราที่เขาดื่ม ตลอด ๗ วัน สร้างหายไป เขาคิดว่า

“คนอื่น เว้นพระตถาคตเสีย จักไม่อาจทำให้ความโศกของเรานี้ดับได้”

สันตติมหาอำมาตย์พร้อมด้วยพลกายแวดล้อม จึงไปสู่สำนักของ
พระศาสดาในเวลาเย็น ถวายบังคมแล้ว กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความโศกเห็นปานนี้เกิดขึ้นแก่ข้าพระองค์
ข้าพระองค์มาก็ด้วยหมายว่า พระองค์จักสามารถดับความโศกของ
ข้าพระองค์ได้ ขอพระองค์จงทรงเป็นที่พึงของข้าพระองค์เถิด เพราะ
พระศาสดาระงับความโศกของบุคคลได้”

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะเขาว่า

“ท่านมาสู่สำนักของผู้สามารถเพื่อดับความโศกได้แน่นอน อันที่จริง น้ำตาที่ไหลออกของท่านผู้ร้องไห้ในเวลาที่หญิงนี้ตาย มากกว่าน้ำของ มหาสมุทรทั้ง ๔”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“กิเลสเครื่องกังวลใดมีอยู่ในกาลก่อน
เธอจงยังกิเลสเครื่องกังวลนั้นให้เหือดแห้งไป
กิเลสเครื่องกังวลจงอย่ามีแก่เธอในภายหลัง
ถ้าเธอจักไม่ยึดถือขันธในท่ามกลาง
จักเป็นผู้สงบระงับเที่ยวไป”

ในกาลจบพระคาถา สันตติมหาอำมาตย์บรรลुพระอรหัต ท่านพิจารณา ดูอายุสังขารของตน ทราบถึงความสิ้นแห่งอายุสังขาร จึงกราบทูลพระ ศาสตราจารย์ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์จงทรงอนุญาตการปรินิพพานแก่ ข้าพระองค์เถิด”

พระศาสดาแม้ทรงทราบกรรมที่ท่านได้ทำมา ก็ทรงกำหนดว่า

“พวกมิจฉาภิภูฏีประชุมกันเพื่อข่มขี่เราด้วยมุสาวาท จักไม่ได้โอกาส พวกสัมมาภิภูฏีประชุมกันด้วยหมายว่า พวกเราจักดูการเยื้องกรายของ พระพุทธเจ้า และการเยื้องกรายของสันตติมหาอำมาตย์ ฟังกรรมที่ สันตติมหาอำมาตย์นี้ทำแล้ว จักทำความเอื้อเฟื้อในบุญทั้งหลาย”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสว่า

“ถ้ากระนั้น เธอจงบอกกรรมที่เธอทำแล้วแก่เรา ก็เมื่อจะบอก จงอย่ายืน บนภาคพื้นบอก จงยืนบนอากาศชั่ว ๗ ลำताल แล้วจึงบอก”

สันตติมหาอำมาตย์ ทูลรับว่า

“ดีละ พระพุทธเจ้าข้า”

แล้วถวายบังคมพระศาสดา เหาะขึ้นไปสู่อากาศสูงชั่วลำตาลหนึ่ง
ลงมาถวายบังคมพระศาสดา แล้วเหาะขึ้นไปนั่งโดยบัลลังก์บนอากาศสูง
๗ ชั่วลำตาล แล้วทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์ทรงสดับบุรพกรรมของข้าพระองค์”

บุรพกรรมของสันตติมหาอำมาตย์

ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ ครั้งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าวิปัสสี
ข้าพระองค์บังเกิดในตระกูล ๆ หนึ่ง ในพันธุมดินคร คิดว่า

“อะไรหนอแล เป็นกรรมที่ไม่ทำการตัดรอนหรือบีบคั้นซึ่งชนเหล่าอื่น”

ดังนี้แล้ว เมื่อใคร่ครวญอยู่ จึงเห็นกรรมคือการปาวร้องในบุญทั้งหลาย
จำเดิมแต่กาลนั้น ทำกรรมนั้นอยู่ ชักชวนมหาชนเที่ยวปาวร้องอยู่ว่า

“พวกท่านจงทำบุญทั้งหลาย จงสมาทานอุโบสถในวันอุโบสถทั้งหลาย
จงถวายทาน จงฟังธรรม ชื่อว่ารัตนะอย่างอื่นเชื่อกับพุทธรัตนะ เป็นต้น ไม่มี
พวกท่านจงทำสักการะรัตนะทั้ง ๓ เกิด”

ผลของการชักชวนมหาชนบำเพ็ญการกุศล พระราชาผู้ใหญ่ทรง
พระนามว่าพันธุมะ เป็นพระพุทธบิดา ทรงสดับเสียงของข้าพระองค์นั้น
รับสั่งให้เรียกข้าพระองค์มาเฝ้าแล้ว ตรัสถามว่า

“พ่อ เจ้าเที่ยวทำอะไร”

เมื่อข้าพระองค์ทูลว่า

“ข้าแต่สมมติเทพ ข้าพระองค์เที่ยวประกาศคุณรัตนะทั้ง ๓ ชักชวน
มหาชนในการบุญทั้งหลาย”

จึงตรัสถามว่า “เจ้านั่งบนอะไรเที่ยวไป”

เมื่อข้าพระองค์ทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ ข้าพระองค์เดินไป”

จึงตรัสว่า “พ่อ เจ้าไม่ควรเพื่อเที่ยวไปอย่างนั้น จงประดับพวงดอกไม้
แล้วนั่งบนหลังม้าเที่ยวไปเถิด”

ดังนี้แล้ว ก็พระราชทานพวงดอกไม้ เช่นกับพวงแก้วมุกดา ทั้งได้
พระราชทานม้าที่ฝึกแล้วแก่ข้าพระองค์ ต่อมา พระราชารับสั่ง ให้ข้าพระองค์
ผู้กำลังเที่ยวประกาศอยู่ด้วยเครื่องบริหารที่พระราชทาน มาเฝ้า
แล้วตรัสถามอีกว่า

“พ่อ เจ้าเที่ยวทำอะไร”

เมื่อข้าพระองค์ทูลว่า

“ข้าแต่สมมติเทพ ข้าพระองค์ทำกรรมอย่างนั้นนั่นแล”

จึงตรัสว่า “พ่อ แม้ม้าก็ไม่สมควรแก่เจ้า เจ้าจงนั่งบนรถนี้เที่ยวไปเถิด”

แล้วได้พระราชทานรถที่เทียมด้วยม้าสินธพ ๔ ม้า ในครั้งที่ ๓ พระราชา
ทรงสดับเสียงของข้าพระองค์แล้ว รับสั่ง ให้หา ตรัสถามว่า

“พ่อ เจ้าเที่ยวทำอะไร”

เมื่อข้าพระองค์ทูลว่า

“ข้าแต่สมมติเทพ ข้าพระองค์ทำกรรมนั้นนั่นแล”

จึงตรัสว่า “แน่ะพ่อ แม้รถก็ไม่สมควรแก่เจ้า”

แล้วพระราชทาน โกละเป็นอันมาก และเครื่องประดับใหญ่ ทั้งได้
พระราชทานช้างเชือกหนึ่งแก่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์นั้นประดับด้วยอาภรณ์
ทุกอย่าง นั่งบนคอช้าง ได้ทำกรรมของผู้ปาวร้องธรรมสิ้นแปดหมื่นปี
กลืนจันท์พุทงออกจากกายของข้าพระองค์ กลืนอุบลพุทงออกจากปากตลอด
กาลมีประมาณเท่านี้ นี่เป็นกรรมที่ข้าพระองค์ทำแล้ว

ครั้นสันตติมหาอำมาตย์ทูลบุรพกรรมของตนแล้ว นั่งบนอากาศ
เข้าเตโชธาตุแล้วปรินิพพาน เปลวไฟเกิดขึ้นในกายของท่าน ไขมันเนื้อและ
โลหิต เหลืออยู่แต่ธาตุทั้งหลายดุจดอกมะลิ

พระศาสดาทรงคลีผ้าขาว ธาตุทั้งหลายก็ตกลงบนผ้าขาวนั้น
พระศาสดาทรงบรรจุธาตุเหล่านั้น แล้วรับสั่งให้สร้างสถูปไว้ที่ทางใหญ่ ๔
แพร่ง ด้วยทรงประสงค์ว่า เมื่อมหาชนไหว้แล้ว จักเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญ

พวกภิกษุสนทนากันในโรงธรรมว่า

“ผู้มีอายุ สันตติมหาอำมาตย์บรรลุพระอรหัต ในเวลาจบพระคาถา ๆ
เดียว ยังแต่งกายเป็นกายแบบคฤหัสถ์อยู่ นั่งบนอากาศ ปรินิพพานแล้ว
การเรียกเธอว่าสมณะ ควรหรือหนอแล หรือเรียกเธอว่าพราหมณ์ จึ่งจะควร”

พระศาสดาเสด็จมา ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งประชุมกันด้วยกถาอะไรหนอ”

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลแล้ว พระศาสดาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย การเรียกบุตรของเราแม้ว่าสมณะ ก็ควร เรียกว่า
พราหมณ์ ก็ควรเหมือนกัน”

ดังนี้ เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“แม้ถ้าบุคคลประดับแล้ว

พึงประพฤติสม่าเสมอ เป็นผู้สงบ ฝึกแล้ว เทียงธรรม

มีปกติประพฤติประเสริฐ วางเสียซึ่งอาชญาในสัตว์ทุกจำพวก

บุคคลนั้นเป็นพราหมณ์ เป็นสมณะ เป็นภิกษุ”

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยมรรคทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล
เป็นต้น ดังนี้แล



ยอดนักรบในสงคราม

“ก็ผู้ใดพึงกล่าวคาถาตั้งร้อย ซึ่งไม่ประกอบด้วยบทเป็นประโยชน์
บทแห่งธรรมบทเดียวที่บุคคลฟังแล้ว สงบระงับได้ ประเสริฐกว่า
ผู้ใดพึงชนะมนุษย์พันหนึ่งคุณด้วยพันหนึ่งในสงคราม
ผู้นั้นหาชื่อว่าเป็นยอดแห่งชนผู้ชนะในสงครามไม่
ส่วนผู้ใดชนะตนคนเดียวได้
ผู้นั้นแล เป็นยอดแห่งผู้ชนะในสงคราม”

~ สหสสวรรค ~



ธิดาเศรษฐีคนหนึ่งในกรุงราชคฤห์ มีอายุย่าง ๑๖ ปี มีรูปสวย
น่าดู ก็นารีทั้งหลายผู้ตั้งอยู่ในวัยนั้น ย่อมมีความฝักใฝ่ในบุรุษ
โกลเลในบุรุษ ครั้งนั้น มารดาบิดาให้ธิดานั้นอยู่ในห้องอันมีสิริ
ชั้นบนแห่งปราสาท ๗ ชั้น ได้ให้ทาสีคนเดียวเท่านั้นเป็นผู้บำรุง

บำเรอนาง

ครั้งนั้น พวกราชบุรุษจับกุลบุตรคนหนึ่งผู้กระทำโจรกรรม ได้มัดมือ
ไพล่หลัง โขยด้วยหวายครั้งละ ๔ เส้น แล้วนำไปสู่ที่สำหรับประหาร

ธิดาเศรษฐีได้ยินเสียงของมหาชน คิดว่า

“นี่อะไรกันหนอแล”

นางยืนมองดูจากชั้นบนของปราสาท เห็นโจรนั้นแล้ว ก็มีจิตปฎิพัทธ์
นางอดอาหารนอนอยู่บนเตียง มารดาถามนางว่า

“แม่ นี้อย่างไรกัน”

นางกล่าวว่า

“ถ้าดิฉันจักได้บุรุษคนที่ถูกจับไปนั้นไซ้ร้ ดิฉันจักเป็นอยู่ ถ้าไม่ได้ ดิฉัน
จักตายในที่นี้แหละ”

“แม่ เจ้าอย่ากระทำอย่างนี้เลย เจ้าจักได้สามีซึ่งเสมอกัน โดยชาติและ
โคณะของเรา”

“ดิฉันไม่ต้องการบุรุษอื่น ถ้าดิฉันไม่ได้บุรุษนั้น ดิฉันจักตาย”

มารดาเมื่อไม่อาจให้ธิดายินยอมได้ จึงบอกแก่บิดา แม่เศรษฐีผู้บิดา
ก็ไม่อาจให้ธิดานั้นยินยอมได้ บิดาคิดว่า

“เราอาจจะกระทำอย่างไรได้”

Audio 19

แล้วจึงส่งห่อภัณฑะพันธุ์หนึ่งแก่ราชบุรุษ กล่าวว่า
“ท่านจงรับภัณฑะนี้ไว้ แล้วให้บุรุษคนนั้นแก่ฉัน”
ราชบุรุษนั้นรับคำว่า “ดีละ”
เขาได้รับห่อภัณฑะนั้น แล้วปล่อยโจรนั้นไป เขาฆ่าบุรุษอื่นแทน แล้วไป
กราบทูลแด่พระราชว่า
“ขอเดชะ ข้าพระองค์ฆ่าโจรนั้นแล้ว”
เศรษฐีจึงได้ยกธิดาให้แก่โจรนั้น นางคิดว่า
“เราจักทำให้สามียินดี”
ดังนั้นจึงตกแต่งด้วยเครื่องประดับทั้งปวง จัดแจงยาคุแก่โจรนั่นเอง
ทีเดียว
โดยกาลล่วงไป ๒-๓ วัน โจรคิดว่า
“ในกาลไรหนอแล เราจักได้ฆ่าหญิงนี้ แล้วเอาเครื่องประดับของหญิง
นี้”
แล้วคิดอุบายได้ จึงอดอาหาร นอนบนเตียง นางเข้าไปหาโจรนั้น
แล้วถามว่า
“นายป่วยเป็นอะไร”
โจรนั้นตอบว่า “ฉันไม่ได้ป่วย นางผู้เจริญ”
“ก็มารดาบิดาของดิฉัน โกรธท่านหรือ”
“ไม่ได้โกรธ นางผู้เจริญ”
“เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านเป็นอะไร”
“นางผู้เจริญ ฉันถูกจับนำไปในวันนั้น ได้บนบานไว้ต่อเทวดาผู้สถิตอยู่ที่
ภูเขาทิ้งโจร จึงรอดชีวิต แม้ฉันที่ได้ตัวหล่อนก็ได้ด้วยอำนาจแห่งเทวดา
นั้นเหมือนกัน นางผู้เจริญ ฉันคิดว่า ฉันตั้งพลีกรรมนั้นไว้ต่อเทพดา”

“นาย อย่าคิดเลย ดิฉันจักกระทำพิธีกรรม ท่านจงบอก ต้องการอะไร”

“ฉันต้องการข้าวมธุปายาสชนิดมีน้ำน้อย ดอกไม้ และข้าวตอก”

“ดีละ นาย ดิฉันจักจัดแจง”

ธิดาเศรษฐีนั้นจัดแจงพิธีกรรมทุกอย่าง แล้วจึงกล่าวว่า

“มาเถิด นาย เราไปกัน”

“นางผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น หล่อนจงตกแต่งด้วยผ้าและเครื่องประดับที่มีค่ามาก หล่อนจงให้พวกญาติของเธอกลับไปเสีย เราจักไปกัน ๒ คน”

นางได้ทำอย่างนั้น เมื่อถึงเชิงเขา โจรนั้นกล่าวกะนางว่า

“นางผู้เจริญ เบื้องหน้าแต่นี้ เราจักไปกัน ๒ คน หล่อนจงให้คนที่เหลือกลับพร้อมกับยาน เราจักยกภาชนะพิธีกรรมไปเอง”

นางได้กระทำอย่างนั้น โจรพานางขึ้นสู่ภูเขาทิ้งโจร ก็เขานั้นมีทางขึ้นข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งเป็นหน้าผา ชนทั้งหลายจะทิ้งพวกโจรลงหน้าผานี้ เพราะฉะนั้น เขาจึงเรียกว่า “เขาทิ้งโจร” นางยืนอยู่บนยอดเขานั้นกล่าวว่า

“นาย ท่านจงทำพิธีกรรมของท่าน”

โจรนั้นได้นิ่งอยู่ นางจึงกล่าวอีกว่า

“นาย เหตุไรท่านจึงนิ่งเสียเล่า”

“ฉันไม่ต้องการพิธีกรรมดอก แต่ฉันล่อลวงพาหล่อนมา”

“เพราะเหตุไร นาย”

เพื่อต้องการฆ่าหล่อนเสีย แล้วเอาเครื่องประดับของหล่อนหนีไป

นางถูกมรณภัยคุกคามแล้ว ได้กล่าวว่า

“นายจำ ตัวดิฉันและเครื่องประดับของดิฉันก็เป็นของ ๆ ท่านทั้งนั้น เหตุไรท่านจึงพูดอย่างนี้”

แม้นางอ้อนวอนอยู่ว่า “ท่านจงอย่ากระทำอย่างนี้” โจรก็กล่าวว่า

“ฉันจะฆ่าหล่อนให้ได้”

“เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านจะฆ่าดิฉันทำไม ท่านเอาเครื่องประดับเหล่านี้ แล้วปล่อยดิฉันเถิด ท่านจงคิดว่าดิฉันตายแล้ว หรือว่าจก ให้ดิฉันเป็นทาสีของท่าน”

ดังนี้แล้ว กล่าวว่า

“สายสร้อยทองคำเหล่านี้ล้วนทำด้วยแก้วไพฑูรย์ ท่านผู้เจริญ ท่านจงเอาไปทั้งหมด และจงประกาศว่าดิฉันเป็นทาสี”

“เมื่อฉันทำอย่างนั้น หล่อนไปแล้ว ก็จกบอกแก่ มารดาบิดาของหล่อน ฉันจกฆ่าหล่อนให้ได้ หล่อนอย่าคร่ำครวญไปนักเลย”

ดังนี้แล้ว กล่าวว่า

“หล่อนอย่าคร่ำครวญนักเลย จงรีบห่อสิ่งของ เข้าเถิด ชีวิตของหล่อนไม่มีดอก ฉันจะเอาสิ่งของ ทั้งหมด”

ธิดาเศรษฐีคิดว่า

“โอ กรรมนี้หนัก ชื่อว่าปัญญา ธรรมดามีได้สร้างมาเพื่อประโยชน์แก่ง กิน ที่แท้ สร้างมาเพื่อประโยชน์พิจารณา เราจกรู้สิ่งที่ควรกระทำแก่เขา”

ลำดับนั้น นางกล่าวกะโจรนั้นว่า

“นาย ท่านถูกจับนำไปว่าเป็นโจรในกาลใด ในกาลนั้น ดิฉันบอกแก่ มารดาบิดา ท่านทั้งสองนั้นสละทรัพย์พันหนึ่ง แล้วนำท่านมายังเรือน จำเดิม แต่นั้น ดิฉันก็อุปการะท่าน วันนี้ ท่านจงให้ดิฉันเห็นท่านได้ถนัด ๆ แล้วให้ ฉันไหว้ท่าน”

“ดีละ นางผู้เจริญ หล่อนมองฉันให้ถนัด แล้วไหว้เถิด”

“

ชื่อว่าปัญญา
มิได้สร้างมาเพื่อ
ประโยชน์แก่งกิน
ที่แท้ สร้างมาเพื่อ
ประโยชน์พิจารณา

”

ดังนั้นแล้ว ก็ได้ยืนอยู่บนยอดเขา ที่นั่น นางทำประทัภษณ ๓ ครั้ง ไหว้โจร
นั้นในที่ ๔ สถาน แล้วกล่าวว่า

“นาย นี่เป็นการเห็นครั้งสุดท้ายของดิฉัน ตั้งแต่นี้ไป การที่ท่านเห็นดิฉัน
หรือการที่ดิฉันเห็นท่านไม่มีละ”

นางได้สวมกอด โจรผู้ประมาท แล้วผลักเขาลงไปในเหว โจรนั้นตกลง
ไปถึงแก่ความตาย

เทวดาผู้สถิตอยู่บนยอดเขาที่ทั้ง โจร เห็นเหตุการณ์ทั้งหมด จึง ให้
สาธุการแก่หญิงนั้น แล้วกล่าวว่า

“บุรุษเป็นบัณฑิตในที่ทุกสถาน ก็หาไม่ แม้สตรี ผู้มีปัญญาเห็นประจักษ์
ก็เป็นบัณฑิตได้ในที่นั้น ๆ”

ธิดาเศรษฐีนั้น ครั้นผลัก โจรลงไปในเหวแล้ว คิดว่า

“หากว่าเราจกกลับบ้าน มารดาบิดาจักถามว่า สามีของเจ้าไปไหน หาก
เราถูกถามอย่างนั้นจะตอบว่า ดิฉันฆ่าเขาเสียแล้ว ท่านจักดำเรว่า นางคน
หัวดีอ เจ้าให้ทรัพย์พั้นหนึ่ง ให้นำมาเป็นผัว บัดนี้ ก็ฆ่าเขาเสียแล้ว แม้เมื่อ
เราบอกว่า เขาปรารถนาจะฆ่าดิฉันเพื่อต้องการเครื่องประดับ ท่านก็จักไม่
เชื่อ เราอย่ากลับบ้านเลย”

ดังนั้นแล้ว ทั้งเครื่องประดับไว้ในที่นั้น เข้าไปสู่ป่า เทียวไปโดยลำดับ
ถึงอาศรมของพวกปริพาชกแห่งหนึ่ง ไหว้ แล้วกล่าวว่า

“ท่านผู้เจริญ ขอท่านทั้งหลายจงให้การบรรพชาในสำนักของท่านแก่
ดิฉันเถิด”

ลำดับนั้น ปริพาชกทั้งหลายให้นางบรรพชา

ธิดาเศรษฐีนั้นพอบวชแล้ว ถามว่า

“ท่านผู้เจริญ อะไรเป็นประโยชน์สูงสุดแห่งบรรพชาของท่าน”

ปริพาชกเหล่านั้นกล่าวว่า

“นางผู้เจริญ บุคคลกระทำกรรมในกสิณ ๑๐ แล้ว พึงยังฉานให้บังเกิดบ้าง พึงเรียนวาทะพจน์หนึ่งบ้าง นี่เป็นประโยชน์สูงสุดแห่งบรรพชาของเรา”

“ดิฉันไม่อาจจะยังฉานให้เกิดได้ก่อน แต่จักเรียนวาทะพจน์หนึ่ง พระผู้เป็นเจ้า”

ปริพาชกเหล่านั้นจึงให้นางเรียนวาทะพจน์หนึ่ง แล้วกล่าวว่า

“ศิลปะท่านก็เรียนแล้ว บัดนี้ ท่านจงเที่ยวไปบนชมพูทวีป ตรวจดูผู้สามารถจะกล่าวปัญหากับท่าน”

แล้วให้กิงหว่าในมือแก่นาง สั่งว่า

“ไปเถิด นางผู้เจริญ หากใคร ๆ เป็นคฤหัสถ์ อาจกล่าวปัญหากับท่านได้ ท่านจงเป็นบาทบริจาริกาของผู้นั้น หากเป็นบรรพชิต ท่านจงบรรพชาในสำนักของผู้นั้นเถิด”

นางได้ชื่อว่า ชัมพูปริพาชกา ออกจากที่นั่น เที่ยวถามปัญหาคะผู้ที่ตนพบเห็น ไม่มีผู้ใดสามารถตอบคำถามของนาง จนทั้งหลายพอฟังว่านางชัมพูปริพาชกามา ต่างก็หนีไป นางเข้าไปสู่บ้านหรือตำบลเพื่อศึกษาก่อนกองทรายไว้ใกล้ประตูบ้าน ปักกิงหว่าบนกองทรายนั้น กล่าวว่า

“ผู้สามารถจะโต้ปัญหากับเรา จงเหยียบกิงหว่า”

แล้วก็เข้าบ้าน ใคร ๆ เชื่อว่าสามารถจะเข้าไปยังที่นั่น มิได้มี

นางเที่ยวไปโดยทำนองนี้ ถึงกรุงสาวัตถี ปักกิงหว่าใกล้ประตูบ้านพูดโดยนัยที่กล่าวมาแล้วนั้นแล เข้าไปเพื่อศึกษา เด็กเป็นอันมากได้มายืนล้อมกิงหว่านั้นไว้

ในกาลนั้น พระสารีบุตรเถระเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต กระทำภักติกจแล้ว ออกไปจากเมือง เห็นเด็กเหล่านั้นยืนล้อมกิงไม้ จึงถามว่า

“นี่อะไร”

เด็กเหล่านั้นบอกเรื่องนั้นแก่พระเถระแล้ว พระเถระกล่าวว่า

“ถ้าอย่างนั้น พวกเจ้าจงเหยียบกิ่งไม้นี้”

พวกเด็กกล่าวว่า

“พวกกระผมกลัว ขอรับ”

“เราจักได้ปัญหา พวกเจ้าเหยียบเถิด”

เด็กเหล่านั้นทำอย่างนั้นแล้ว โห่ร้อง ไปรยธูลีขึ้น นางปริพาชิกากลับมา
ได้ดูเด็กเหล่านั้น แล้วกล่าวว่า

“กิจด้วยปัญหาของเรากับพวกเจ้า ไม่มี เหตุไร พวกเจ้าจึงพากันเหยียบ
กิ่งไม้ของเรา”

พวกเด็กกล่าวว่า

“พระผู้เป็นเจ้าใช้ให้พวกเราเหยียบ”

นางได้ถามพระเถระว่า

“ท่านผู้เจริญ ท่าน ใช้พวกเด็กเหยียบกิ่งไม้ของดิฉันหรือ”

พระเถระตอบว่า

“ใช่ น้องหญิง”

“ถ้าอย่างนั้น ท่านจงได้ปัญหากับดิฉัน”

“ดีละ เราจักทำ”

นางปริพาชิกานั้นได้ไปสู่สำนักของพระเถระในเวลาบ่ายเพื่อถาม
ปัญหา ทว่าทั้งเมืองลือกระฉ่อนกันว่า พวกเราจักพึงถ้อยคำของ ๒ บัณฑิต
พวกชาวเมืองไปกับนางปริพาชิกานั้นเหมือนกัน ไหว้พระเถระ แล้วนั่ง
ณ ที่สุดข้างหนึ่ง

นางปริพาชิกากล่าวกะพระเถระว่า

“ท่านผู้เจริญ ดิฉันจักถามปัญหากะท่าน”

“ถามเถิด น้องหญิง”

นางถามวาทะพັນหนึ่งแล้ว พระเถระแก้ปัญหานั้นนางถามแล้ว ๆ ทุกข้อ
ลำดับนั้น พระเถระกล่าวกะนางว่า

“ปัญหาของท่านมีเท่านี้ ปัญหาอื่นมีอีกหรือ”

“มีเท่านี้แหละ ท่านผู้เจริญ”

“ท่านถามปัญหาเป็นอันมาก แม้เราจักถามสักปัญหาหนึ่ง ท่านจักแก้ได้
หรือไม่”

“ดิฉันรู้จักแก้ จงถามเถิด ท่านผู้เจริญ”

พระเถระถามปัญหาวา

“อะไร ชื่อว่าหนึ่ง”

นางปริพาชิกานั้นไม่รู้ว่า ปัญหานี้ควรแก้อย่างไร จึงถามว่า

“นั่นชื่อว่าอะไร ท่านผู้เจริญ”

“ชื่อพุทธมนต์ น้องหญิง”

“ท่านจงให้พุทธมนต์นั้นแก้ดิฉันบ้าง ท่านผู้เจริญ”

“หากว่าท่านจักบวช เราจักให้”

“ถ้าเช่นนั้น ขอท่านให้ดิฉันบรรพชาเถิด”

พระเถระบอกแก่นางภิกษุณีทั้งหลาย ให้นางบรรพชา เมื่อนางได้
บรรพชาอุปสมบทแล้ว มีชื่อว่ากุนทลเกสีเถรี ล่วงไป ๒-๓ วันเท่านั้น นางได้
บรรลुพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรมว่า

“การฟังธรรมของนางกุนทลเกสีเถรีไม่ได้มาก กิจแห่งบรรพชิตของ
นางถึงที่สุดแล้ว ได้ยินว่า นางทำมหาสงครามกับโจรคนหนึ่ง แล้วได้
ชัยชนะ”

พระศาสดาเสด็จมาแล้วตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งสนทนากันด้วยถ้อยคำอะไรหนอ”

เมื่อภิกษุทั้งหลายนั้นกราบทูลแล้ว จึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่านับธรรมที่เราแสดงแล้วว่า น้อยหรือมาก
บทที่ไม่เป็นประโยชน์แม้ ๑๐๐ บท ไม่ประเสริฐ ส่วนบทแห่งธรรมแม้บท
เดียวประเสริฐกว่าเทียว

อนึ่ง เมื่อบุคคลชนะโจรภายนอก หาชื่อว่าชนะไม่ ส่วนบุคคลชนะโจร
คือกิเลส อันเป็นไปภายในนั้นแหละ จึงชื่อว่าชนะ”

เมื่อจะทรงสืบนุสณธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

“ก็ผู้ใดพึงกล่าวคาถาตั้งร้อย ซึ่งไม่ประกอบด้วยบทเป็นประโยชน์
บทแห่งธรรมบทเดียวที่บุคคลฟังแล้ว สงบระงับได้ ประเสริฐกว่า
ผู้ใดพึงชนะมนุษย์พັນหนึ่ง คุณด้วยพັນหนึ่ง ในสงคราม
ผู้นั้นหาชื่อว่าเป็นยอดแห่งชนผู้ชนะในสงครามไม่
ส่วนผู้ใดชนะตนคนเดียวได้
ผู้นั้นแล เป็นยอดแห่งผู้ชนะในสงคราม”

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล
เป็นต้น ดังนี้แล



ឃុំ បឹងកក់

“อันคนไข่น้ำทั้งหลาย ย่อมไข่น้ำ
ช่างศรทั้งหลาย ย่อมดัดลูกศร
ช่างดาบทั้งหลาย ย่อมดาบไม้
ผู้สอนง่ายทั้งหลาย ย่อมฝึกตน”

~ กัณทวรรค ~



ในอดีตกาล มีบุตรของเศรษฐีชาวเมืองพาราณสีคนหนึ่งชื่อว่า
คันธกุมาร เมื่อบิดาของเธอถึงแก่กรรมแล้ว พระราชารับสั่งให้หา
เธอมาเฝ้า ทรงปลอบโยน แล้วได้พระราชทานตำแหน่งเศรษฐี
แก่เธอ ด้วยสักการะเป็นอันมาก ตั้งแต่นั้นมา คันธกุมารก็ได้
ปรากฏนามว่า “คันธเศรษฐี”

ครั้งนั้น ผู้รักษาเรือนคลังของคันธเศรษฐีได้เปิดประตูห้องเก็บทรัพย์
ขนทรัพย์ออกมา แล้วชี้แจงว่า

“นาย ทรัพย์ของบิดาท่านมีประมาณเท่านี้ ของบุรพบุรุษของท่านมี
ประมาณเท่านี้”

เศรษฐีนั้นแลดูกองทรัพย์ แล้วกล่าวว่า

“ก็ทำไม บุรพบุรุษเหล่านั้นจึงมิได้ถือเอาทรัพย์นี้ไปด้วย”

ผู้รักษาเรือนคลังตอบว่า

“นาย ชื่อว่าผู้ที่ถือเอาทรัพย์ไปด้วยไม่มี แท้จริง สัตว์ทั้งหลายพา
เอาแต่กุศลและอกุศลที่ตนได้ทำไว้เท่านั้นไป”

เศรษฐีนั้นคิดว่า

“บุรพบุรุษเหล่านั้นพากันสั่งสมทรัพย์ไว้แล้ว ก็ละทิ้งไปเสีย เพราะพวก
เขาเป็นคนโง่ ส่วนเราจักถือเอาทรัพย์นั้นไปด้วย”

ก็คันธเศรษฐีเมื่อคิดอยู่อย่างนั้น มิได้คิดว่าจักให้ทานหรือจักทำการ
บูชา คิดแต่ว่าจักบริโภครทรัพย์นี้ให้หมด แล้วจึงไป

เศรษฐีนั้นได้จ่ายทรัพย์แสนหนึ่ง ให้ทำชุ่มที่อาบน้ำอัน
ทำจากแก้วผลึก จ่ายทรัพย์แสนหนึ่ง ให้ทำกระดานสำหรับ
อาบน้ำอันทำจากแก้วผลึกเหมือนกัน จ่ายทรัพย์แสนหนึ่ง

Audio 20

ให้ทำบัลลังก์สำหรับนั่ง จ่ายทรัพย์แสนหนึ่ง ให้ทำถาดสำหรับใส่โกชนะ
จ่ายทรัพย์อีกแสนหนึ่ง ให้ทำมณฑปในที่บริโศค จ่ายทรัพย์แสนหนึ่ง ให้ทำ
เตียงรองถาดโกชนะ ให้สร้างสีหบัญชรไว้ในเรือนด้วยทรัพย์แสนหนึ่ง
เหมือนกัน ได้จ่ายทรัพย์พันหนึ่ง เพื่ออาหารเช้าของตน จ่ายทรัพย์อีกพัน
หนึ่งเพื่ออาหารเย็น

ในวันเพ็ญ ได้สั่งจ่ายทรัพย์แสนหนึ่งเพื่อ โกชนะ ในวันบริโศคภัตนั้น
ท่านเศรษฐีได้สละทรัพย์แสนหนึ่ง ตกแต่งพระนคร ใช้คนเที่ยวตักทอง
ประกาศว่า

“มหาชนจงดูท่าทางแห่งการบริโศคภัตของคันธเศรษฐี”

ฝ่ายคันธเศรษฐีนั้นนั่งบนแผ่นกระดานอันมีค่าแสนหนึ่ง ในซุ้มอาบน้ำ
อันมีค่าแสนหนึ่ง อาบน้ำด้วยหม้อน้ำหอม ๑๖ หม้อ เปิดสีหบัญชรแล้ว
นั่งบนบัลลังก์ ในเวลานั้น พวกคนใช้วางถาดไว้บนเตียงรองนั้น คด โกชนะ
อันมีค่าแสนหนึ่งเพื่อเศรษฐี ท่านเศรษฐีแวดล้อมด้วยหญิงนักฟ้อน
นั่งบริโศค โกชนะนั้น

ในเวลาต่อมา คนบ้านนอกผู้หนึ่งบรรทุกพืนใส่ในยานย่อม ๆ เดินทาง
ไปพระนครเพื่อต้องการแลกเสบียงอาหาร เมื่อไปถึงพระนครแล้ว ก็พักอยู่
ในเรือนของสหาย ก็วันนั้นเป็นวันเพ็ญ ชนทั้งหลายเที่ยวตักทองประกาศใน
พระนครว่า

“มหาชนจงดูท่าทางบริโศคของท่านคันธเศรษฐี”

ครั้งนั้น สหายชาวเมืองจึงกล่าวกะสหายชาวบ้านนอกว่า

“เพื่อนเอ๋ย ท่าทางบริโศคภัตของคันธเศรษฐี เพื่อนเคยเห็นหรือไม่”

สหายชาวบ้านนอกตอบว่า

“ไม่เคยเห็นเลย เพื่อน”

“ถ้ากระนั้นมาเถิดเพื่อน เราจักไปด้วยกัน เราจักดูสมบัติใหญ่”

สหายชาวเมืองได้พาสหายชาวบ้านออกไปแล้ว มหาชนก็ได้พากันมา
ประชุมกัน สหายชาวบ้านนอกพอได้สดกลิณภัต ก็พูดกับสหายชาวเมืองว่า

“ฉันอยากกินก้อนภัตในถาดนั้นแล้วละ”

“อย่าอยากเลยเพื่อน เราไม่อาจจะกินได้หรอก”

“เพื่อนเอ๋ย ถ้าฉันไม่ได้กิน ฉันก็ไม่อาจจะเป็นอยู่ได้”

สหายชาวเมืองนั้น เมื่อไม่อาจห้ามสหายชาวบ้านนอกนั้นได้ จึงเปล่ง
เสียงดัง ๓ ครั้งว่า

“นาย จันไหวท่าน นาย จันไหวท่าน นาย จันไหวท่าน”

คัณธเศรษฐีถามว่า

“นั่นใคร”

“ผมครับ นาย”

“นี่เหตุอะไรกัน”

“คนบ้านนอกผู้หนึ่งนี้เกิดอยากกินก้อนภัตในถาดของท่าน ขอท่าน
กรุณาให้ก้อนภัตก้อนหนึ่งเถิด”

คัณธเศรษฐีกล่าวว่า “ไม่ได้ดอก”

สหายชาวเมืองได้พูดกับสหายชาวบ้านนอกว่า

“คำของเศรษฐี เพื่อนได้ยินไหม”

สหายชาวบ้านนอกตอบว่า

“ฉันได้ยินแล้วเพื่อน เออ ก็เมื่อฉันได้กิน ฉันจักเป็นอยู่ได้ แต่ถ้าฉันไม่ได้
กิน ฉันจักตาย”

สหายชาวเมืองร้องขึ้นอีกว่า

“นาย ได้ยินว่า ชายคนนี้ เมื่อไม่ได้กินก็จักตาย ขอท่านจงให้ชีวิตแก่
เขาเถิด”

คันธเศรษฐีตอบว่า

“ท่านผู้เจริญ ชื่อว่ากอนกัตถ์นี้ ย่อมมีคำร้อยหนึ่งก็มี สองร้อยก็มี ผู้ใด ๆ ย่อมขอ เมื่อให้แก่ผู้นั้น ๆ ฉันทักบริโภคะอะไรเล่า”

“นาย ชายคนนี้ เมื่อไม่ได้จักตาย ขอท่านจงให้ชีวิตแก่เขาเถิด”

“เขาไม่อาจได้กอนกัตถ์เปล่า ๆ ก็ถ้าเขาเมื่อไม่ได้จักไม่เป็นอยู่ได้ ก็ให้เขารับจ้างในเรือนของฉันท ๓ ปี ฉันทจักให้กัตถ์แก่เขาเถาหนึ่ง”

ชาวบ้านนอกฟังคำนั้นแล้ว ยินยอม จึงได้ทิ้งบุตรและภรรยา เข้าไปสู่เรือนของเศรษฐี ด้วยหมายใจว่า จักรับจ้างตลอด ๓ ปี เพื่อจะได้กัตถ์เถาหนึ่ง เขาได้ทำกิจทุกอย่างโดยเรียบร้อย ทั้งการงานที่ควรทำในบ้าน ในป่า ทั้งกลางวันและกลางคืน มหาชนเรียกเขาว่า “นายกัตถ์เถาหนึ่ง”

ต่อมา เมื่อเขารับจ้างครบ ๓ ปี ผู้จัดการกัตถ์ได้บอกเศรษฐีว่า

“นายกัตถ์เถาหนึ่งทำงานครบบริบูรณ์แล้ว เขารับจ้างอยู่ตลอด ๓ ปี ทำสิ่งที่ยากที่คนอื่นจะทำได้แล้ว การงานแม้สักอย่างหนึ่งก็ไม่เคยเสียหาย”

ท่านเศรษฐีได้ส่งจ่ายทรัพย์ ๓ พัน แก่ผู้จัดการกัตถ์นั้น คือ สองพันเพื่ออาหารเย็นและอาหารเช้าของตน พันหนึ่งเพื่ออาหารเช้าของนายกัตถ์เถาหนึ่งนั้น แล้วส่งคนใช้ว่า

“วันนี้ พวกเจ้าจงทำกิจที่พึงทำแก่เรา และแก่นายกัตถ์เถาหนึ่งนั้นเถิด”

ก็แลครั้นส่งแล้ว จึงส่งชนที่เหลือ เว้นภรรยาผู้เป็นที่รักนามว่าจินตามณีคนเดียวว่า

“วันนี้ พวกเจ้าจงแวดล้อมนายกัตถ์เถาหนึ่งนั้นเถิด”

ดังนี้แล้ว ก็มอบสมบัติทั้งหมดให้แก่กัตถ์เถาหนึ่งนั้น

นายกัตถ์เถาหนึ่งนั่งบนแผ่นกระดานในชूमันนั้น อาบน้ำด้วยน้ำสำหรับอาบของเศรษฐี นุ่งผ้าสาฎกสำหรับนุ่งของเศรษฐี แล้วนั่งบนบัลลังก์ของเศรษฐี

นั้นเหมือนกัน แม้ท่านเศรษฐีก็ใช้ให้คนเอากลองเที่ยวตีประกาศไปใน
พระนครว่า

“นายภัตตภติกะทำการรับจ้างตลอด ๓ ปี ในเรือนของคันธเศรษฐี
ได้เถาตภัตเถาหนึ่ง ขอชนทั้งหลายจงดูสมบัติแห่งการบริโภคของเขา”

มหาชนต่างมาดูกัน พวกนักฟ้อนได้ยืนล้อมนายภัตตภติกะนั้น พวก
คนใช้ยกเถาตภัตเถาหนึ่ง ตั้งไว้ข้างหน้าของนายภัตตภติกะนั้นแล้ว

ครั้งนั้น ในเวลาที่นายภัตตภติกะนั้นล้างมือ พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์
หนึ่งที่ภูเขาคันธมาทน์ออกจากสมาบัติในวันที่ ๗ แล้วใคร่ครวญอยู่ว่า

“วันนี้ เราจักไปเพื่อประโยชน์แก่ภิกขาจารในที่ไหนหนอแล”

ท่านได้เห็นนายภัตตภติกะ ท่านพิจารณาต่อไปอีกว่า

“นายภัตตภติกะนี้ทำการรับจ้างถึง ๓ ปี จึงได้เถาตภัต ศรัทธาของเขามี
หรือไม่มีหนอ”

ท่านใคร่ครวญต่อไปก็ทราบได้ว่า

“ศรัทธาของเขามีอยู่”

แล้วคิดไปอีกว่า

“คนบางพวก ถึงแม้มีศรัทธา ก็ไม่สามารถทำการสงเคราะห์ได้
นายภัตตภติกะนี้ จักสามารถทำการสงเคราะห์เราหรือไม่หนอ”

ก็รู้ว่า “นายภัตตภติกะจักสามารถทีเดียว ทั้งจักได้มหาสมบัติเพราะ
อาศัยเหตุ คือการสงเคราะห์แก่เราด้วย”

ดังนี้แล้ว จึงห่มจีวร ถือบาตร เหาะขึ้นสู่เวหาส แล้วมายืนอยู่ข้างหน้า
ของนายภัตตภติกะนั้น

นายภัตตภติกะเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว คิดว่า

“เราได้ทำการรับจ้างในเรือนคนอื่นถึง ๓ ปี ก็เพื่อภักตถาเดียวเพราะความที่เราไม่ได้ให้ทานในกาลก่อน บัดนี้ ภักตของเราพึ่งรักษาเรา ก็เพียงวันหนึ่งคืนหนึ่ง ก็ถ้าเราจักถวายภักตนี้แก่พระผู้เป็นเจ้า ภักตจักรักษาเราไว้ มิใช่เพียงพัน โกฏิก็ล้นทีเดียว เราจักถวายภักตนี้แก่พระผู้เป็นเจ้า”

นายภักตภิกษุทำการรับจ้างตลอด ๓ ปี ได้ภักตภักแล้ว ยังไม่ทันได้กินเพื่อบรรเทาความอยากของตน เขายกภักตภักขึ้นเข้าไปเฝ้าพระปัจเจกพุทธเจ้า กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ แล้วเอามือซ้ายจับภักตภัก เอามือขวาเกลี่ยภักตลงในบาตรของพระปัจเจกพุทธเจ้า ในเวลาที่ภักตยังเหลืออยู่กึ่งหนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าได้เอามือปิดบาตรเสีย นายภักตภิกษุเรียนท่านว่า

“ท่านขอรับ ภักตส่วนเดียวเท่านี้ ผมไม่อาจจะแบ่งเป็น ๒ ส่วนได้ ท่านอย่าสงเคราะห์ผมในโลกนี้เลย ขอจงทำการสงเคราะห์ในปรโลกเถิด ผมจักถวายทั้งหมดไม่ให้เหลือ”

จริงอยู่ ทานที่บุคคลถวายไม่เหลือไว้เพื่อตนแม้แต่น้อยหนึ่ง ชื่อว่าทานไม่มีส่วนเหลือ ทานนั้นย่อมมีผลมาก นายภักตภิกษุจึงได้ถวายทั้งหมดแล้วเรียนว่า

“ท่านขอรับ ผมอาศัยภักตภักเดียว ต้องทำการรับจ้างในเรือนของคนอื่นถึง ๓ ปี ได้เสวยทุกข์แล้ว บัดนี้ ขอความสุขจงมีแก่กระผมในที่ที่ไป บังเกิดแล้วเถิด ขอกระผมพึงมีส่วนแห่งธรรมที่ท่านเห็นแล้วเถิด”

พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวว่า

“ขอจงสมความปรารถนาเหมือนแก้วสารพัดนึก ขอความดำริทุกอย่างจงบริบูรณ์แก่ท่านเหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ”

“

ทานที่บุคคลถวาย
ไม่เหลือไว้เพื่อตน
แม้แต่น้อยหนึ่ง
ชื่อว่าทานไม่มีส่วน
เหลือ ทานนั้นย่อมมี
ผลมาก

”

เมื่อจะทำอนุโมทนา จึงกล่าวว่า

“สิ่งที่ท่านมุ่งหมายแล้ว จงสำเร็จพลันทีเดียว ความดำริทั้งปวงจงเต็มเหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ สิ่งที่ท่านมุ่งหมายแล้ว จงสำเร็จพลันทีเดียว ความดำริทั้งปวง จงเต็มเหมือนแก้วมณีโชติรส”

ดังนี้แล้ว อธิษฐานว่า

“ขอมหาชนเหล่านี้จงเห็นเราจนกระทั่งถึงเขาคันธมาทน์เถิด”

ท่านได้ไปสู่ภูเขาคันธมาทน์ทางอากาศแล้ว มหาชนก็ได้เห็นท่านอยู่นั้นแหละ พระปัจเจกพุทธเจ้าได้แบ่งบิณฑบาตนั้นถวายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ๕๐๐ รูป พระปัจเจกพุทธเจ้าทุก ๆ รูป ได้รับเอากัดเพียงพอแก้ตน ๆ แล้ว

ใคร ๆ ไม่พึงคิดว่า “บิณฑบาตเล็กน้อยจะพอเพียงอย่างไร” ด้วยว่า อจินไตย ๔ อย่าง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้ว ในอจินไตย ๔ เหล่านั้น นี่ก็เป็นปัจเจกพุทธวิสัยแล

มหาชนเห็นบิณฑบาตที่พระปัจเจกพุทธเจ้าแบ่งถวายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายก็ได้พากันสาธุการ เสี่ยงสาธุการได้เป็นประหนึ่งเสี่ยงอสุนีบาต

คันธเศรษฐีได้ยินเสียงนั้นแล้ว จึงคิดว่า

“นายภัตตภติกะเห็นจะไม่สามารถทรงสมบัติที่เราให้แล้วได้ เพราะเหตุ นั้น มหาชนจึงหัวเราะเยาะ ทำเสียงอึกทึกขึ้น”

ท่านเศรษฐีได้ส่งคนไปสืบเรื่องราวที่เป็นไป คนเหล่านั้นกลับมาบอกเรื่องราวที่เป็นไป เศรษฐีฟังเรื่องนั้นแล้วเกิดปิติทั่วกายขึ้น จึงกล่าวว่า

“น่าอัศจรรย์ นายภัตตภติกะนั้นทำสิ่งที่บุคคลทำได้โดยยาก เราดำรงอยู่ในสมบัติเห็นปานนี้ ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ ยังไม่เคยถวายสิ่งใดแด่พระปัจเจกพุทธเจ้าเลย”

ดังนี้แล้ว จึงให้เรียกนายภัตตภติกะมา แล้วถามว่า

“ได้ยินว่า เธอถวายภัตแด่พระปัจเจกพุทธเจ้าจริงหรือ”

เขาตอบว่า

“ขอรับ นาย”

“เอาเถิด เธอจงเอาทรัพย์พັນหนึ่ง แล้วแบ่งส่วนบุญในทานของเธอให้ฉันบ้าง”

เมื่อนายภัตตภทิกะได้ทำตามนั้นแล้ว เศรษฐีก็ได้แบ่งครึ่งทรัพย์สมบัติอันเป็นของ ๆ ตนทั้งหมดให้แก่นายภัตตภทิกะ

สัมปทา ๔ อย่าง

จริงอยู่ ชื่อว่าสัมปทามี ๔ อย่าง คือ วัตถุสัมปทา ปัจจัยสัมปทา เจตนาสัมปทา และคุณาติเรกสัมปทา ในสัมปทา ๔ อย่างนั้น

พระอรหันต์ หรือพระอนาคามี ควรแก้นิโรธสมบัติ ผู้เป็นทักษิณะบุคคล ชื่อ วัตถุสัมปทา

การบังเกิดขึ้นแห่งปัจจัยทั้งหลายโดยธรรมสม่าเสมอ ชื่อ ปัจจัยสัมปทา
ความที่เจตนาใน ๓ กาล คือ ในกาลก่อนแต่ให้ ในกาลกำลังให้
ในกาลภายหลัง สัมปยุตด้วยญาณ อันกำกับ โดยโสมนัส ชื่อ เจตนาสัมปทา
ส่วนความที่พระทักษิณะบุคคลออกจากสมบัติ ชื่อว่า คุณาติเรก-
สัมปทา

ก็สัมปทาทั้ง ๔ อย่าง คือ พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้ชฌาสัพเป็น
ทักษิณะบุคคล ปัจจัยที่เกิดขึ้นแล้วโดยธรรม โดยความที่ทำการจ้างได้แล้ว
เจตนาบริสุทธิ์ใน ๓ กาล พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้ออกจากสมบัติเป็นผู้ยิ่ง โดย
คุณ สำเร็จแล้วแก่นายภัตตภทิกะนี้ ด้วยอานุภาพแห่งสัมปทา ๔ นี้

นายภัตตภติกะจึงบรรลุมหาสมบัติในทันตาเห็นทีเดียว เพราะฉะนั้น
นายภัตตภติกะนั้นจึงได้สมบัติจากสำนักของเศรษฐี

ก็ในกาลต่อมา พระราชาทรงสดับกรรมที่นายภัตตภติกะทำแล้ว จึงได้
รับสั่งให้เรียกเข้ามาเฝ้า แล้วพระราชทานทรัพย์ให้ทรัพย์พັນหนึ่ง ทรงรับ
ส่วนบุญ ทรงพอพระทัย พระราชทานโกศเป็นอันมาก แล้วก็ได้พระราชทาน
ตำแหน่งเศรษฐีให้ เขาได้มีชื่อว่า “ภัตตภติกเศรษฐี” ภัตตภติกเศรษฐีนั้น
เป็นสหายกับคันธเศรษฐี กินดื่มร่วมกัน ดำรงอยู่ตลอดอายุแล้ว จุตติจาก
อัฐภาพนั้นแล้ว ได้บังเกิดในเทวโลก เสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ ๑ พุทธันดร

ในพุทธปรุบาทกาลนี้ ภัตตภติกเศรษฐีได้ถือปฏิสนธิในตระกูลอุปัฏฐาก
ของพระสารีบุตรเถระ ในเมืองสาวัตถี

ครั้งนั้น หญิงคนหนึ่งแห่งตระกูลอุปัฏฐากของพระสารีบุตรเถระในเมือง
สาวัตถีได้ตั้งครรภ์ เกิดแพ้ท้องขึ้น รำพึงว่า

“โอหนอ เราพึงถวายโภชนะมีรส ๑๐๐ ชนิด แก่พระสารีบุตรเถระพร้อม
ด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป นุ่งผ้าย้อมฝาดแล้ว ถือขันทองนั่งอยู่ ณ ท้ายอาสนะ
พึงบริโภคมัตถ์ที่เหลือเดนของภิกษุทั้งหลายนั้น”

ดังนี้แล้ว ทำตามความคิดนั้น ก็บรรเทาความแพ้ท้องได้ แม้ในกาล
มงคลอื่น ๆ นางก็ถวายทานอย่างนั้นเหมือนกัน เมื่อคลอดบุตรแล้ว ในวัน
ตั้งชื่อ จึงเรียนพระสารีบุตรเถระว่า

“จงให้ลูกชานบทแก่ลูกชายของฉันทเกิด ท่านผู้เจริญ”

พระสารีบุตรเถระถามว่า

“เด็กนั้นชื่ออะไร”

“ท่านผู้เจริญ ตั้งแต่ลูกชายของฉันทถือปฏิสนธิ ความทุกข์ไม่เคยมีแก่

ใครในเรือนนี้ เพราะฉะนั้น คำว่า “สุขุมาร” นั้นแล จักเป็นชื่อของลูกชาย
ของฉัน

พระเถระจึงถือเอาคำนั้นแลเป็นชื่อของเด็กนั้น แล้วได้ให้สิกขาบท
ในเวลานั้นนางได้มีความคิดอย่างนี้ว่า

“เราจักไม่ทำลายอรรถาภัยของลูกชายเรา”

แม้ในกาลมงคลทั้งหลาย มีมงคลเจาะหูเป็นต้น นางก็ได้ถวายทาน
อย่างนั้นเหมือนกัน

เมื่อสุขุมารมีอายุได้ ๗ ขวบ ก็พูดขึ้นว่า

“คุณแม่ ผมอยากออกบวชในสำนักของพระสารีบุตรเถระ”

มารดาได้ตอบว่า

“ดีละ พ่อแม่จักไม่ทำลายอรรถาภัยของเจ้า”

ดังนี้แล้ว จึงนิมนต์พระเถระให้ฉัน แล้วก็เรียนว่า

“ท่านผู้เจริญ ลูกชายของฉันอยากบวช ในเวลาเย็น ฉันจักนำเด็กนี้ไปสู่
วิหาร”

ในเวลาเย็น นางแต่งตัวลูกชาย แล้วนำไปสู่วิหาร ด้วยสิริโสภาคอัน
ใหญ่ มอบถวายแก่พระเถระ ฝ่ายพระเถระกล่าวกะสุขุมารนั้นว่า

“พ่อ ธรรมดาบรรพชาทำได้โดยยาก เจ้าจักยินดีหรือ”

สุขุมารตอบว่า

“ผมจักทำตามโอวาทของท่าน ขอรับ”

พระเถระจึงให้กัมมัฏฐาน แล้วให้บวช

มารดาบิดาของสุขุมารได้ทำสักการะในการบรรพชา โดยถวาย
โภชนะมีรส ๑๐๐ ชนิดแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ตลอด ๗ วัน

ในวันที่ ๓ พระสารีบุตรเถระให้สามเณรถือบาตรและจีวร เข้าไปสู่บ้าน เพื่อบิณฑบาต

ในระหว่างทาง สามเณรเห็นเหมือง จึงถาม
พระเถระว่า

“นี่ชื่ออะไร ขอรับ”

พระเถระตอบว่า

“ชื่อว่าเหมือง สามเณร”

“เขาทำอะไรกัน ด้วยเหมืองนี้”

“เขาไชน้ำจากที่นี่ ๆ แล้ว ทำการงานเกี่ยว
ด้วยข้าวกล้าของตน”

“ก็น้ำมีจิตไหม ขอรับ”

“ไม่มี เธอ”

สุขสามเณรกล่าวว่า “ชนทั้งหลายย่อมไชน้ำที่ไม่มีจิตเห็นปานนี้ลู่ที่ ๆ
ตนปรารถนาแล้ว ๆ ได้หรือ ขอรับ”

“ได้ เธอ”

สามเณรนั้นคิดว่า

“ถ้าคนทั้งหลายไชน้ำซึ่งไม่มีจิตแม้เห็นปานนี้ ลู่ที่ ๆ ตนปรารถนาแล้ว ๆ
ทำการงานได้ เหตุไฉน คนมีจิตแท้ ๆ จักไม่อาจทำจิตของตนให้เป็นไปใน
อำนาจ แล้วบำเพ็ญสมณธรรม”

เธอเดินต่อไปเห็นพวกช่างศรกำลังเอาลูกศรลงไฟ เล็งด้วยหางตา ดัด
ให้ตรง จึงเรียนถามว่า

“พวกนี้ชื่อพวกอะไรกัน ขอรับ”

พระเถระตอบว่า

“

ถ้าคนทั้งหลายไชน้ำซึ่ง
ไม่มีจิต ลู่ที่ ๆ ตน
ปรารถนาแล้ว ๆ ทำการ
งานได้ เหตุไฉน คนมี
จิตแท้ ๆ จักไม่อาจทำ
จิตของตนให้เป็นไปใน
อำนาจ แล้วบำเพ็ญ
สมณธรรม

”

“ชื่อช่างศร เธอ”

“ก็พวกเขาทำอะไรกัน”

“เขาลนที่ไฟ แล้วตัดลูกศรให้ตรง”

“ลูกศรนั้นมีจิตไหม ขอรับ”

“ไม่มีจิต เธอ”

สามเณรคิดว่า

“ถ้าคนทั้งหลายถือเอาลูกศรอันไม่มีจิตลนไฟแล้ว ดัดให้ตรงได้ เพราะเหตุไร แม้คนมีจิต จึงจักไม่อาจเพื่อทำจิตของตนให้เป็นไปในอำนาจ แล้วบำเพ็ญสมณธรรมเล่า”

ครั้นสามเณรเดินต่อไป ได้เห็นชนதாகไม้ทำเครื่องทัพสัมภาระ มีกำกงและดุมเป็นต้น จึงเรียนถามว่า

“พวกนี้ชื่อพวกอะไร ขอรับ”

พระเถระตอบว่า

“ชื่อช่างதாக เธอ”

“ก็พวกเขาทำอะไรกัน”

“เขาถือเอาไม้แล้วทำล้อแห่งยานน้อยเป็นต้น เธอ”

“ก็ไม้เหล่านั้นมีจิตไหม ขอรับ”

“ไม่มีจิต เธอ”

สามเณรฟังเหตุนั้นแล้ว ที่นั้น เธอได้มีความตริตrongอย่างนี้ว่า

“

ถ้าคนทั้งหลายถือเอาลูกศรอันไม่มีจิตลนไฟแล้ว ดัดให้ตรงได้ เพราะเหตุไร แม้คนมีจิต จึงจักไม่อาจเพื่อทำจิตของตนให้เป็นไปในอำนาจ แล้วบำเพ็ญสมณธรรมเล่า

”

“ถ้าคนทั้งหลายถือเอาท่อนไม้ที่ไม่มีจิต ทำเป็นล้อเป็นต้นได้ เพราะเหตุ
ไร คนผู้มีจิต จึงจักไม่อาจทำจิตของตนให้เป็นไปในอำนาจ แล้วบำเพ็ญ
สมณธรรมเล่า”

เธอเห็นเหตุเหล่านั้นแล้ว จึงเรียนพระเถระว่า

“ถ้าท่านพึงรับบาตรและจีวรของท่านไซร้
กระผมพึงกลับ”

พระเถระไม่ทำลายอหึสาคัยของสามเณรนั้น
ได้กล่าวว่า

“จงเอาบาตรและจีวรของฉันมา”

พระเถระรับบาตรและจีวรไปแล้ว สามเณรก็
ไหว้พระเถระ ได้เรียนพระเถระว่า

“ท่านขอรับ ท่านเมื่อนำอาหารมาเพื่อผม
โปรดนำเอา โภชนะมีรส ๑๐๐ ชนิดมา”

“จักได้โภชนะนั้นจากไหน”

“เมื่อไม่ได้ด้วยบุญของท่าน ก็จักได้ด้วยบุญของผม ขอรับ”

ครั้งนั้น พระเถระให้ลูกกุญแจแก่สามเณรนั้นแล้ว ก็เข้าไปในหมู่บ้าน
เพื่อบิณฑบาต เมื่อสามเณรไปวิหารแล้ว เปิดห้องของพระเถระ เข้าไปแล้ว
ปิดประตู นั่งยังญาณลงในกายของตน

ด้วยเดชแห่งคุณของสามเณร อาสนะของท้าวสักกะแสดงอาการร้อน
ท้าวสักกะพิจารณาว่า

“นี่เหตุอะไรหนอ”

เมื่อเห็นสามเณรแล้ว ทรงดำริว่า

“สุขสามเณรถวายบาตรและจีวรแก่อุปัชฌาย์ แล้วกลับวิหารด้วยคิดว่า
จักทำสมณธรรม ควรที่เราจะไปในที่นั่น”

“

ถ้าคนทั้งหลายถือเอา
ท่อนไม้ที่ไม่มีจิต
ทำเป็นล้อเป็นต้นได้
เพราะเหตุไร คนผู้มี
จิต จึงจักไม่อาจทำจิต
ของตนให้เป็นไปใน
อำนาจ แล้วบำเพ็ญ
สมณธรรมเล่า

”

ท้าวเธอจึงรับสั่งให้เรียกท้าวมหาราชทั้ง ๔ แล้วมีพระดำรัสว่า
“พ่อทั้งหลาย พวกท่านจงไป จงไล่คนที่มียศเป็นโทษที่ใกล้วิหารที่
สามเณรทำสมณธรรมให้หนีไป”

ท้าวมหาราชทั้งหลายกระทำตามนั้นแล้ว ก็พากันรักษาอยู่โดยรอบ
ท้าวสักกะทรงบังคับพระจันทร์และพระอาทิตย์ว่า

“พวกท่านจงยึดวิมานของตนให้หยุดก่อน”

พระจันทร์และพระอาทิตย์ก็ได้กระทำตามนั้น แม้ท้าวสักกะเองก็ทรง
รักษาอยู่ที่สายยู วิหารสงบเงียบ ปราศจากเสียง สามเณรเจริญวิปัสสนา
ด้วยจิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง บรรลุมรรคและผล ๓ แล้ว

ในขณะนั้น พระสารีบุตรเถระคิดว่า

“เราจักได้จากตระกูลของใครหนอ”

เมื่อพระเถระพิจารณาอยู่ ก็เห็นตระกูลอุปัฏฐากผู้สมบูรณ์ด้วยอธยาศัย
ตระกูลหนึ่ง จึงไปสู่ตระกูลนั้น ชนเหล่านั้นเห็นพระเถระ มีใจยินดี รับบาตร
นิมนต์ให้นั่ง ถวายยาคุและของขบฉัน แล้วนิมนต์ให้ท่านกล่าวธรรม ท่านจึง
กล่าวสาราณียธรรมกถาแก่ชนเหล่านั้น

เมื่อจบธรรมกถา ชนเหล่านั้นจึงถวาย โภชนะมีรส ๑๐๐ ชนิด แก่
พระเถระ เห็นพระเถระรับ โภชนะนั้นแล้วประสงค์จะกลับ จึงเรียนว่า

“ฉันเถิด ขอรับ พวกผมจักถวาย โภชนะเพิ่มอีกชุดหนึ่ง”

เมื่อพระเถระฉันแล้ว ชนเหล่านั้นได้ถวาย โภชนะจนเต็มบาตรอีกครั้ง
พระเถระรับ โภชนะนั้นแล้ว ก็รีบกลับวิหาร ด้วยคิดว่า

“สามเณรของเราจักหิว”

วันนั้น พระศาสดาเสด็จออกประทับนั่งในพระคันธกุฎีแต่เช้าตรู่
ทรงรำพึงว่า

“วันนี้สุขสามเณรส่งบาตรและจีวรของอุปัชฌาย์แล้ว กลับไปแล้วตั้งใจ
ว่า จักทำสมณธรรม กิจของเธอสำเร็จแล้วหรือ”

พระศาสดาทรงเห็นความที่สามเณรบรรลุมรรค ๓ แล้ว จึงทรงพิจารณา
ให้ยิ่งขึ้นไปว่า

“สุขสามเณรนี้จักสามารถบรรลุพระอรหัต ในวันนี้ไหมหนอ

ส่วนพระสารีบุตรรับภัตแล้ว ก็รีบกลับด้วยคิดว่าสามเณรของเราจักหิว
ถ้าเมื่อสามเณรนี้ยังไม่บรรลุพระอรหัต พระสารีบุตรจักนำภัตมาก่อน
อันตรายก็จักมีแก่สามเณรนี้ เราควรจะไปยึดอารักขาอยู่ที่ชุมประตู่”

ครั้นทรงดำริแล้ว จึงเสด็จออกจากคันธกุฎี ประทับยืนยึดอารักขาอยู่ที่
ชุมประตู่ ฝ่ายพระเถระก็นำภัตกลับมา

ครั้งนั้น พระศาสดาได้ตรัสถามปัญหา ๔ ข้อกะพระเถระว่า

“สารีบุตร เธอได้อะไรมา”

พระสารีบุตรเถระกราบทูลว่า

“อาหาร พระพุทธเจ้าข้า”

“ชื่อว่าอาหาร ย่อมนำอะไรมา สารีบุตร”

“เวทนา พระพุทธเจ้าข้า”

“เวทนา ย่อมนำอะไรมา สารีบุตร”

“รูป พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็รูป ย่อมนำอะไรมา สารีบุตร”

“ผัสสะ พระพุทธเจ้าข้า”

ในที่สุดแห่งการวิสังขนาปัญหา สามเณรก็บรรลุพระอรหัต พระศาสดา
ตรัสกะพระเถระว่า

“สารีบุตรจงไปเถิด จงให้ภัตแก่สามเณรของเธอ”

พระเถระไปถึงแล้ว จึงเคาะประตู สามเณรออกมาทำวัตรแก่อุปัชฌาย์
พระเถระบอกกับสามเณรว่า

“จงทำภัตติก”

เมื่อสามเณรรู้ว่าพระเถระไม่มีความต้องการภัตแล้ว จึงตรวจตราดูที่นั่ง
อันต่ำ ทำภัตติกแล้วก็ล้างบาตร

ในกาลนั้น ท้าว महाराช ๔ องค์ ก็พากันเลิกการรักษา พระจันทร์
พระอาทิตย์ก็ปล่อยวิมาน แม้ท้าวสักกะก็ทรงเลิกอารักขาที่สายยู
พระอาทิตย์ปรากฏคล้อย เคลื่อนข้ามกลางฟ้าไปแล้วเทียว

ภิกษุทั้งหลายพากันพูดว่า

“เวลาเย็นปรากฏ สามเณรเพิ่งทำภัตติกเสร็จเดี๋ยวนี้เอง ทำไมหนอ วันนี้
เวลาเช้าจึงมาก เวลาเย็นจึงน้อย”

พระศาสดาเสด็จมา ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เธอทั้งหลายนั่งประชุมกันด้วยเรื่องอะไรหนอ”

ภิกษุทั้งหลายทูลว่า

“พระพุทเจ้าข้า วันนี้เวลาเช้ามืด เวลาเย็นน้อย สามเณรเพิ่งฉันภัต
เสร็จเดี๋ยวนี้เอง ก็แลเป็นไฉน พระอาทิตย์จึงปรากฏคล้อยเคลื่อนข้ามกลาง
ฟ้าไป”

พระศาสดาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ในเวลาทำสมณธรรมของผู้มีบุญทั้งหลาย ย่อมเป็น
เช่นนั้นนั่นแล ก็ในวันนี้ ท้าว महाराช ๔ องค์ ยึดอารักขาไว้โดยรอบ
พระจันทร์และพระอาทิตย์ได้ยึดวิมานหยุดอยู่ ท้าวสักกะทรงยึดอารักขาที่
สายยู ถึงเรากียึดอารักขาอยู่ที่ซุ้มประตู

วันนี้ สุขสามเณรเห็นคนไข่น้ำเข้าเหมือง ช่างครดัดครให้ตรง ช่างถาก
ถากทัพสัมภาระทั้งหลาย มีล้อเป็นต้นแล้ว ฝึกตน บรรลุพระอรหัตแล้ว”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“อันคนไข่น้ำทั้งหลายย่อมไข่น้ำ
ช่างศรทั้งหลายย่อมดัดลูกศร
ช่างถากทั้งหลายย่อมถากไม้
ผู้สอนง่ายทั้งหลายย่อมฝึกตน”

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล
เป็นต้นแล้ว ดังนี้แล



การทำที่พึ่งด้วยธรรม

“ผู้มีปัญญาพึงทำเกะที่ห้วงน้ำท่วมทับไม่ได้
ด้วยความหมั่น ด้วยความไม่ประมาท
ด้วยความระวัง และด้วยความฝึก”

~ อปปมาทวรรค ~



ในพระนครราชคฤห์ เมื่อธิดาแห่งสกุลของธนเศรษฐีอย่างเข้าสู่วัยสาว มารดาบิดาของนางได้ดูแลอย่างกวดขัน โดยให้นางอยู่ชั้นบนของปราสาท ๗ ชั้น แต่นางก็ได้ลักลอบมีสัมพันธ์กับทาสของตนเอง นางกลัวว่าคนอื่นจะรู้เรื่องนี้ จึงพูดกับทาสนั้นว่า

“เราทั้งสองไม่อาจอยู่ที่นี่ได้ ถ้ามารดาบิดาของฉันทราบเรื่องนี้ จักหันเราทั้งสองให้เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่ เราต้องหนีไปต่างถิ่น”

เขาทั้งสองได้หอบทรัพย์ที่สามารถจะนำไปได้ หนีออกจากพระนครทางประตูด้านทิศเหนือ แล้วชักชวนกันว่า

“เราทั้งสองจักต้องไปอยู่ในที่ที่คนที่นี่ไม่รู้จัก”

ดังนี้แล้ว ได้ออกเดินทาง

เขาทั้งสองได้มาอาศัยอยู่ในที่แห่งหนึ่ง ต่อมานางได้ตั้งครรภ์ เมื่อครรภ์แก่เต็มที จึงปรึกษากับสามีว่า

“ครรภ์ของฉันทแก่เต็มทีแล้ว การคลอดบุตรในที่ซึ่งเห็นห่างจากญาติ พวกพ้องย่อมเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เราทั้งสองกลับไปหาบิดามารดาของฉันทเถิด”

สามีพูดผัดผ่อนไปว่า วันนี้อายุเพิ่งไป พรุ่งนี้จึงค่อยไป ทำวันเวลาให้ว่างเลยไป เพราะกลัวว่าถ้ากลับไปจะต้องถูกลงโทษหนัก นางคิดว่า

“เจ้านี่เขลา ไม่อยากไปเพราะกลัวโทษหนัก ธรรมตามารดาบิดาย่อมเกื้อกูลบุตร เจ้านี้จะไปหรือไม่ไปก็ตาม เราจักไปละ”

ครั้นเมื่อสามีของนางออกจากเรือนไปแล้ว นางเก็บเครื่องเรือน บอกเรื่องที่ตนจะกลับไปเรือนของบิดามารดาแก่ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ แล้วออกเดินทางไป เมื่อสามีของนาง

กลับมา ไม่เห็นภรรยา จึงถามผู้คุ้นเคย ทราบว่านางกลับไปเรือนของบิดา มารดา จึงรีบติดตามไป ได้พบนางในระหว่างทาง ขณะนั้น นางได้คลอด บุตรในระหว่างทางแล้ว เขาถามว่า

“นี่อะไรกัน น้อง”

นางตอบว่า

“ลูกชายคลอดแล้ว”

“บัดนี้ เราจักทำอย่างไร”

เขาทั้งสองเห็นร่วมกันว่า ไม่จำเป็นต้องกลับไปเรือนของบิดามารดา แล้ว จึงพากันกลับเรือนของตน เขาทั้งสองได้ตั้งชื่อเด็กนั้นว่า “ป็นถก” เพราะเกิดในหนทาง ต่อมาไม่นานนัก นางตั้งครรภ์อีก แล้วได้ไปคลอดบุตร ในระหว่างทางอีก

เพราะบุตรคนที่สองก็เกิดในระหว่างทาง พวกเขาจึงตั้งชื่อบุตรคนโตว่า “มหาป็นถก” และตั้งชื่อบุตรคนเล็กว่า “จุฬป็นถก”

วันหนึ่ง เด็กชายมหาป็นถกได้ยินเด็กอื่น ๆ เรียก ผู้นั้นผู้นี้ ว่า “ปู่ ตา” และว่า “ย่า ยาย” จึงถามมารดาว่า

“แม่ เด็กอื่น ๆ เรียก ผู้นั้นว่า ปู่ ตา เรียกผู้นี้ว่า ย่า ยาย พวกญาติของเราไม่มีบ้างหรือ”

มารดาตอบว่า

“เออ พ่อ พวกญาติของเราในที่นี้ไม่มี แต่ตาของพวกเจ้าชื่อธนเศรษฐี อยู่ในพระนครราชคฤห์ พวกญาติของเราเป็นอันมาก มีอยู่ในพระนครนั้น”

“ทำไม พวกเราจึงไม่ไปในที่นั้นเล่า แม่”

นางไม่บอกเหตุผล แต่เมื่อบุตรทั้งสองพูดรบเร้าหนักเข้า จึงบอกแก่สามี ว่า

“เด็กเหล่านี้รบกวนฉันเหลือเกิน มารดาบิดาเห็นพวกเราแล้ว จักกินเนื้อ
เทียวหรือ มาเถิด เราทั้งสองจักพาพวกเด็ก ๆ ไปสู่เรือนของตายาย”

สามีของนางกล่าวว่า

“ฉันไม่อาจจะเข้าหน้าบิดามารดาของเธอได้ แต่ฉันจักพาลูก ๆ ไป”

“ดีละ ควรที่เด็กทั้งสองจะพบเห็นตระกูลของตาด้วยอุบายอย่างใด
อย่างหนึ่งแท้”

เขาทั้งสองพาเด็ก ๆ ไปถึงพระนครราชคฤห์โดยลำดับ พักอยู่ในศาลา
หลังหนึ่งริมประตูพระนคร มารดาพาเด็กสองคนไปถึงเรือนของบิดา แล้วสั่ง
ให้คนใช้บอกความที่นางมาแก่เศรษฐีผู้บิดา เศรษฐีทราบข่าวนั้นแล้ว กล่าว
กับคนใช้ว่า

“บรรดาชนทั้งหลายผู้ยังท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร ชื่อว่าผู้ไม่เคยเป็นบุตร
ไม่เคยเป็นธิดากัน ย่อมไม่มี คนเหล่านั้นทำผิดต่อเราอย่างหนัก เราไม่อยาก
เห็นหน้า จงเอาทรัพย์นี้ให้พวกเขา แล้วจงนำเด็กทั้งสองมา”

สองสามีภรรยารับทรัพย์นั้น แล้วมอบเด็กทั้งสองให้ เด็กทั้งสองจึง
เติบโตอยู่ในตระกูลของตายาย

มหาปณิกไปฟังธรรมกถาของพระศัพทกัมปตาเป็นนิตย์ จิตก็น้อมไป
เพื่อบรรพชา เขาพูดกะตาวว่า

“ถ้าคุณตาอนุญาตให้กระผมไชร้ กระผมพึงบวช”

เศรษฐีผู้เป็นตากล่าวว่า

“พูดอะไร พ่อ การบวชของเจ้าเป็นความดีแก่ตากว่าการบวชของคนทั่ว
ทั้ง โลก ถ้าเจ้าอยากบวช ก็บวชเถิด”

ดังนี้แล้ว นำเขาไปสู่สำนักพระศาสดา พระองค์ตรัสถามว่า

“คฤหบดี ท่านได้เด็กมาหรือ”

เศรษฐีทูลว่า

“พระพุทธเจ้าข้า เด็กคนนี้เป็นหลานของข้าพระองค์ ประสงค์จะบวชในสำนักของพระองค์”

พระศาสดาตรัสสั่งภิกษุรูปหนึ่งว่า

“เธอจงให้เด็กคนนี้บวช”

พระเถระบอกตจปัญจกัมมัญฐานแก่เธอ แล้วให้บรรพชา

มหาปันถกเรียนพระพุทธพจน์ได้มาก เมื่อมีอายุครบ ๒๐ ได้อุปสมบท มีจิตตั้งมั่น โยนิโสมนสิการไม่นานก็ได้บรรลุพระอรหัต

ท่านให้เวลาล่วงไปด้วยความสุขในฌานและความสุขอันเกิดแต่ผลแล้วได้คิดว่า

“เราอาจให้ความสุขนี้แก่จุฬปันถกหรือหนอ”

วันหนึ่ง ท่านได้ไปเรือนของเศรษฐีผู้เป็นตา กล่าวว่า

“ท่านมหาเศรษฐี ถ้าท่านอนุญาตไซ้ร้อาตมาพึงให้จุฬปันถกออกบวช”

เศรษฐีกล่าวว่า

“นิมนต์ท่านให้เขาบวชเถิด ขอรับ”

พระเถระให้จุฬปันถกบวชแล้ว ให้ตั้งอยู่ในศีล จุฬปันถกเมื่อบวชแล้วได้เป็นคนโง่เขลา พระเถระพรั่สอนเธอว่า

“ดอกบัว โกงกนุทมีกลิ่นหอม บานแต่เช้า กลิ่นย่อมหอมกรุ่นอยู่เสมอ ฉันทิ เธอจงเห็นพระอังคีรสผู้ไพโรจน์อยู่ ดุจพระอาทิตย์ส่องแสงในกลางหาว ฉันทิฉัน”

พระจุฬปันถก ใช้เวลา ๔ เดือน ก็ไม่อาจท่องจำได้

ได้ยินว่า เธอบวชในสมัยของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้มีปัญญา ได้หัวเราะเยาะ ภิกษุเขลารูปหนึ่งในเวลาที่เรียนอุเทศ ภิกษุนั้นละอาย จึงเลิกเรียนอุเทศ ไม่ทำการสาธยายอีก เพราะกรรมนั้น เมื่อจุฬปัณณิกบวชแล้ว จึงเป็นคนโง่ บทที่เคยเรียนแล้ว เมื่อเธอเรียนบทต่อไป บทเก่าก็เลือนหายไป

ครั้งนั้น พระมหาปันณกได้กล่าวกะเธอว่า

“จุฬปัณณิก เธอเป็นคนอากัฟในศาสนานี้ ล่วงไป ๔ เดือน แม้คาถาเดียว ก็ไม่อาจเรียนได้ ก็เธอจักทำกิจแห่งบรรพชิตให้ถึงที่สุดได้อย่างไร จงออกไปจากที่นี่เสียเถิด”

ดังนี้แล้ว ได้ขับออกจากวิหาร พระจุฬปัณณิกไม่ปรารถนาความเป็นคฤหัสถ์ เพราะความเยื่อใยในพระพุทธศาสนา

ก็ในกาลนั้น พระมหาปันณกเป็นภัตตทุเทศก์ หมอชีวกโกมารภัจจ์ถือระเบียบดอกไม้ ของหอมและเครื่องลูบไล้เป็นอันมากไปสู่อัมพวัน บุชา พระศาสดา สดับธรรม ลุกจากอาสนะ ถวายบังคมพระทศพลแล้ว เข้าไปหาพระมหาปันณก ถามว่า

“ภิกษุในสำนักของพระศาสดา มีจำนวนเท่าไร ขอรับ”

พระมหาปันณกตอบว่า

“มีภิกษุ ๕๐๐ รูป”

“ท่านผู้เจริญ พຼຽงนี้ ขอท่านได้พาภิกษุ ๕๐๐ รูป มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข รับศึกษาในเรือนของกระผม”

พระมหาปันณกกล่าวว่า “อุบาสก ภิกษุโง่รูปหนึ่ง ชื่อ จุฬปัณณิก ไม่เจริญงอกงามในธรรมวินัย อาตมาจะเว้นภิกษุรูปนี้เสีย นอกนั้นรับนิมนต์ให้ได้”

พระจุฬปัณณิกฟังคำนั้นแล้ว คิดว่า

“พระเถระรับนิมนต์เพื่อภิกษุทั้งหลายก็ตัดเราออก จิตของพี่ชายเราไม่มี
เยื่อใยในเราเลย บัดนี้ เราจะต้องการอะไรจากศาสนานี้ เราจักเป็นคฤหัสถ์
ทำบุญต่าง ๆ มีทาน เป็นต้น

วันรุ่งขึ้น เธอไปเพื่อจะสึกแต่เช้าตรู่ พระศาสดาทรงตรวจดูโลก ทรงเห็น
เหตุนี้แล้ว จึงเสด็จล่วงหน้าไปก่อน ได้ทรงหยุดจงกรมอยู่ที่ซุ้มประตูใกล้ทาง
ที่พระจุฬปัณณิกจะไป พระจุฬปัณณิกเมื่อเดินไปพบพระศาสดา จึงเข้าไปเฝ้า
ถวายบังคม

พระศาสดาตรัสกะเธอว่า

“จุฬปัณณิก นี่เธอจะไปไหนในเวลานี้”

พระจุฬปัณณิกกราบทูลว่า

“พระพี่ชายขับไล่ข้าพระองค์ พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์จะไปสึก”

“จุฬปัณณิก เธอชื่อว่าบรรพชาในสำนักของเรา แม้ถูกพี่ชายขับไล่ ทำไม
จึงไม่มาสู่สำนักของเรา มาเถิด เธอจะต้องการอะไรด้วยความเป็นคฤหัสถ์
เธอต้องอยู่ในสำนักของเรา”

ดังนี้แล้ว ทรงเอาฝ่าพระหัตถ์อันมีพื้นวิจิตรไปด้วยจักร ลูบเธอที่ศีรษะ
แล้วพาไปให้นั่งที่หน้ามุขพระคันธกุฎี ประทานท่อนผ้าที่สะอาด ซึ่งทรง
บันดาลขึ้นด้วยฤทธิ์ แล้วตรัสสั่งว่า

“จุฬปัณณิก เธอจงผินหน้าไปทางทิศตะวันออก ลูบท่อนผ้านี้ ด้วย
บริกรรมว่า “**รโซหรณํ รโซหรณํ**” อยู่ที่นี่แหละ”

ครั้นแล้ว พระศาสดาทรงเสด็จไปยังเรือนของหมอชีวกพร้อมหมู่ภิกษุ
ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาตกแต่งไว้

ฝ่ายพระจุฬปัณณิกนั่งแลดูพระอาทิตย์ พลาญลูบผ้าท่อนนั้น บริกรรมว่า
“**รโซหรณํ รโซหรณํ**” เมื่อท่านลูบท่อนผ้านั้นอยู่ ท่อนผ้าได้เศร้าหมอง ท่าน
คิดว่า

“ท่อนผ้านี้สะอาดแท้ ๆ แต่อาศัยอัตภาพนี้จึงละปกติเดิมเสีย กลายเป็น
ของเศร้าหมองอย่างนี้ไปได้ สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ”

ครั้นแล้ว เริ่มตั้งความสิ้นและความเสื่อม เจริญวิปัสสนา พระศาสดา
ทรงทราบว่า จิตของพระจูฬปันถกขึ้นสู่วิปัสสนาแล้ว จึงตรัสว่า

“จูฬปันถก เธออย่าทำความเข้าใจเฉพาะท่อนผ้านั้นว่า เศร้าหมองแล้ว
ติดธุลี ก็ธุลีทั้งหลาย มีธุลีคือราคะเป็นต้น มีอยู่ในภายในของเธอ เธอจงนำ
มันออกเสีย”

ดังนี้แล้ว ทรงเปล่งพระรัศมี เป็นผู้มีพระรูปปรากฏ ดุจประทับนั่งตรง
หน้า ได้ทรงภาสิตคาถาเหล่านี้ว่า

“ราคะ ชื่อว่าธุลี แต่เรณู ท่านหาเรียกว่าธุลีไม่
คำว่าธุลี นั้นเป็นชื่อของราคะ
ภิกษุเหล่านั้น ละธุลีนั้นได้ขาดแล้ว
อยู่ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี

โทสะ ชื่อว่าธุลี แต่เรณู ท่านหาเรียกว่าธุลีไม่
คำว่าธุลี นั้นเป็นชื่อของโทสะ
ภิกษุเหล่านั้น ละธุลีนั้นได้ขาดแล้ว
อยู่ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี

โมหะ ชื่อว่าธุลี แต่เรณู ท่านหาเรียกว่าธุลีไม่
คำว่าธุลี นั้นเป็นชื่อของโมหะ
ภิกษุเหล่านั้น ละธุลีนั้นได้ขาดแล้ว
อยู่ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี”

ในกาลจบคาถา พระจุฬปิ่นถกบรรลुพระอรหัต พร้อมด้วยปฐิสัมภิตา
ทั้งหลาย

บุรพกรรมของพระจุฬปิ่นถก

ในอดีตกาล ท่านเกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง วันหนึ่งทรงทำ
ประทักษิณพระนคร เมื่อพระเสโทไหลออกจากพระนลาต ทรงเอาผ้าสะอาด
เช็ดพระเสโทนั้น ผ้าได้เศร้าหมอง พระองค์กลับได้อนิจจสัญญาว่า

“ผ้าสะอาดอย่างนี้เศร้าหมองเพราะอาศัยสรีระนี้ สังขารทั้งหลายไม่
เที่ยงหนอ”

เพราะเหตุนั้น ผ้าสำหรับเช็ดธุลีจึงเป็นปัจจัยของท่าน

ฝ่ายหมอชีวก โกมารภักได้น้อมน้ำทักษิโณทกเข้าไปถวายพระศพล
พระศาสดาทรงปิดบาตรด้วยพระหัตถ์ ตรัสว่า

“ชีวก ภิกษุในวิหาร ยังมีอยู่มิใช่หรือ”

หมอชีวก โกมารภักกราบทูลว่า

“ไม่มีภิกษุในวิหาร มิใช่หรือ พระพุทธเจ้าข้า”

“มิ ชีวก”

หมอชีวกจึงส่งบุรุษไป สั่งว่า

“พนาย ถ้ากระนั้น เธอจงไป จงไปดูว่ายังมีภิกษุในวิหารหรือไม่”

พระจุฬปิ่นถกได้ทราบเรื่องนั้นด้วยญาณ จึงนิรมิตให้อัมพวันเต็มไป
ด้วยภิกษุ ภิกษุบางพวกเย็บจีวร บางพวกข้อมจีวร บางพวกทำการสาธยาย
นิรมิตภิกษุพันธุ์ไม่เหมือนกันและกันอย่างนี้

บุรุษนั้นเห็นภิกษุเป็นอันมากในวิหาร จึงกลับมาบอกแก่หมอชีวกว่า

“ท่านหมอขอรับ อัมพวันเต็มไปด้วยเหล่าภิกษุ”

พระศาสดาตรัสกะบุรุษนั้นว่า

“เธอจงไปวิหาร บอกว่า พระศาสดารับสั่งหาภิกษุชื่อ จูฬปัณณก”

เมื่อบุรุษนั้นไปบอกตามรับสั่งแล้ว ภิกษุทั้งพันรูปก็ชวนว่า

“ข้าพเจ้าชื่อจูฬปัณณก ข้าพเจ้าชื่อจูฬปัณณก”

บุรุษนั้นกลับไปกราบทูลอีกว่า

“พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทุกรูปชื่อจูฬปัณณกทั้งนั้น”

“ถ้ากระนั้น เธอจงไป รูปใดเอ่ยก่อนว่า ข้าพเจ้าชื่อจูฬปัณณก จงจับมือรูปนั้นไว้ รูปที่เหลือจักหายไป”

เขาได้ทำตามรับสั่ง ภิกษุประมาณพันรูปหายไปทันที พระเถระได้ไปกับบุรุษนั้น

ในเวลาเสร็จภัตกิจ พระศาสดาตรัสเรียกหมอชีวกมา รับสั่งว่า

“ชีวก เธอจงรับบาตรของจูฬปัณณกเถิด จูฬปัณณกนี้จักทำอนุโมทนาแก่เธอ”

หมอชีวกได้ทำอย่างนั้นแล้ว พระเถระบันลือสีหนาทดุจสีหะ ได้ทำอนุโมทนา ยังพระไตรปิฎกให้กระฉ่อน พระศาสดาเสด็จลุกจากอาสนะ มีภิกษุสงฆ์แวดล้อมเสด็จไปสู่วิหาร ทรงยืนที่หน้ามุขพระคันธกุฎี ประทานสุคโตวาท ตรัสบอกกัมมัญฐานแก่ภิกษุสงฆ์ แล้วเสด็จเข้าสู่พระคันธกุฎี ทรงสำเร็จสัพพัญญูโดยพระปรศ्वเบื้องขวา

ครั้นในเวลาเย็น ภิกษุทั้งหลายนั่งประชุมกัน ประารภถึงเรื่องพระคุณของพระศาสดาว่า

“ท่านผู้มีอายุ พระมหาปัณณกไม่ทราบอธยาศัยของพระจูฬปัณณก จึงไม่สามารถจะให้เรียนคาถาบทเดียวตลอด ๔ เดือนได้ แล้วไล่ออกจากวิหาร ด้วยเข้าใจว่า พระรูปนี้โง่ แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประทานพระอรหัตกับ

ทั้งปฏิสัมพันธ์ในระหว่างฉันอาหารมือเดียวเท่านั้น เพราะพระองค์เป็นพระ
ธรรมราชาชั้นเยี่ยม น่าชม เชื่อว่า กำลังของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีมาก”

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบเรื่องราวนี้ในโรงธรรมแล้ว ทรง
เสด็จลุกจากพุทธไสยา เสด็จออกจากพระคันธกุฏี ไปยังโรงธรรม ประทับนั่ง
ที่กลางอาสนะ ทรงเปล่งพระพุทธรังสีมีพระณ ๖ ประการ เปรียบปาน
เทพดาผู้วิเศษ บันดาลท้องมหาสมุทรให้กระเพื่อมอยู่ ประดุจสุริโยทัย
ทอแสงอ่อน ๆ เหนือยอดเขายุคันธร เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาถึง
ภิกษุสงฆ์ก็หยุดสนทนา นิ่งเงียบ

พระศาสดาทรงพิจารณาด้วยพระหฤทัยอันอ่อนโยน ทรงรำพึง
ว่า

“บริษัทนี้งามยิ่งนัก การคณนงมือก็ดี คณนงเท้าก็ดี เสียงไอก็ดี เสียง
จามก็ดี ไม่มีในภิกษุเหล่านี้ ภิกษุทั้งหมดมีความเคารพด้วยพุทธคารวะ
เมื่อเรานั่ง ก็ไม่พูด แม้ตลอดชั่วอายุก็ไม่มีรูปไหนยกเรื่องขึ้นพูดก่อน เชื่อว่า
ธรรมเนียมของการยกเรื่องขึ้น เราควรรู้ เราเองจักพูดขึ้นก่อน”

ดังนี้แล้ว ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย ด้วยพระสุรเสียงอันไพเราะดุจเสียง
พรหม ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งประชุมกันด้วยเรื่องอะไรเล่า ก็แลเรื่อง
อะไรที่พวกเธอหยุดค้างไว้ในระหว่าง”

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลแล้ว จึงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย จูฬปัณณิกไม่ได้เป็นผู้โง่ในบัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน
ก็เป็นผู้โง่แล้วเหมือนกัน อนึ่ง เราเป็นที่พำนักอาศัยของเธอเฉพาะในบัดนี้
อย่างเดียวน่ามิได้ ถึงในกาลก่อน ก็ได้เป็นที่พำนักอาศัยแล้วเหมือนกัน
และในกาลก่อน เราได้ทำจูฬปัณณิกนี้ให้เป็นเจ้าของแห่งโลกียทรัพย์ บัดนี้
ได้ทำให้เป็นเจ้าของแห่งโลกุตระทรัพย์”

ภิกษุทั้งหลายผู้ใคร่จะดับเนื้อความนั้น โดยพิสดาร ทูลอัญเชิญแล้ว
พระศาสดาทรงนำอดีตนิทานมา เล่าว่า

มาณพเรียนศิลปะในกรุงตักกสิลา

ในอดีตกาล มาณพชาวพระนครพาราณสีคนหนึ่ง ไปยังกรุงตักกสิลา
เพื่อจะเรียนศิลปะ ได้เป็นธัมมัตถวาสิกข์ของอาจารย์ทศปาโมกข์ เขาได้
ดูแลอาจารย์อย่างดียิ่งกว่ามาณพอื่น ๆ ทำกิจทุกอย่าง มีนวดเท้าเป็นต้น
แต่เพราะเขาเป็นคนโง่ จึงไม่สามารถจะเรียนอะไร ๆ ได้ แม้อาจารย์จะ
พยายามพ่ำสอน เพราะเห็นว่าเป็นศิษย์ที่ดูแลอาจารย์ดี ก็ไม่สามารถให้
ศึกษา อะไร ๆ ได้ เขาย่อมมานาน แต่ไม่สามารถเรียนอะไรได้เลย เขานึก
ระอา จึงบอกลาอาจารย์ อาจารย์คิดว่า

“ศิษย์คนนี้อุปการะเรา เราก็หวังให้เขาเป็นบัณฑิต แต่ไม่สามารถจะ
ทำได้ จำเป็นที่เราจะต้องทำอุปการะตอบแก่ศิษย์คนนี้ได้ จักผูกมนต์ให้
เขาสักบทหนึ่ง”

ท่านพาเขาไปสู่ป่า สอนมนต์ให้ว่า

“ท่านเพียรไปเถิด เพียรไปเถิด เพราะเหตุไร ท่านจึงเพียร แม้เรารู้เหตุ
นั้นอยู่ รู้อยู่”

ดังนี้แล้ว ให้เขาเรียนบททวนกลับไปกลับมาหลายร้อยครั้ง แล้วถามว่า

“เธอจำได้หรือ”

เขาตอบว่า

“ผมจำได้ขอรับ”

ธรรมดาศิลปะที่คนโง่ทำความพยายามทำให้คล่องแล้ว ย่อมไม่ลืม
เลือน อาจารย์สั่งว่า

“เธอจงไป อาศัยมนต์นี้เลี้ยงชีพเถิด และเพื่อไม่ให้มนต์เลื่อนไป เธอพึงทำการสาธยายมนต์นั้นเป็นนิตย์”

ดังนี้แล้ว ก็ส่งเขาไป เมื่อเขากลับถึงพระนครพาราณสี มารดาได้กระทำสักการะสักมานะใหญ่ เพราะดีใจที่บุตรศึกษาศิลปะกลับมาแล้ว

ก็สมัยนั้น พระเจ้าแผ่นดินตรวจความเป็นไปของราษฎร พระองค์ทรงพิจารณาว่า

“โทษอะไร ๆ ที่เราทำ มีอยู่หรือหนอ”

เมื่อไม่ทรงเห็นโทษอะไร ๆ อันไม่เป็นที่พอพระทัยของพระองค์ ก็ทรงดำริว่า

“ธรรมดาโทษของตนย่อมไม่ปรากฏแก่ตน แต่ย่อมปรากฏแก่คนเหล่าอื่น เราต้องการรู้ความเห็นของพวกราชเมือง”

ดังนี้แล้ว จึงทรงปลอมตัว เสด็จออกจากพระราชนิเวศน์ในเวลาเย็น ทรงดำริว่า

“ธรรมดาชนทั้งหลายย่อมสนทนากันในเวลาบริโภคอาหารเย็น ถ้าเราครองราชย์โดยธรรม ชนทั้งหลายคงจะพูดกันว่า พวกเราถูกพระเจ้าแผ่นดินผู้ไม่ตั้งอยู่โดยธรรม ผู้ชั่วช้า เบียดเบียนด้วยสินไหมและพลี เป็นต้น ถ้าเราครองราชย์โดยธรรม ชนทั้งหลายก็จักกล่าวคำเป็นต้นว่า ขอพระราชอาชญาของเราทั้งหลาย จงทรงพระชนมายุยืนนานเถิด แล้วก็สรรเสริญคุณของเรา”

ดังนี้แล้ว จึงเสด็จเที่ยวไปในเรือนต่าง ๆ ในขณะนั้น พวกโจรกำลังขูดอุโมงค์ระหว่างเรือน ๒ หลัง เพื่อต้องการเข้าไปในเรือนทั้งสอง พระราชาทอดพระเนตรเห็นพวกมันแล้ว ได้ทรงแอบซุ่มอยู่ เมื่อพวกมันขูดอุโมงค์เข้าเรือนได้แล้ว ตรวจดูสิ่งของ มาณพในเรือนนั้นตื่นขึ้นมา ก็สาธยายมนต์ว่า

“ท่านเพียรไปเถิด เพียรไปเถิด เพราะเหตุไร ท่านจึงเพียร แม้เรารู้เหตุนี้ได้อยู่ รู้”

โจรเหล่านั้นได้ฟังคำนั้นแล้ว ก็ตกใจกลัว ทั้งแม่ผ้าที่ตนนุ่ง หวีไป
โดยบอกกันว่า

“เจ้าคนนี้รู้จักพวกเรา มันจักให้พวกเราฉิบหายเสียบัดนี้”

พระราชาทอดพระเนตรเห็น โจรเหล่านั้นกำลังหนีไป และได้ทรงสดับ
เสียงฆาตกรสาธยายมนต์อยู่

เมื่อทรงทราบความเป็นไปของพวกชาวเมืองแล้ว จึงเสด็จเข้าพระราช
นิเวศน์ในเวลาจวนสว่าง พอเช้าตรู่ ก็รับสั่งเรียกบุรุษคนหนึ่งมาเฝ้า ตรัสว่า

“พนาย เธอจงไป พวกโจรชุดอุโมงค์ในเรือน โนน ในถนน โนน ในเรือน
หลังนั้นมีมาณพคนหนึ่ง เรียนศิลปะมาจากเมืองตักกิสลา เธอจงนำเขามา”

บุรุษคนนั้นก็นำมาณพนั้นมาแล้ว พระราชตรัสกะเขาว่า

“พ่อ เธอเป็นมาณพผู้เรียนศิลปะมาจากเมืองตักกิสลาหรือ”

มาณพนั้นตอบว่า

“พระเจ้าข้า พระอาชญาไม่พ้นเกล้า”

พระเจ้าพาราณสี ตรัสว่า “ให้ศิลปะแก่ฉันบ้างเถิด”

“ได้ พระเจ้าข้า ขอพระองค์ประทับบนอาสนะที่เสมอกัน แล้วเรียนเถิด”

พระราชาทรงทำอย่างนั้น ทรงเรียนมนต์นั้นกะเขา แล้วได้พระราชทาน
ทรัพย์ปันหนึ่ง ด้วยพระดำรัสว่า

“นี่เป็นส่วนบูชาอาจารย์ของท่าน”

ในกาลนั้น เสนาบดีผู้หนึ่งได้พูดกับนายภูษามาลาของพระเจ้าแผ่นดิน
ว่า

“แกจักแต่งพระมัสสุของพระราชา เมื่อไร”

นายภูษามาลาตอบว่า

“พรงนี้หรือมะรินนี้แหละ”

เสนาบดีนั้นให้ทรัพย์พื้หนึ่งแก่เขา แล้วพูดว่า

“ข้ามีกิจอยู่อย่างหนึ่ง”

“กิจอะไร นาย”

“จะต้องทำเป็นเหมือนจะแต่งพระมัสสุของพระราชา แล้วใช้มิด โกงที่
คมกริบตัดก้านพระศอเสีย แกจักได้เป็นเสนาบดี ข้าจักเป็นพระเจ้าแผ่นดิน”

ภูษามาลา ตอบว่า “ได้”

ในวันแต่งมัสสุถวายพระราชา นายภูษามาลานั้นเอาน้ำหอมสระสร
พระมัสสุให้เปียก สะบัดมิด โกง จับที่ชายพระนลาฏ (หน้าผาก) คิดว่า

“มิด โกงมีคมกร่อนไปเสียหน่อย เราควรตัดก้านพระศอ โดยฉับเดียว
เท่านั้น”

ดังนี้แล้ว จึงยื่นส่วนข้างหนึ่ง สะบัดมิด โกงอีก ในขณะนั้น พระราชาทรง
ระลึกถึงมนต์ของพระองค์ได้ จึงทรงสาธยายว่า

“ท่านเพียรไปเถิด เพียรไปเถิด เพราะเหตุไร ท่านจึงเพียร แม้เรารู้เหตุ
นั้นอยู่ รู้อยู่”

นายภูษามาลาเหวี่ยงไพล โขมจากหน้าผาก เพราะเข้าใจว่า พระราชา
ทรงทราบ ด้วยความกลัว จึงโยนมิด โกงทิ้ง หมอบกราบลงแทบพระบาท

พระราชนั้นเป็นผู้ฉลาด เพราะฉะนั้น พระองค์จึงตรัสกะเขาว่า

“เฮ้ย อ้ายภูษามาลาใจร้าย มึงเข้าใจว่า พระเจ้าแผ่นดินไม่รู้ทันมึงหรือ”
เขาทูลว่า

“ขอพระองค์โปรดพระราชทานอภัยแก่ข้าพระองค์เถิด พระเจ้าข้า”

“ช่างเถอะ อย่างกลัวเลย จงบอกความจริงมาเถิด”

พระเจ้าข้า เสนาบดีให้ทรัพย์แก่ข้าพระองค์พื้หนึ่ง บอกว่าให้ข้า
พระองค์ทำที่เป็นแต่งพระมัสสุของพระองค์ แล้วตัดก้านพระศอของพระองค์

เสีย เมื่อพระองค์สวรรคตแล้ว เขาก็เป็นพระเจ้าแผ่นดิน และตั้งข้าพระองค์ให้เป็นเสนาบดี”

พระราชาทรงสดับคำนั้นแล้ว ทรงดำริว่า

“เรารอดชีวิตเพราะอาศัยอาจารย์”

ดังนี้แล้ว รับสั่งให้เนรเทศเขาออกจากแว่นแคว้น แล้วก็รับสั่งให้มาณพผู้อาจารย์มาเฝ้า ตรัสว่า

“ท่านอาจารย์ ข้าพเจ้ารอดชีวิตเพราะอาศัยท่าน”

แล้วทรงทำสักการะใหญ่ ได้พระราชทานตำแหน่งเสนาบดีแก่อาจารย์นั้น

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ทรงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราเป็นที่พึ่งพำนักของจุฬปัณณิกนี้เฉพาะแต่ในบัดนี้ หามิได้ ถึงในกาลก่อน ก็ได้เป็นที่พึ่งพำนักแล้วเหมือนกัน แต่ว่าในกาลก่อน เราได้ทำจุฬปัณณิกนี้ให้เป็นเจ้าของ โลภียทรัพย์ บัดนี้ ทำให้เป็นเจ้าของ โลกุตรทรัพย์”

ดังนี้แล้ว ทรงประชุมชาดกว่า

“จุฬกันตवासิก ในครั้งนั้น ได้เป็นจุฬปัณณิกในบัดนี้ ส่วนอาจารย์ทิสปาโมกข์ ได้เป็นเรตถาคต”

สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในธรรมสภาว่า

“ผู้มีอายุ พระจุฬปัณณิกแม้ไม่สามารถจะเรียนคาถา ๔ บท โดย ๔ เดือนได้ ก็ไม่ละความเพียร ตั้งอยู่ในพระอรหัตแล้ว บัดนี้ ได้เป็นเจ้าของทรัพย์ คือ โลกุตระธรรมแล้ว”

พระศาสดาเสด็จมา ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งประชุมกันด้วยเรื่องอะไรหนอ”
เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลแล้ว จึงตรัสว่า
“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในศาสนาของเรา प्रารภความเพียรแล้ว ย่อมเป็น
เจ้าของแห่งโลกุตระธรรมได้เทียว”
ดังนี้แล้ว ตรัสคาถานี้ว่า

“ผู้มีปัญญา พึงทำเกาะที่ห้วงน้ำท่วมทับไม่ได้
ด้วยความหมั่น ด้วยความไม่ประมาท
ด้วยความระวัง และด้วยความฝึก”

ในเวลาจบคาถา ชนเป็นอันมากได้เป็นพระอริยบุคคล มีพระโสดาบัน
เป็นต้น เทศนามีประโยชน์แก่บริษัทผู้ประชุมกันแล้ว ดังนี้แล



จิตที่นำความสุขมาให้

“การฝึกจิตอันข่มได้ยาก เป็นธรรมชาติเร็ว
มักตกไปในอารมณ์ตามความใคร่ เป็นการดี
เพราะว่าจิตที่ฝึกแล้ว ย่อมเป็นเหตุนำสุขมาให้”

~ จิตตวรรค ~

ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง



มีบ้านตำบลหนึ่ง ชื่อมาติกคาม ใกล้เชิงเขา ในแคว้นแคว้นของ
พระเจ้าโกศล วันหนึ่ง ภิกษุประมาณ ๖๐ รูป ทูลอาราธนาให้ตรัส
บอกพระกัมมัฏฐานจนถึงพระอรหัต ในสำนักของพระศาสดา
แล้ว ได้เดินทางไปสู่บ้านนั้น แล้วเข้าไปเพื่อบิณฑบาตที่เรือน
แห่งหนึ่ง

เจ้าของเรือนนั้นชื่อมาติกะ มารดาของมาติกะนั้น เมื่อเห็นพวกภิกษุแล้ว
นิมนต์ให้นั่งในเรือน อังคาสด้วยข้าวยาคุและภัตอันมีรสเลิศต่าง ๆ แล้ว
ถามว่า

“พวกท่านประสงค์จะไป ณ ที่ไหน เจ้าข้า”

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า

“พวกฉันมีความประสงค์จะไปสู่ที่ตามความผาสุก มหาอุบาสิกา”

มาติกมาตาคิดว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ชะรอยจะแสวงหาสถานที่สำหรับจำพรรษา”

ดังนี้แล้ว จึงหมอบลงที่ใกล้เท้าพวกภิกษุ กล่าวว่า

“ถ้าพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจักอยู่ในที่นี้ตลอด ๓ เดือนนี้ไซ้ ดิฉันจักรับ
สธนะ ๓ ศีล ๕ และทำอุโบสถกรรม”

ภิกษุทั้งหลายปรึกษากันแล้ว เห็นว่า เมื่ออาศัยอุบาสิกานี้ จะไม่ลำบาก
ด้วยภิกษา จักสามารถทำการสลัดออกจากภพได้ ดังนี้แล้วจึงรับคำ นางได้
สร้างวิหารเพื่อเป็นที่อยู่ ถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น

หลังจากนั้นวันหนึ่ง พวกภิกษุได้ประชุมกันแล้วตักเตือน
กันและกันว่า

Audio 22

“ผู้มีอายุ พวกเราไม่ควรประพฤติโดยความประมาท เพราะว่ามีอันตราย ๘ ชุม มีประตูเปิดคอยทำพวกเราเหมือนอย่างเรือนของพวกเราทีเดียว ก็แล พวกเราได้เรียนพระกัมมัฏฐานในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้ยังทรงพระชนม์ อยู่แล้วจึงมา

ก็ธรรมดาผู้โง่เขลาแม้เที่ยวไปตามรอยพระบาท ก็ไม่สามารถให้ พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรง โปรดปรานได้ แต่บุคคลผู้มีอัธยาศัยเป็นปกติ เท่านั้น สามารถให้ทรง โปรดปรานได้ ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่ประมาทเถิด

พวกเราไม่ควรยืน ไม่ควรนั่งในที่แห่งเดียวกัน ๒ รูป แต่ว่าในกาลเป็นที่ บำรุงพระเถระในเวลาเย็นแล และในกาลเป็นที่ภิกษาจารในเวลาเช้าเท่านั้น พวกเราจักรวมกัน แต่ในกาลที่เหลือจักไม่อยู่รวมกัน ๒ รูป

ก็อีกอย่างหนึ่ง เมื่อภิกษุใดเจ็บป่วยมาตีระฆังในท่ามกลางวิหาร พวก เราจึงจักมาตามสัญญาณระฆัง ทำยาถวายแก่ภิกษุนั้น”

เมื่อพวกภิกษุทำติดากันอย่างนี้อยู่ วันหนึ่ง ในเวลาเย็น อุบาสิกานั้น พร้อมด้วยทาสและกรรมกรถือเกสัช มีเนยใสและน้ำอ้อย เป็นต้น เดินไปสู่ วิหารนั้น เมื่อไม่เห็นพวกภิกษุในวิหาร จึงถามพวกบวชว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายไปไหน”

พวกบวชตอบว่า

“แม่คุณ พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจักอยู่ในที่พักรกลางคืนและที่พักรกลางวัน ของตน ๆ เท่านั้น”

“ฉันต้องทำอย่างไร จึงจักสามารถพบพวกพระผู้เป็นเจ้าได้”

“คุณแม่ พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจักประชุมกัน เมื่อมีคนตีระฆัง”

“นางจึงให้ตีระฆัง พวกภิกษุได้ยินเสียงระฆัง จึงออกจากที่ของตนด้วย คิดว่า ภิกษุบางรูปจักป่วย จึงมาประชุมกันในวิหาร”

อุบาสิกาเห็นภิกษุต่างเดินมาจากที่ต่าง ๆ กัน ทีละรูป จึงคิดว่า

“ชะรอย พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าผู้เป็นบุตรของเราจักทำความทะเลาะวิวาทกัน
เป็นแน่”

ดังนี้แล้ว ไหว้ภิกษุสงฆ์กล่าวว่า

“ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลายได้ทำความทะเลาะกันหรือ”

พวกภิกษุกล่าวว่า

“พวกฉันมิได้ทำความทะเลาะวิวาทกัน มหาอุบาสิก”

“ท่านผู้เจริญ ถ้าพวกท่านไม่มีความทะเลาะวิวาทกันไซ้ร้ เมื่อเป็นเช่นนั้น
เหตุไรพวกท่านจึงไม่มาเหมือนเมื่อมาสู่เรือนของดิฉัน มาโดยรวมกันมา
นี้กลับมาที่ละรูป จากที่ต่างๆ กัน”

“มหาอุบาสิก พวกฉันนั่งทำสมณธรรมในที่ของตน ะ”

“พ่อคุณทั้งหลาย ชื่อว่าสมณธรรมนั้น คืออะไร”

“มหาอุบาสิก พวกฉันทำการส่ายอาการ ๓๒ และการเริ่มตั้งซึ่ง
ความสิ้นและความเสื่อมในอัตภาพอยู่”

“ท่านเจ้าขา การทำการส่ายอาการ ๓๒ และการเริ่มตั้งความสิ้น
ความเสื่อมในอัตภาพ ย่อมสมควรแก่พวกท่านเท่านั้น หรือย่อมสมควรแก่
พวกดิฉันด้วยเล่า”

“มหาอุบาสิก ธรรมนี้อันพระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงห้ามแก่ใคร ะ”

“ถ้าอย่างนั้น ขอพวกท่านจงให้อาการ ๓๒ และขอจงบอกการเริ่มตั้งซึ่ง
ความสิ้นและความเสื่อมในอัตภาพแก่ดิฉันบ้าง”

“มหาอุบาสิก ถ้าอย่างนั้น ท่านจงเรียนเอาเถิด”

จำเดิมแต่นั้น อุบาสิกนั้นก็ทำการส่ายซึ่งอาการ ๓๒ และเริ่มตั้ง
ไว้ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไปในตน ได้บรรลุมรรค ๓ ผล ๓ ก่อนภิกษุ

เหล่านั้นทีเดียว ปฏิสัมพันธ์ ๔ และโลกียอภิปัญญา ได้มาถึงแก่อุบาลิกานั้น
โดยมรรคนั้นแล

นางออกจากสุขอันเกิดแต่มรรคและผลแล้ว ตรวดดูด้วยทิพยจักขุ
ใคร่ครวญอยู่ว่า

“เมื่อไรหนอแล พระผู้เป็นเจ้าผู้เป็นบุตรของเราจึงจักบรรลุธรรมนี้
พระผู้เป็นเจ้าเหล่านี้ทั้งหมดยังมีราคะ ยังมีโทสะ ยังมีโมหะ พระผู้เป็นเจ้า
เหล่านั้นมิได้มีคุณธรรมแม้สักว่าฌานและวิปัสสนาเลย อุปนิสัยแห่งพระ
อรหัตของพระผู้เป็นเจ้าผู้บุตรของเรา มีอยู่หรือไม่หนอ”

เมื่อเห็นว่า “มี” จึงรำพึงต่อไปว่า

“เสนาสนะเป็นที่สบาย จะมีหรือไม่มีหนอ”

เมื่อเห็นเสนาสนะเป็นที่สบายแล้ว จึงรำพึงต่อไปอีกว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายของเรายังไม่ได้บุคคลเป็นที่สบายหรือหนอ”

เมื่อเห็นบุคคลเป็นที่สบายแล้ว จึงใคร่ครวญอยู่ว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายยังไม่ได้อาหารเป็นที่สบายหรือหนอ”

ก็ได้เห็นว่าอาหารเป็นที่สบายยังไม่มีแก่พวกเธอ ตั้งแต่นั้นนางได้
จัดแจงข้าวยาคุ ของขบเคี้ยว และโภชนะมีรสอันเลิศหลายอย่าง นิมนต์ภิกษุ
ทั้งหลายให้นั่ง ถวายน้ำทักษิโณทก แล้วมอบถวายด้วยคำว่า

“ท่านผู้เจริญ พวกท่านชอบใจสิ่งใด ๆ ขอจงถือเอาสิ่งนั้น ๆ จันเถิด”

พวกภิกษุรับเอาวัตถุทั้งหลายมีข้าวยาคุเป็นต้น แล้วบริโภคตามความ
ชอบใจ

เมื่อพวกภิกษุได้อาหารอันเป็นที่สบาย จิตก็เป็นธรรมชาติ มีอารมณ์
เดียวแน่วแน่ พวกเธอมีจิตแน่วแน่เจริญวิปัสสนา ต่อกาลไม่นานนักก็ได้
บรรลुพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมพันธ์ทั้งหลาย แล้วคิดว่า

“น่าขอบคุณมหาอุบาสิกาเป็นที่พึ่งของพวกเรา ถ้าพวกเราไม่ได้อาหารอันเป็นที่สบายแล้วไซ้ การแทงตลอดมรรคและผลคงจักไม่ได้มีแก่พวกเราเป็นแน่ บัดนี้ พวกเราอยู่จำพรรษา ปวารณาแล้ว จักไปสู่สำนักของพระศาสดา”

พวกภิกษุจึงอำลามหาอุบาสิกาวา

“พวกฉัน ใครจะเฝ้าพระศาสดา”

มหาอุบาสิกากล่าวว่า

“ดีแล้ว พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย”

แล้วตามไปส่งภิกษุเหล่านั้น กล่าวคำอันเป็นที่รักเป็นอันมากกว่า

“ขอท่านทั้งหลายพึงมาเยี่ยมดิฉันอีก”

ดังนี้เป็นต้น แล้วจึงกลับ

ฝ่ายภิกษุเหล่านั้นแล ถึงเมืองสาวัตถีแล้ว ถวายบังคมพระศาสดา แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระศาสดาตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สรรยนต์มีจักร ๔ มีทวาร ๙ พวกเธอพออดทนได้ดอก หรือ พวกเธอพอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ดอกหรือ อนึ่ง พวกเธอไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ”

พวกภิกษุกราบทูลว่า

“พออดทนได้ พระพุทธเจ้าข้า พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า อนึ่ง ข้าพระองค์ทั้งหลายมิได้ลำบากด้วยบิณฑบาตเลย เพราะว่าอุบาสิกคนหนึ่งชื่อมาติกมาตา ทราบวาระจิตของพวกข้าพระองค์ เมื่อพวกข้าพระองค์คิดว่า โฉนหนอ มหาอุบาสิกาจะพึงจัดแจงอาหารนี้เพื่อพวกเรา นางก็ได้จัดแจงอาหารถวายตามที่พวกข้าพระองค์คิด”

ดังนี้แล้ว ก็กล่าวสรรเสริญคุณของมหาอุบาสิกานั้น

ภิกษุรูปหนึ่งสดับถ้อยคำสรรเสริญคุณของมหาอุบาสิกานั้นแล้ว ก็ใคร่จะไปในที่นั้นบ้าง จึงเรียนกัมมัญฐานในสำนักของพระศาสดา แล้วทูลลาพระศาสดาว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์จักไปยังบ้านนั้น”

แล้วออกจากพระเชตวัน ถึงบ้านนั้นโดยลำดับ ในวันที่ตนเข้าไปสู่วิหารคิดว่า

“เขาเล่าลือว่า อุบาสิกานี้ย่อมรู้ถึงความคิดของบุคคลอื่น ก็เราเหน็ดเหนื่อยในการเดินทาง จักไม่สามารถกวาดวิหารได้ ไฉนหนอ อุบาสิกานี้จะพึงส่งคนมาทำความสะอาดวิหารเพื่อเรา”

อุบาสิกานั่งในอยู่เรือนของตน ทราบความนั้นแล้ว จึงส่งคนไปว่า

“เจ้าจงไปทำความสะอาดวิหาร”

ภิกษุนั้นอยากดื่มน้ำ จึงคิดว่า

“ไฉนหนอ อุบาสิกานี้จะพึงทำน้ำดื่มละลายน้ำตาลกรวดส่งมาให้แก่เรา”

อุบาสิกาก็ได้ส่งน้ำนั้นไปให้ ภิกษุนั้นคิดอีกว่า

“ขออุบาสิกา จงส่งข้าวยาคุมีรสสนิทและแกงอ่อมมาเพื่อเรา ในวันพรุ่งนี้แต่เช้าตรู่เถิด”

อุบาสิกาก็ได้ทำอย่างนั้น ภิกษุนั้นดื่มข้าวยาคุแล้ว คิดว่า

“ไฉนหนอ อุบาสิกาพึงส่งของขบเคี้ยวมาเพื่อเรา”

อุบาสิกาก็ได้ส่งของเคี้ยวไปให้ ภิกษุนั้นคิดว่า

“อุบาสิกานี้ส่งวัตถุที่เราคิดแล้วทุก ๆ สิ่งมา เราอยากจะพบอุบาสิกานั้น ไฉนหนอ นางพึงให้คนถือ โภชนะมีรสเลิศต่าง ๆ แล้วมาด้วยตนเอง”

อุบาสิกาคิดว่า

“ภิกษุผู้บุตรของเราประสงค์จะเห็นเรา หวังการไปของเรา”

ดังนี้แล้ว จึงให้คนถือ โภชนะไปสู่วิหาร แล้วได้ถวายแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นทำภัตกิจแล้ว ถามว่า

“มหาอุบาสิกา ท่านหรือ ชื่อว่ามาติกมาตา”

นางตอบว่า

“ถูกแล้ว พ่อ”

“อุบาสิกา ท่านทราบจิตของคนอื่นหรือ”

“ถามดิฉันทำไม พ่อ”

“ท่านได้ทำวัตถุทุก ๆ สิ่งที่คุณคิด เพราะฉะนั้น ฉันจึงถามท่าน”

“พ่อ ภิกษุที่รู้จักจิตของคนอื่น ก็มีมาก”

“ฉันไม่ได้ถามถึงคนอื่น ถามเฉพาะท่าน อุบาสิกา”

แม้เป็นอย่างนั้น อุบาสิกาก็มิได้บอกตรง ๆ ว่าดิฉันรู้จักจิตของคนอื่น กลับกล่าวว่า

“ลูกเอ๋ย ธรรมดาคนทั้งหลายผู้รู้จักจิตของคนอื่นย่อมทำอย่างนั้นได้”

ภิกษุนั้นคิดว่า

“กรรมนี้หนักหนอ ธรรมดาปุถุชนย่อมคิดสิ่งที่ดีบ้าง ชั่วบ้าง ถ้าเราคิดสิ่งอันไม่สมควร อุบาสิกาก็จะฟังตำหนิเรา ทำให้เราละอาย อย่างกระนั้นเลย เราหนีไปจากที่นี่เสียดีกว่า”

แล้วกล่าวว่า

“อุบาสิกา ฉันจักลาไปละ”

“ท่านจักไปที่ไหน พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า”

“ฉันจักไปสู่สำนักพระศาสดา อุบาสิกา”

“ขอท่านจงอยู่ในที่นี้ก่อนเถิด เจ้าข้า”

“ฉันจักไม่อยู่ อุบาสิกา จักต้องไป”

แล้วได้เดินออกจากที่นั่น ไปสู่สำนักของพระศาสดา

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสถามเธอว่า

“ภิกษุ เธออยู่ในที่นั้นไม่ได้หรือ”

เธอตอบว่า

“เป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์ไม่สามารถอยู่ที่นี่ได้”

“เพราะเหตุไร ภิกษุ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะว่าอุบาสิกานั้นย่อมรู้ถึงเรื่องอันคนอื่นคิด
ทุกประการ ข้าพระองค์คิดว่า กรรมนี้หนักหนอ ธรรมดาปุถุชนย่อมคิดสิ่งที่ดี
บ้าง ชั่วบ้าง ถ้าเราคิดสิ่งอันไม่สมควร อุบาสิกาก็จะพึงตำหนิเรา ทำให้เรา
ละอาย อย่างกระนั้นเลย เราหนีไปจากที่นี่เสียดีกว่า ดังนี้แล้ว จึงได้กลับมา”

“ภิกษุ เธอควรอยู่ในที่นั้นแหละ”

“ข้าพระองค์ไม่สามารถ พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระองค์อยู่ในที่นั้นไม่ได้”

“ภิกษุ ถ้าอย่างนั้น เธอจักสามารถรักษาสິงหนึ่งเท่านั้นได้ไหม”

“รักษาอะไร พระพุทธเจ้าข้า”

“เธอจงรักษาจิตของเธอที่นั่นแหละ ธรรมดาจิตนี้บุคคลรักษาได้ยาก
เธอจงข่มจิตของเธอไว้ให้ได้ อย่าคิดถึงอารมณ์ อะไร ๆ อย่างอื่น ธรรมดา
จิตอันบุคคลข่มได้ยาก”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“การฝึกจิตอันข่มได้ยาก เป็นธรรมชาติเร็ว
มักตกไปในอารมณ์ตามความใคร่ เป็นการดี
เพราะว่าจิตที่ฝึกแล้ว ย่อมเป็นเหตุนำสุขมาให้”

ในกาลจบเทศนา บริษัทที่มาประชุมกันเป็นอันมาก ได้เป็นอริยบุคคล มีพระโสดาบันเป็นต้น เทศนาสำเร็จประโยชน์แก่มหาชนแล้ว

พระศาสดา ครั้นประทานโอวาทนี้แก่ภิกษุนั้นแล้ว จึงทรงส่งไปด้วย พระดำรัสว่า

“ไปเถิด ภิกษุ เธออย่าคิดอะไร ๆ อย่างอื่น จงอยู่ในที่นั่นนั่นแหละ”

ภิกษุนั้นได้พระโอวาทจากสำนักของพระศาสดาแล้ว จึงได้ไปอยู่ในที่นั้น ไม่ได้คิดอะไร ๆ ที่ชวนให้คิดภายนอกเลย

ฝ่ายมหาอุบาสิกา เมื่อตรวจดูด้วยทิพยจักขุ ก็เห็นพระเถระแล้ว กำหนดรู้ด้วยญาณของตนนั้นแล้วว่า

“บัดนี้ ภิกษุผู้บุตรของเราได้อาจารย์ให้โอวาทแล้ว จึงกลับมาอีก”

แล้วได้จัดแจงอาหารอันเป็นที่สบายถวายแก่พระเถระนั้น

พระเถระนั้นได้โภชนะอันเป็นที่สบายแล้ว โดย ๒ - ๓ วันเท่านั้น ก็ได้บรรลุพระอรหัต ยับยั้งอยู่ด้วยความสุขอันเกิดแต่มรรคและผล คิดว่า

“น่าขอบใจมหาอุบาสิกาได้เป็นที่พึ่งของเราแล้ว เราอาศัยมหาอุบาสิกานี้ จึงถึงซึ่งการเล่นออกจากภพได้”

แล้วใคร่ครวญอยู่ว่า

“มหาอุบาสิกานี้ได้เป็นที่พึ่งของเราในอัตภาพนี้ ก็เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในสังสาร มหาอุบาสิกานี้เคยเป็นที่พึ่งในอัตภาพอื่นหรือไม่”

แล้วจึงตามระลึกชาติในอดีตถอยหลังไป ๙๙ ชาติ ได้เห็นแล้วว่า มหาอุบาสิกานั้นเคยเป็นภรรยาของท่านมา ๙๙ ชาติ นางมีจิตปฎิพัทธ์ในชายอื่น ได้ฆ่าท่านเสียถึง ๙๙ ชาติมาแล้ว ท่านปลงธรรมสังเวชว่า

“น่าสังเวชจริงหนอ มหาอุบาสิกานี้ได้ทำกรรมหนักมาแล้ว”

แม่มหาอุบาสิกานั่งอยู่ในเรือน ใครครวญอยู่ได้รู้เหตุทั้งปวงนั้นแล้ว
พิจารณาขึ้นไปถึงชาติที่ ๑๐๐ ได้เห็นว่าในชาตินั้น ตนได้สละชีวิตเพื่อภิกษุ
นั้น จึงส่งกระแสจิตไปยังภิกษุนั้น เตือนว่า

“ขอท่านได้โปรดพิจารณาต่อไปถึงชาติที่ ๑๐๐ เถิด”

พระเถระนั้นได้สดับเสียงของอุบาสิกานั้นด้วยโสตราตุอันเป็นทิพย์
แล้วระลึกถึงชาติที่ ๑๐๐ ได้เห็นความที่อุบาสิกานั้นได้ให้ชีวิตแก่ตนในชาติ
นั้นแล้ว มีใจเบิกบาน กล่าวปัญหาในมรรค ๔ ผล ๔ แก่อุบาสิกานั้น
และปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ ณ ที่นั้นนั่นเอง



เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย

“บุคคลพึงเว้นกรรมชั่วทั้งหลายเสีย
เหมือนพ่อค้ามีทรัพย์มาก มีพวคน้อย เว้นทางอันพึงกลัว
เหมือนผู้ต้องการจะเป็นอยู่ เว้นยาพิษเสีย ฉะนั้น”

~ ปาปวรรค ~



พวกโจร ๕๐๐ คน แสวงหาช่องในเรือนของพ่อค้าคนหนึ่ง แต่ไม่ได้ช่อง ต่อมาพ่อค้านั้นบรรทุกสินค้าลงในเกวียน ๕๐๐ เล่ม แล้วให้เผด็จแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

“กระผมจะไปลู่ที่ซื้อ โนนเพื่อค้าขาย พระผู้เป็นเจ้าเหล่าใด ประสงค์จะไปลู่ที่นั่น ขอนิมนต์พระผู้เป็นเจ้าเหล่านั้นไปด้วยกัน จักไม่ลำบาก ด้วยภิกษาในหนทาง”

ภิกษุ ๕๐๐ รูป ฟังคำนั้นแล้ว ได้เดินทางไปกับพ่อค้านั้น โจรเหล่านั้นได้ข่าวว่าพ่อค้านั้นออกไปแล้ว ได้ไปชุมนุมอยู่ในดง ฝ่ายพ่อค้าได้พักที่ใกล้บ้านแห่งหนึ่งที่ปากดง จัดแจง โคและเกวียน เป็นต้น ลั่น ๒ - ๓ วัน และถวายภิกษาแก่ภิกษุเหล่านั้นเป็นนิตย

เมื่อพ่อค้านั้นล่าช้าอยู่ พวกโจรจึงส่งบุรุษคนหนึ่งสืบข่าว โดยสั่งว่า

“เจ้าจงไป จงไปสืบวันออกเดินทางของพ่อค้านั้น”

บุรุษนั้นไปถึงบ้านนั้นแล้ว ถามสหายคนหนึ่งว่า

“พ่อค้าจักออกเดินทางเมื่อไร”

สหายนั้นตอบว่า

“อีก ๒ - ๓ วันข้างหน้า ก็ท่านถามเพื่ออะไร”

“พวกข้าพเจ้าเป็นโจร ๕๐๐ ชุมนุมอยู่ในดง เพื่อต้องการตัวพ่อค้านั้น”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านจงไป พ่อค้าจักออกไปโดยเร็ว”

เมื่อบุรุษนั้นไปแล้ว เขาคิดว่า

“เราจักห้ามพวกโจรหรือพ่อค้าดีหนอ”

แล้วตกลงใจว่า

Audio 23



“เราจะบอกแก่พ่อค้า”

เขาเข้าไปหาพ่อค้านั้น ถามว่า

“ท่านจักไปเมื่อไร”

พ่อค้าตอบว่า “อีก ๓ วัน”

“ท่านจงทำตามคำของข้าพเจ้า ได้ยินว่าพวกโจร ๕๐๐ ชุมนอยู่ในดง เพื่อต้องการปล้นท่าน ท่านอย่าเพิ่งไป”

“ท่านรู้ได้อย่างไร”

“เพื่อนของข้าพเจ้าอยู่ในฝูงโจรนั้น เขาบอกข้าพเจ้า”

“ถ้าเช่นนั้น คงไม่มีประโยชน์ถ้าจะไปต่อ เราจักกลับไปเรือน”

เมื่อพ่อค้านั้นชักช้า พวกโจรได้ส่งบุรุษนั้นมาอีก เมื่อทราบข่าวแล้ว จึงกลับไปบอกแก่พวกโจรว่า

“พ่อค้าจักกลับคืนไปเรือน”

พวกโจรฟังคำนั้นแล้ว ได้ออกจากดงที่ชุมนุมอยู่ ไปชุมดักที่ริมทางกลับ เมื่อพ่อค้านั้นชักช้าอยู่ พวกโจรก็ส่งบุรุษไปอีก สหายนั้นรู้ความที่พวกโจรชุมนุมอยู่ ก็แจ้งแก่พ่อค้าอีก พ่อค้าคิดว่า

“ที่นี่ เราไม่ได้ขาดแคลนอะไร ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจักยังไม่ไปไหน จักอยู่ที่นี้แหละ”

ดังนี้แล้ว เข้าไปหาภิกษุทั้งหลาย เรียนว่า

“ท่านผู้เจริญ พวกโจรประสงค์จะปล้นกระผม ชุมนอยู่ริมทางที่ชบวนจะไป ครั้นได้ยินว่า กระผมจะกลับ ก็ไปชุมนุมอยู่ริมทางที่ชบวนจะกลับ กระผมจักไม่ไปต่อและไม่กลับ จักพักอยู่ที่นี้แหละชั่วคราว ท่านผู้เจริญทั้งหลายประสงค์จะอยู่ที่นี้ก็จงอยู่ ประสงค์จะไปก็จงไปตามความพอใจของท่าน”

พวกภิกษุกล่าวว่า

“เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกฉันจักกลับ”

เมื่ออำลาพ่อค้าแล้ว ในวันรุ่งขึ้นได้ไปสู่เมืองสาวัตถี เข้าเฝ้าพระศาสดา พระศาสดาตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ไปกับพ่อค้าผู้มีทรัพย์มากหรือ”

พวกภิกษุนั้นกราบทูลว่า

“อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า พวกโจรชุมอยู่ริมทางทั้งสองข้างเพื่อต้องการปล้นพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก เพราะเหตุนั้น เขาจึงพักอยู่ในที่นั้นแล ส่วนพวกข้าพระองค์ลาเขากลับมา”

“ภิกษุทั้งหลาย พ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก ย่อมเว้นทางที่มีภัย เพราะมีพวกโจรอยู่ บุรุษแม้ใครจะเป็นอยู่ ย่อมเว้นยาพิษอันร้ายแรง แม้ภิกษุทราบวาท ๓ เป็นเช่นกับหนทางที่พวกโจรชุมอยู่ ควรเว้นกรรมชั่วเสีย”

ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“บุคคลพึงเว้นกรรมชั่วทั้งหลายเสีย

เหมือนพ่อค้ามีทรัพย์มาก มีพวกน้อย เว้นทางอันพึงกลัว

เหมือนผู้ต้องการจะเป็นอยู่ เว้นยาพิษเสีย ฉะนั้น”

ในกาลจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นบรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย พระธรรมเทศนาได้เป็นประโยชน์แม้แก่มหาชนผู้มาประชุม ดังนี้แล



ผู้ถอนล้มสลักได้แล้ว

“เราเรียกบุคคลผู้ตัดชะเนาะ เชือก
และเครื่องต่อพร้อมทั้งหลาย
ผู้มีลัมสลักอันถอนขึ้นแล้ว
ผู้รู้แล้วนั้นว่าเป็นพราหมณ์”

~ พราหมณวรรค ~

พราหมณ์ ๒ คน



พราหมณ์สองคน คนหนึ่งมีโคชื่อว่าจุฬารहित อีกคนหนึ่งมีโคชื่อว่ามหาโรहित

ในวันหนึ่ง เขาทั้งสองเถียงกันว่า

“โคของท่านแข็งแรง หรือ โคของเราแข็งแรง”

ดังนี้แล้ว ต่างกล่าวกันว่า

“เถียงกันไปก็ไม่มีประโยชน์ เราแข่งกันแล้วจะรู้”

พวกเขาใส่ทรายลงในเกวียนจนเต็มที่ฝักแม่น้ำอจิรวดี แล้วเทียมโค

ในขณะนั้น ภิกษุทั้งหลายได้ไปอยู่ที่นั่นเพื่อสงน้ำ ขณะที่พราหมณ์ทั้งสองแข่งโคกันนั้น เกวียนได้หยุดนิ่งอยู่กับที่เพราะชะเนาะและเชือกได้ขาดออก ภิกษุทั้งหลายเห็นเหตุการณ์นั้นแล้ว ไปยังวิหาร กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระศาสดา

พระศาสดาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ชะเนาะและเชือกนั้นเป็นแต่ภายนอก ใคร ๆ ก็ตัดชะเนาะและเชือกเหล่านั้นได้ทั้งนั้น ฝ่ายภิกษุตัดชะเนาะ คือความโกรธ และเชือก คือตัณหาอันเป็นไปภายใน จิตควร”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

“เราเรียกบุคคลผู้ตัดชะเนาะ เชือก
และเครื่องต่อพร้อมทั้งหลาย
ผู้มีลิมสลักอันถอนขึ้นแล้ว
ผู้รู้แล้วนั้นว่าเป็นพราหมณ์”

Audio 24

ในกาลจบเทศนา ภิกษุ ๕๐๐ รูปตั้งอยู่ในพระอรหัตผล เทศนาได้มี
ประโยชน์แม้แก่ชนผู้ประชุมกันแล้ว ดังนี้แล



อริยมรรค

“บรรดาทางทั้งหลาย ทางมีองค์ ๘ ประเสริฐ
บรรดาสัจจะทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐ
บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคะประเสริฐ
บรรดาสัตว์ ๒ เท้า และอรุปธรรมทั้งหลาย พระตถาคตผู้มีจักขุประเสริฐ

ทางนี้เท่านั้น เพื่อความหมดจดแห่งทัสสนะ ทางอื่นไม่มี
เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงดำเนินตามทางนี้
เพราะทางนี้เป็นที่ยังมารและเสนามารให้หลง
ด้วยว่าท่านทั้งหลายดำเนินไปตามทางนี้แล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้
เราทราบทางเป็นที่สลัดลูกศรแล้ว จึงบอกแก่ท่านทั้งหลาย
ท่านทั้งหลายพึงทำความเพียรเครื่องเพาภิเลส
พระตถาคตทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอก
ชนทั้งหลายผู้ดำเนินไปแล้ว มีปกติเพ่งพินิจ
ย่อมหลุดพ้นจากเครื่องผูกของมาร”

ภิกษุ ๕๐๐ รูป



ภิกษุ ๕๐๐ รูป ตามเสด็จพระศาสดาเที่ยวจาริกไปในชนบท
แล้วเสด็จมาสู่กรุงสาวัตถี ภิกษุเหล่านั้นนั่งในโรงเป็นที่บำรุง
พุทธรคกถา ปรรวาทที่ตนเที่ยวไปแล้ว โดยนัยว่า ทางแห่ง
บ้าน ไน้จากบ้าน ไน้ สม่่าเสมอ ทางแห่งบ้าน ไน้จากบ้าน
ไน้ ไม่สม่่าเสมอ มีกรวด ไม่มีกรวด

พระศาสดาทรงเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหัตของภิกษุเหล่านั้น พระองค์
เสด็จมายังที่นั้น แล้วประทับนั่งเหนืออาสนะที่เขาปูไว้ ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งสนทนากันด้วยกถาอะไรเล่า”

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลแล้ว พระศาสดาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ทางที่พวกเธอพูดถึงนี้ เป็นทางภายนอก ธรรมดาภิกษุ
ทำกรรมในอริยมรรค จึงควร ด้วยว่า ภิกษุเมื่อทำอย่างนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์
ทั้งปวงได้”

ดังนี้แล้ว ได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“บรรดาทางทั้งหลาย ทางมีองค์ ๘ ประเสริฐ

บรรดาลัสสจะทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐ

บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคะประเสริฐ

บรรดาลัตว์ ๒ เท้า และอรูปธรรมทั้งหลาย

พระตถาคตผู้มีจักษุประเสริฐ

ทางนี้เท่านั้นเพื่อความหมดจดแห่งทัสสนะ ทางอื่นไม่มี

เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงดำเนินตามทางนี้

เพราะทางนี้เป็นที่ยังมารและเสนามารให้หลง

Audio 25

ด้วยว่า ท่านทั้งหลายดำเนินไปตามทางนี้แล้ว
จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้
เราทราบทางเป็นที่สลัดลูกศรแล้ว จึงบอกแก่ท่านทั้งหลาย
ท่านทั้งหลายพึงทำความเพียรเครื่องเผากิเลส
พระตถาคตทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอก
ชนทั้งหลายผู้ดำเนินไปแล้ว มีปกติเพ่งพินิจ
ย่อมหลุดพ้นจากเครื่องผูกของมาร”

ในเวลาจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นนั่งดำรงอยู่แล้วในพระอรหัตผล
พระธรรมเทศนาได้สำเร็จประโยชน์แก่บุคคลผู้ประชุมกันแล้ว ดังนี้แล



ทางแห่งความบริสุทธิ์

“เมื่อใด บัณฑิตย่อมเห็นด้วยปัญญาว่า
สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง
เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์
ความหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความหมดจด”

~ มสสคจสสค ~

ภิกษุ ๕๐๐ รูปอื่นอีก



ภิกษุ ๕๐๐ รูป เรียนกัมมัฏฐานในสำนักพระศาสดาแล้ว แม้
พากเพียรพยายามอยู่ในป่า ก็ไม่บรรลุพระอรหัต จึงคิดว่า

“เราจักเรียนกัมมัฏฐานให้วิเศษ”

ดังนี้แล้ว ได้ไปสู่สำนักพระศาสดา

พระศาสดาทรงพิจารณาว่า

“กัมมัฏฐานอะไรหนอแล เป็นที่สบายของภิกษุเหล่านี้”

แล้วทรงดำริว่า

“ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสป ภิกษุเหล่านี้พิจารณา
อนิจจลักษณะมานานสองหมื่นปี เพราะฉะนั้น การแสดงอนิจจลักษณะแก่เธอ
ทั้งหลายสัก ๑ คาถาย่อมควร”

ดังนี้แล้ว ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สังขารแม้ทั้งปวง ในภพทั้งหลายมีกามภพเป็นต้น
เป็นสภาพไม่เที่ยงเลย เพราะอรรถว่ามีแล้ว ไม่มี”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“เมื่อใด บัณฑิตย่อมเห็นด้วยปัญญาว่า

สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง

เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์

ความหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความหมดจด”

ในเวลาจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นตั้งอยู่ในพระอรหัตผล
แล้ว เทศนาได้สำเร็จประโยชน์แม้แก่บริษัทที่ประชุมกันแล้ว
ดังนี้แล

Audio 26



ບຸກຄະຊົນ

“สรีระอันกรรมทำให้เป็นนครแห่งกระดูกทั้งหลาย
ฉาบด้วยเนื้อและโลหิต
เป็นที่ตั้งลงแห่งชรา มรณะ มานะ และมักขะ”

~ ชราวุธ ~

พระนางรูปนันทาเถรี



วันหนึ่ง พระนางรูปนันทาเถรีทรงดำริว่า

“เจ้าพี่ใหญ่ของเราสละสิริราชสมบัติออกผนวช เป็นพระพุทธเจ้า ผู้ไถ่ทุกข์คนในโลก แม้โอรสของพระองค์ทรงนามว่าราหุล-กุมารก็ผนวชแล้ว แม้เจ้าพี่ของเรา คือพระนันทะก็ผนวชแล้ว แม้พระมารดาของเราก็ตรงผนวชแล้ว เมื่อคณะพระญาติทรงผนวชแล้ว แม้เราจักทำอะไรในเรือน เราจักผนวชบ้าง”

พระนางเสด็จเข้าไปสู่สำนักนางภิกษุณีทั้งหลาย แล้วทรงผนวช พระนางทรงผนวชเพราะสืบทอดในพระญาติเท่านั้น หาใช่เพราะศรัทธาไม่ เพราะพระนางเป็นผู้มีพระโสมนัสอันวิไล จึงปรากฏพระนามว่า “รูปนันทา”

พระนางได้ทรงสดับว่า พระศาสดาตรัสว่า “รูปไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา” จึงไม่เสด็จไปเผชิญพระพักตร์พระศาสดา ด้วยทรงเกรงว่า พระศาสดาจะพึงตรัสโทษในรูปแม่ของพระนางซึ่งน่าดู น่าชมอย่างนี้

ชาวพระนครสาวัตถิถวายนานแต่เช้าตรู่ สมทานอุโบสถ ในเวลาเย็น ห่มผ้าสะอาด ถือของหอมและระเบียบดอกไม้ เป็นต้น มาประชุมกันฟังธรรมในพระเชตวัน ภิกษุณีสงฆ์ผู้มีจันทะในพระธรรมเทศนาของพระศาสดาก็ยอมไปวิหารฟังธรรม ชาวพระนครสาวัตถิเหล่านั้น ครั้นฟังธรรมแล้ว เมื่อกลับเข้าสู่พระนคร ก็กล่าวแต่คุณกถาของพระศาสดาเท่านั้น

จริงอยู่ จำพวกสัตว์ใน โลกสันนิวาสนี้มีประมาณ ๔ จำพวก ที่เห็นพระตถาคตอยู่ ไม่เกิดความเลื่อมใส มีจำนวนน้อยนัก

Audio 27

จำพวกสัตว์ที่เป็น รูปูปปมาณิกา คือ ถือรูปเป็นประมาณ เห็นพระสรีระ
ของพระตถาคตอันประกอบด้วยพระลักษณะและอนุพยัญชนะ มีพระ
ฉวีวรรณดุจทองคำ ย่อมเลื่อมใส

จำพวก โฆสปปมาณิกา คือ ถือเสียงเป็นประมาณ ฟังเสียงประกาศ
พระคุณของพระศาสดา ซึ่งอาศัยเป็นไปแล้วตั้งหลายร้อยชาติ และเสียง
ประกาศพระธรรมเทศนาอันประกอบด้วยองค์ ๘ ย่อมเลื่อมใส

จำพวก ลูขุปปมาณิกา คือ ถือการปฏิบัติเคร่งครัดเป็นประมาณ อาศัย
ความที่พระองค์เป็นผู้เคร่งครัดด้วยปัจจัยทั้งหลายมีจิวร เป็นต้น ย่อม
เลื่อมใส

แม้จำพวก ธัมมปปมาณิกา คือ ถือธรรมเป็นประมาณ ก็ย่อมเลื่อมใสว่า
ศีลของพระทศพลเห็นปานนี้ สมาธิเห็นปานนี้ ปัญญาเห็นปานนี้ พระผู้มีพระ
ภาคเจ้าหาผู้เสมอมิได้ ไม่มีผู้เสมอเท่า หาผู้เสมอเหมือนมิได้ ไม่มีผู้ทัดเทียม
ด้วยคุณทั้งหลายมีศีล เป็นต้น

พระนางรูปนันทาได้สดับคำพรรณนาคุณของพระตถาคต ทั้งจากพวก
ภิกษุณีและพวกอุบาสิกา จึงทรงดำริว่า

“ชนทั้งหลายย่อมกล่าวชมเจ้าพี่ของเรานักหนาทีเดียว แม้ในวันหนึ่ง
ถ้าพระองค์จะตรัส โทษในรูปของเรา จะตรัสได้สักเท่าไร ถ้ากระไร เราพึงไป
เฝ้าพระตถาคตฟังธรรม พร้อมกับพวกภิกษุณี โดยไม่แสดงตนเลย”

พระนางจึงตรัสบอกพวกภิกษุณีว่า

“วันนี้ ฉันจักไปสู่ที่ฟังธรรม”

พวกภิกษุณีมีใจยินดี คิดว่า

“น่านักหนา การที่พระนางรูปนันทาทรงมีพระประสงค์จะเสด็จไปสู่ที่

บำรุงพระศาสดาเกิดขึ้นแล้ว วันนี้ พระศาสดาทรงอาศัยพระนางรูปนั้นทานี้แล้ว จักทรงแสดงพระธรรมเทศนาอันวิจิตร”

ดังนี้แล้วพาพระนางออกไป ตั้งแต่เวลาที่ออกไป พระนางทรงดำริว่า
“เราจะไม่แสดงตนเลย”

พระศาสดาทรงดำริว่า

“วันนี้ รูปนั้นหากมาที่บำรุงของเรา ธรรมเทศนาเช่นไรหนอ จักเป็นที่สบายของเธอ รูปนั้นทานั้นยึดติดในรูป มีความเชื่อใยในอัตภาพอย่างรุนแรง การบรรเทาความเมาในรูปด้วยรูปนั้นแล เป็นที่สบายของเธอ ดุจการบ่งหนามด้วยหนาม”

เมื่อพระนางเข้าไปสู่วิหาร พระศาสดาทรงนิรมิตหญิงมีรูปสวยงามผู้หนึ่ง อายุราว ๑๖ ปี นุ่งผ้าแดง ประดับด้วยอาภรณ์ทุกอย่าง ถือพัด ยืนถวายงานพักอยู่ในที่ใกล้พระองค์ ก็แล มีเพียงพระศาสดาและพระนางรูปนั้นเท่านั้น ที่ทรงเห็นรูปหญิงนั้น

พระนางเสด็จเข้าไปวิหารพร้อมกับภิกษุณีทั้งหลาย ทรงอยู่ข้างหลังพวกภิกษุณี ถวายบังคมพระศาสดาด้วยเบญจางคประดิษฐ์ นั่งในหมู่พวกภิกษุณี ทรงแลดูพระศาสดาตั้งแต่พระบาท ทรงเห็นพระสรีระของพระศาสดาวิจิตรด้วยพระลักษณะ รุ่งเรืองด้วยอนุพยัญชนะ อันพระรัศมีแวดล้อมวาหนึ่ง ทรงแลดูพระพักตร์อันมีสิริดุจพระจันทร์เพ็ญ ได้ทรงเห็นรูปหญิงยืนอยู่ในที่ใกล้

พระนางทรงแลดูหญิงนั้นแล้ว ทรงแลดูอัตภาพของตน รู้สึกว่าตนเหมือนนางกาซึ่งอยู่ข้างหน้านางพญาหงส์ทอง จำเดิมแต่ได้ทรงเห็นรูปเนรมิตนั้นแล้ว พระเนตรทั้งสองของพระนางก็วิงเวียน พระหทัยของพระนางถูกความงามแห่งสรีระนั้นดึงดูดไปแล้วหมดสิ้น พระนางทรงรำพึงว่า

“โอ ผมของหญิงนี้ก็งาม โอ หน้าผากก็งาม”

พระนางได้มีจิตสเนหาในรูปนั้นอย่างรุนแรง

พระศาสดาทรงทราบความยินดีอย่างสุดซึ้งในรูปนั้นของพระนาง พอเมื่อจะทรงแสดงธรรม จึงทรงบันดาลให้รูปนั้นแปรจากอายุ ๑๖ ปี ย่างเข้าวัยที่ ๒๐ ปี พระนางรูปนั้นทาได้ทอดพระเนตรแล้ว มีจิตเบื่อหน่าย หน้อยหนึ่งว่า

“รูปนี้แปรไปแล้ว ไม่เหมือนรูปก่อนเลย”

พระศาสดาทรงบันดาลให้หญิงนั้นแปรเปลี่ยนเป็นหญิงคลอดบุตรครั้ง เดียว หญิงกลางคน หญิงแก่ หญิงแก่คร่ำคร่าเพราะชรา

แม้พระนางก็ทรงเบื่อหน่ายโดยลำดับเหมือนกัน ครั้นทรงเห็นรูปนั้นมี ฟันหัก ผมหงอก หลัง โกง มีซี่โครงขึ้นดูจกลอน มีไม้เท้ายันข้างหน้า งก้น อยู่ ก็ทรงเบื่อหน่ายเหลือเกิน

พระศาสดาทรงบันดาลให้รูปหญิงนั้น อยู่ในสภาพคนเจ็บ หญิงนั้นทิ้ง ไม้เท้าและพัด ใบตาล ร้องเสียงขรม ล้มลงที่พื้น จมลงในกองอุจจาระและ ปัสสาวะของตน กลิ้งเกลือกไปมา พระนางรูปนั้นทาทรงเห็นหญิงนั้นแล้ว ทรงเบื่อหน่ายเต็มที

พระศาสดาทรงบันดาลให้หญิงนั้นตาย ศพพอง หนองและหมู่หนอน ไหลออกจากปากแผล คือ ทวารทั้ง ๔ ผุ่สัตว์มีกาเป็นต้นรุมแย่งกันกิน พระนางรูปนั้นทาทรงพิจารณาซากศพนั้นแล้ว ทรงเห็นอัฐภาพโดยความ เป็นสภาพไม่เที่ยงว่า

“หญิงนี้ถึงความแก่ ถึงความเจ็บ ถึงความตาย ในที่นี้เอง ความแก่ ความเจ็บ และความตาย จักมาถึงแก่อัฐภาพของเราอย่างนั้นเหมือนกันเป็น แน่แท้”

ลำดับนั้น พระนางได้ทรงเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ของอัฐภาพทั้งปวง ภพทั้งสามปรากฏแก่พระนางดุจถูกไฟเผาผลาญอยู่ ทรง เห็นสรีระประดุจซากศพที่เขาผูกไว้ที่พระศอ จิตมุ่งตรงต่อกรรมฐาน

พระศาสดาทรงทราบจิตของพระนางแล้ว จึงทรงใคร่ครวญว่า

“พระนางจักษสามารถทำที่พึงแก้ตนได้เองทีเดียวหรือไม่หนอแล”

ทรงทราบว่ พระนางจกไม่อาจทำได้ พระองค์จำเป็นต้องช่วยต่อไป
จึงทรงแสดงธรรมเทศนาอันเหมาะแก่พระนางในขณะนั้นว่

“นันทา เธอจงดูกายอันกรรมยกขึ้น อันอาดูร ไม่สะอาด เปื่อยเน่า
ไหลออกอยู่ข้างบน ไหลออกอยู่ข้างล่าง ที่พาลชนทั้งหลายปรารณากันนัก
สรีระของเธอนี้ จันใด สรีระของหญิงนั้น ก็จันนั้น สรีระของหญิงนั้น จันใด
สรีระของเธอนี้ ก็จันนั้น

เธอจงเห็นธาตุทั้งหลายโดยความเป็นของ
สูญ อย่างกลับมาสู่โลกนี้อีก เธอคลีคลายความ
พอใจในภพเสียแล้ว จกเป็นบุคคลผู้สงบเทียว
ไปในโลก”

พระนางนันทาทรงส่งญาณไปตามกระแส
เทศนา บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว

พระศาสดาต้องการอบรมวิปัสสนาเพื่อ
มรรคผลทั้งสามที่เหลือแก่พระนาง จึงตรัส
สุญญตกรรมฐานมีนัยว่

“นันทา เธออย่าทำความเข้าใจว่สาระในสรีระนี้มีอยู่ เพราะสาระใน
สรีระนี้แม้เพียงเล็กน้อยก็ไม่มี สรีระนี้ อันกรรมยกกระตุก ๓๐๐ ท่อนขึ้น
สร้างให้เป็นนครแห่งกระตุกทั้งหลาย”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานีว่

“สรีระอันกรรมทำให้เป็นนครแห่งกระตุกทั้งหลาย
ฉาบด้วยเนื้อและโลหิต
เป็นที่ตั้งลงแห่งชรา มรณะ มานะ และมักขะ”

“

หญิงนี้ถึงความแก่ ถึง
ความเจ็บ ถึงความตาย
ในที่นี้เอง ความแก่
ความเจ็บ และความ
ตาย จกมาถึงแก่
อัฐภาพของเราอย่างนั้น
เหมือนกันเป็นแน่แท้

”

ในกาลจบเทศนา พระนางรูปนันทาเถรีได้บรรลุพระอรหัตผล พระธรรมเทศนาได้เป็นกถามีประโยชน์แก่มหาชนแล้ว ดังนี้แล



กายนี้เหมือนก่อนไม้ได้ประโยชน์

“ไม่นานหนอ กายนี้จักนอนทับแผ่นดิน
กายนี้มีวิญญาณไปปราศ อันบุคคลทั้งแล้ว
ราวกับก่อนไม้ไม่มีประโยชน์ ฉะนั้น”

~ จิตตวรรค ~

พระปุตฺตคตตติสสเถระ



กุลบุตรชาวกรุงสาวัตถีผู้หนึ่ง เมื่อได้ฟังธรรมกถาในสำนักของ
พระศาสดาแล้ว ได้ถวายชีวิตในพระศาสนา เมื่อบรรพชา
อุปสมบทแล้ว ได้ชื่อว่า พระติสสเถระ

เมื่อกาลล่วงไป ๆ โรคได้เกิดขึ้นในกายของท่าน ต่อมาขนาด
เท่าเมล็ดผักกาดผุดขึ้น มัน โตขึ้น โดยลำดับ ประมาณเท่าเมล็ดถั่วเขียว
ประมาณเท่าเมล็ดถั่วดำ ประมาณเท่าเมล็ดกระเบา ประมาณเท่าผลมะขาม
ป้อม ประมาณเท่าผลมะตูม แล้วได้แตกออก กายของท่านจึงเป็นช่องเล็ก
ช่องน้อย ท่านจึงได้ชื่อว่า พระปุตฺตคตตติสสเถระ หมายถึงพระติสสเถระผู้มี
กายเน่า ต่อมากระดูกของท่านได้แตก ผ้านุ่งและผ้าห่มเปื้อนด้วยหนอง
และเลือด พวกภิกษุลูกศิษย์ไม่อาจจะปรนนิบัติท่านได้ จึงพากันทอดทิ้งท่าน

ก็ธรรมดาว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมไม่ทรงละการตรวจดูโลก ๒
วาระ คือ ในกาลใกล้รุ่ง เมื่อทรงตรวจดูโลก ทรงตรวจดูตั้งแต่ขอบปากแห่ง
จักรวาล มาสู่พระคันธกุฎี ในเวลาเย็น ทรงตรวจดูตั้งแต่พระคันธกุฎี ออกไป
ภายนอก ก็ในสมัยนั้น พระปุตฺตคตตติสสเถระ ปราภในข่ายพระญาณของ
พระผู้มีพระภาคเจ้า พระศาสดาทรงเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหัตของติสสภิกษุ
ทรงดำริว่า

“ภิกษุนี้ ถูกพวกลูกศิษย์ทอดทิ้ง เว้นจากเราแล้ว ก็ไม่มีที่พึ่งอื่น”

ดังนี้แล้ว จึงเสด็จออกจากพระคันธกุฎี เสด็จไปสู่โรงไฟ ทรงล้างหม้อ
ใส่น้ำ ยกตั้งบนเตา ขณะทรงรอให้น้ำร้อน ได้เสด็จไปจับปลายเตียงที่
พระติสสเถระนอน พวกภิกษุได้กราบทูลว่า

“ขอพระองค์ จงเสด็จหลีกไป พระพุทธเจ้าข้า
พวกข้าพระองค์จักยกเอง”

Audio 28

พวกภิกษุช่วยกันยกเตียง นำไปสู่โรงไฟ พระศาสดา

ทรงให้นำรางมา ทรงเทน้ำร้อนใส่ ทรงสั่งภิกษุเหล่านั้นให้เปลื้องเอาผ้าห่ม
ของพระเถระออก ให้ช้ำด้วยน้ำร้อน แล้วให้ผึ่งแดด พระศาสดาประทับยืน
ที่ใกล้พระเถระ ทรงรดกายท่านให้ชุ่มด้วยน้ำอุ่น ทรงดูกายของท่าน แล้วให้
ท่านอาบน้ำ เมื่ออาบน้ำเสร็จ ผ้าห่มของท่านก็แห้ง พระศาสดาทรงช่วยท่าน
ให้นุ่งผ้าห่ม ทรงให้ช้ำผ้ากาสาวะที่ท่านนุ่งด้วยน้ำ แล้วให้ผึ่งแดด เมื่อน้ำ
ที่กายของท่านแห้ง ผ้ากาสาวะนั้นก็แห้ง ท่านนุ่งผ้ากาสาวะผืนหนึ่ง ห่มผ้า
กาสาวะอีกผืนหนึ่ง ท่านมีกายเบา มีจิต มีอารมณ์เป็นหนึ่ง ได้นอนลงบน
เตียง พระศาสดาประทับยืน ณ ที่เหนือศีรษะของท่าน ตรัสว่า

“ภิกษุ กายของเธอนี้ มีวิญญูณไปปราศแล้ว หาอุปการะมิได้ จักนอน
บนแผ่นดิน เหมือนท่อนไม้”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

**“ไม่นานหนอ กายนี้จักนอนทับแผ่นดิน
กายนี้มีวิญญูณไปปราศ อันบุคคลทิ้งแล้ว
ราวกับท่อนไม้ไม่มีประโยชน์ ฉะนั้น”**

ในเวลาจบเทศนา พระปุตติคัตตติสเถระ บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วย
ปฏิสัมภิตา แม้ชนอื่นเป็นอันมาก ก็ได้เป็นพระอริยบุคคล มีพระโสดาบัน
เป็นต้น เมื่อพระเถระบรรลุพระอรหัตแล้ว ก็ปรินิพพาน พระศาสดาโปรดให้
ทำสรีริกัจของท่าน ทรงเก็บอัฐิธาตุ แล้วโปรดให้ทำเจดีย์ไว้

พวกภิกษุ กราบทูลถามพระศาสดาว่า

“พระพุทธเจ้าข้า พระปุตติคัตตติสเถระ บังเกิดในที่ไหน”

พระศาสดาตรัสว่า

“เธอปรินิพพานแล้ว ภิกษุทั้งหลาย”

“พระพุทธเจ้าข้า กายของภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัตเห็นปานนั้น เกิดเป็นกายเน่าเพราะเหตุอะไร กระดูกทั้งหลายแตกแล้ว เพราะเหตุอะไร อะไรเป็นเหตุถึงความเป็นอุปนิสัยแห่งพระอรหัตของท่านเล่า”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ผลนี้ทั้งหมดเกิดแล้วแก่ตีสสะ นั่นก็เพราะกรรมที่ตัวทำไว้”

“กรรมอะไรที่ท่านทำไว้ พระพุทธเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้น พวกเธอจงฟัง”

ดังนี้แล้ว ทรงนำอดีตนิทานมาตรัสดังต่อไปนี้

บุรพกรรมของพระตีสสะ

ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปะ พระตีสสะนี้เป็นพรานนก ได้ฆ่านกเป็นอันมากเพื่อขาย เหลือนกที่ยังขายไม่ได้อยู่ จึงคิดว่า

“นกที่เหลือจากขาย อันเราฆ่าเก็บไว้จักเน่าเสีย”

เขาจึงหักกระดูกแข็งและกระดูกปีกของนกเหล่านั้น ทำให้มันไม่อาจบินหนีได้ แล้วกองไว้ เขาขายนกเหล่านั้นในวันรุ่งขึ้น ในเวลาที่ได้นกมามากมาย ก็ให้ปิ้งไว้เพื่อเก็บไว้กินเอง

ต่อมาวันหนึ่ง เมื่อโภชนะมีรสของเขาสุกแล้ว พระชีณาสพรูปหนึ่ง เทียวไปเพื่อบิณฑบาต ได้ยืนอยู่ที่ประตูเรือนของเขา เขาเห็นพระเถระแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสคิดว่า

“สัตว์มีชีวิตมากมาย ถูกเราฆ่าตาย ก็พระผู้เป็นเจ้ายืนอยู่ที่ประตูเรือน

ของเรา และโกชนะอันมีรสก็มีพร้อมอยู่ภายในเรือน เราจะถวายบิณฑบาตแก่ท่าน”

ดังนี้แล้วจึงรับบาตรของพระชีณาสพนั่น ใส่โกชนะอันมีรสนั้นให้เต็มบาตร ถวายแด่พระเถระ แล้วไหว้ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ กล่าวว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าพึงถึงที่สุดแห่งธรรมที่ท่านเห็นเถิด”

พระเถระได้ทำอนุโมทนาว่า

“จงเป็นอย่างนั้น”

ดังนี้แล้ว พระศาสดาได้ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ผลทั้งหมดนั้นสำเร็จแล้วแก่ติสสะ ด้วยอำนาจแห่งกรรมที่ติสสะทำแล้วในกาลนั้นนั่นเอง กายของติสสะเกิดเน่าเปื่อย และกระดูกทั้งหลายแตก ก็ด้วยผลของการทูปกระดูกทั้งหลาย ติสสะบรรลุพระอรหัตก็ด้วยผลของการถวายบิณฑบาตอันมีรสแก่พระชีณาสพ”



ឃុំពីមនស្ថានកើតព្រៃវែក

“บุคคลเต็มรสอันเกิดแต่วิเวก
และรสพระนิพพาน เป็นที่เข้าไปสงบ
เต็มรสปีติอันเกิดแต่ธรรม
ย่อมเป็นผู้ไม่มีความกระวนกระวาย ไม่มีบาป”

~ สุขวรสก ~

พระติสสเถระ



พระศาสดาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย จากนั้นไป ๔ เดือน เราจักปรินิพพาน”

ภิกษุ ๗๐๐ ในสำนักของพระศาสดาเกิดความสะดุ้ง ธรรมสังเวช
เกิดขึ้นแก่พระขีณาสพทั้งหลาย พวกภิกษุปุณฺณชนไม่สามารถจะอด
กลืนน้ำตาได้ เหล่าภิกษุเป็นพวก ๆ เทียวปรึกษากันว่า

“พวกเราจักทำอะไรหนอ”

ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อว่าติสสะคิดว่า

“ได้ยินว่า พระศาสดาจักปรินิพพาน ในอีก ๔ เดือนข้างหน้า ก็เรายังเป็น
ผู้มีราคะอยู่ เมื่อพระศาสดายังทรงพระชนม์อยู่นั้นแหละ เราควรบรรลु
พระอรหัตให้ได้”

ดังนี้แล้ว จึงอยู่ผู้เดียวเท่านั้นในอิริยาบถ ๔ การไปสู่สำนักของเหล่า
ภิกษุ หรือการสนทนาปราศรัยกับผู้ใดผู้หนึ่ง ย่อมไม่มี

ครั้งนั้น เหล่าภิกษุกล่าวกะท่านว่า

“ท่านติสสะ เหตุไร ท่านจึงทำอย่างนี้”

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลความเป็นไปนั้นแต่พระศาสดา แล้วกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระติสสเถระไม่มีความรักในพระองค์”

พระศาสดารับสั่งให้หาท่านมา แล้วตรัสถามว่า

“ติสสะ เหตุไร เธอจึงทำอย่างนั้น”

เมื่อท่านกราบทูลความประสงค์ของตนแล้ว พระศาสดา
ประทานสาธุการว่า

“ดีละ ติสสะ”

Audio 29

แล้วตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ผู้มีความรักในเรา จงเป็นเหมือนตีสสะเถิด แม้คน
กระทำการบูชาอยู่ด้วยของหอมและระเบียบดอกไม้ เป็นต้น ไม่เชื่อว่าบูชา
เราเลย แต่คนผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นแหละ เชื่อว่าบูชาเรา”

แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

“บุคคลที่มรอันเกิดแต่วิเวก
และรสพระนิพพาน เป็นที่เข้าไปสงบ
ดีมรสปีติอันเกิดแต่ธรรม
ย่อมเป็นผู้ไม่มีความกระวนกระวาย ไม่มีบาป”

ในกาลจบเทศนา พระตีสสะเถระบรรลุพระอรหัตแล้ว เทศนาได้มี
ประโยชน์แก่มหาชน ดังนี้แล



ປະມວດສູນ



ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญพล

หากว่านรชนกล่าวพระพุทธรพจน์อันมีประโยชน์เกื้อกูล แม้มาก
แต่เป็นผู้ประมาทแล้ว ไม่ทำตามพระพุทธรพจน์นั้นไซ้
เขาย่อมไม่เป็นผู้มีส่วนแห่งสามัญพล
เหมือนคนเลี้ยงโคนับโคทั้งหลายของชนเหล่าอื่น
ย่อมเป็นผู้ไม่มีส่วนแห่งปัจจัยโครส ฉะนั้น

หากว่านรชนกล่าวพระพุทธรพจน์อันมีประโยชน์เกื้อกูล แม้น้อย
แต่เป็นผู้มีปกติประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมไซ้
เขาละราคะ โทสะ และโมหะแล้ว
รู้ชอบ มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว
หมดความยึดถือในโลกนี้หรือในโลกหน้า
เขาย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสามัญพล



ไม่พึงเป็นผู้เดินทางไกล

การบวชก็ยาก การยินดีก็ยาก
เรือนที่ปกครองไม่ดีให้เกิดทุกข์
การอยู่ร่วมกับผู้ไม่เสมอกันเป็นทุกข์
ผู้เดินทางไกลก็ถูกทุกข์ติดตาม
เพราะฉะนั้น ไม่พึงเป็นผู้เดินทางไกล
และไม่พึงเป็นผู้อันทุกข์ติดตาม

~ ปกิณณกวรรค ~



ไม่ควรวางใจ

ภิกษุยังไม่ถึงความสิ้นอาสวะ อย่าเพิ่งวางใจ
ด้วยเหตุสักว่าศีลและวัตร
ด้วยความเป็นพหูสูต
ด้วยอันได้สมาธิ
ด้วยอันนอนในที่สงัด
หรือด้วยเหตุเพียงรู้ว่า
เราถูกต้องสุขในเนกขัมมะ
ซึ่งปุถุชนเสพไม่ได้แล้ว



ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา

ก็บุคคลยังหนุ่มแน่นมีกำลัง
แต่ไม่ขยันในกาลที่ควรขยัน
เข้าถึงความเป็นผู้เกียจคร้าน
มีใจประกอบด้วยความดำริอันจมแล้ว
ขี้เกียจ เกียจคร้าน
ย่อมไม่ประสบทางด้วยปัญญา

~ มสสคจสสค ~



การบวชที่ย่อหย่อน

หญิงาคาที่บุคคลจับไม่ดี ย่อมตามขาดมือนั่นเอง จันใด
คุณเครื่องเป็นสมณะที่บุคคลลบลำไม่ดี
ย่อมคร่ำเขาไปในนรก จันนั้น

การงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อหย่อน
วัตรใดที่เศร้าหมอง
พรหมจรรย์ที่ระลึกด้วยความรังเกียจ
กรรมทั้งสามอย่างนั้น ย่อมไม่มีผลมาก

หากว่าบุคคลพึงทำกรรมใด ควรทำกรรมนั้นให้จริง
ควรบากบั่นทำกรรมนั้นให้มั่น
เพราะว่าสมณธรรมเครื่องละเว้นที่ย่อหย่อน ยิ่งเกลียดชัง



ความเกิดขึ้นของพระพุทธรเจ้า

ความเกิดขึ้นแห่งพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เป็นเหตุนำสุขมา
การแสดงธรรมของสัตบุรุษ เป็นเหตุนำสุขมา
ความพร้อมเพรียงของหมู่ เป็นเหตุนำสุขมา
ความเพียรของชนผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นเหตุนำสุขมา

~ พุทธวรรค ~



บัณฑิตไม่ทำบาป

บัณฑิตย่อมไม่ทำบาป เพราะเหตุแห่งตน
ย่อมไม่ทำบาป เพราะเหตุแห่งบุคคลอื่น

บัณฑิตไม่พึงปรารถนาบุตร

ไม่พึงปรารถนาทรัพย์

ไม่พึงปรารถนาแว่นแคว้น

ไม่พึงปรารถนาความสำเร็จเพื่อตนโดยไม่เป็นธรรม

บัณฑิตนั้นพึงเป็นผู้มีศีล มีปัญญา ตั้งอยู่ในธรรม

~ ปณทิตวรรสค ~



ผู้ซื้อบอกขุมทรัพย์ให้

บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญาใดซึ่งเป็นผู้กล่าววนิศกะ ชีโทย
ว่าเป็นเหมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้
พึงคบผู้มีปัญญาเช่นนั้น ซึ่งเป็นบัณฑิต
เพราะว่า เมื่อคบท่านผู้นั้น
มีแต่คุณอย่างประเสริฐ ไม่มีโทษที่ลามก

~ ปณทิตวรรค ~



ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม

ก็ผู้ใดไม่เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม พึงเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี
ความเป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม
ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ของผู้นั้น

~ สหสวรรค ~



ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน

ภิกษุยินดีแล้วในความไม่ประมาท
มีปกติเห็นภัยในความประมาท
ไม่ควรเพื่อจะเสื่อมจากมรรคและผล
ตั้งอยู่แล้วในที่ใกล้แห่งพระนิพพานทีเดียว

~ อปปมาทวรรค ~



ทางที่มารหาไม่พบ

มารยอมไม่ประสพทางของท่านผู้มีศีลถึงพร้อมแล้ว
มีปกติอยู่ด้วยความไม่ประมาท
พ้นวิเศษแล้วเพราะรู้ชอบเหล่านั้น

~ บุญพวรรค ~





เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า

ถ้าว่าบุคคลพึงได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่อันดี เป็นนักปราชญ์ ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้
เขาพึงครอบงำอันตรายทั้งสิ้นเสียแล้ว
พึงเป็นผู้มีใจยินดี มีสติ เที่ยวไปกับสหายนั้น

หากว่าบุคคลไม่พึงได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่อันดีเป็นนักปราชญ์ ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้
เขาพึงเที่ยวไปคนเดียว

เหมือนพระราชาทรงละแฉ่งแคว้นที่ทรงชนะเด็ดขาดแล้ว
หรือเหมือนช้างชื่อว่ามาตังคะ ละโซลงแล้ว เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น

ความเที่ยวไปแห่งบุคคลคนเดียวประเสริฐกว่า
เพราะคุณเครื่องเป็นสหาย ไม่มีอยู่ในชนพาล
บุคคลนั้นพึงเป็นผู้ผู้เดียวเที่ยวไป เหมือนช้างชื่อมาตังคะ
ตัวมีความชวนขวายน้อยเที่ยวไปอยู่ในป่า ฉะนั้น
และไม่พึงทำบาปทั้งหลาย



ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่

เราเรียกบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องกับชน ๒ จำพวก
คือ คฤหัสถ์ ๑ บรรพชิต ๑
ผู้ไม่มีอาลัยเกี่ยวไป ผู้ปราศณาน้อย
ว่าเป็นพราหมณ์

~ พราหมณวรรค ~



เหมือนบุรุษผู้กุมขบ

เมื่อก่อน จิตนี้ได้เที่ยวจาริกไปตามอาการที่ปราศณา
ตามอารมณ์ที่ใคร่ และตามความสบาย
วันนี้ เราจกข่มมันด้วยโยนิโสมนสิการ
ประหนึ่งนายควาญช้างข่มช้างที่ซบมัน ฉะนั้น

~ นาควรรค ~



ผู้หวนไปสู่ป่าอีก

บุคคลใดมีอาลัย ดุจดมู่มัอันตั้งอยู่ในป่า
ออกแล้ว น้อมไปในป่า
พ้นจากป่าแล้ว ยังเล่นไปสู่ป่าตามเดิม
ทำนทั้งหลายจงดูบุคคลนั้นนั่นแล
เขาพ้นแล้วจากเครื่องผูก ยังเล่นไปสู่เครื่องผูกตามเดิม

~ ตัณหาวรรค ~



ผู้บริโภครุ่นด้วยปลายหญาคา

คนพาลพึงบริโภครุ่นด้วยปลายหญาคาทุก ๆ เดือน
เขาย่อมไม่ถึงเสียที่ ๑๖ แห่งท่านผู้มีธรรมอันนับได้แล้ว

~ พาลวสสค ~





สธนะอันเกษมคือพระรัตนตรัย

มนุษย์เป็นอันมากถูกภัยคุกคามแล้ว
ย่อมถึงภูเข่า ป่า อาราม และรุกขเจตีย์ว่าเป็นที่พึ่ง
สธนะนั้นแลไม่เกษม สธนะนั้นไม่อุดม
เพราะบุคคลอาศัยสธนะนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง
ย่อมเห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์
ความกำวล่วงทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ อันประเสริฐ
ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ด้วยปัญญาชอบ
สธนะนั้นแลของบุคคลนั้นเกษม สธนะนั้นอุดม
เพราะบุคคลอาศัยสธนะนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้



ผู้ประคับคอง ประพาศธรรม

แม้ถ้าบุคคลประคับคองแล้ว
พึงประพาศสมาธิ เป็นผู้สงบ ฝึกแล้ว
เที่ยงธรรม มีปกติประพาศประเสริฐ
วางเสียซึ่งอาชญาในสัตว์ทุกจำพวก
บุคคลนั้นเป็นพราหมณ์ เป็นสมณะ เป็นภิกษุ

~ ภาวนาธรรม ~



ยอดนักรบในสงคราม

ก็ผู้ใดพึงกล่าวคาถาตั้งร้อย ซึ่งไม่ประกอบด้วยบทเป็นประโยชน์
บทแห่งธรรมบทเดียวที่บุคคลฟังแล้ว สงบระงับได้ ประเสริฐกว่า
ผู้ใดพึงชนะมนุษย์พันหนึ่งคุณด้วยพันหนึ่งในสงคราม
ผู้นั้นหาชื่อว่าเป็นยอดแห่งชนผู้ชนะในสงครามไม่
ส่วนผู้ใดชนะตนคนเดียวได้
ผู้นั้นแล เป็นยอดแห่งผู้ชนะในสงคราม

~ สหสวรรณก ~



ผู้ฝึกตน

อันคนไข่น้ำทั้งหลาย ย่อมไข่น้ำ
ช่างศรทั้งหลาย ย่อมดัดลูกศร
ช่างดาบทั้งหลาย ย่อมดากไม้
ผู้สอนง่ายทั้งหลาย ย่อมฝึกตน

~ กัณทวรรค ~





การทำที่พึ่งด้วยธรรม

ผู้มีปัญญาพึ่งท่าเกาะที่ห้วงน้ำท่วมทับไม่ได้
ด้วยความหมั่น ด้วยความไม่ประมาท
ด้วยความระวัง และด้วยความฝึก

~ อปปมาทวรรค ~





จิตที่นำความสุขมาให้

การฝึกจิตอันข่มได้ยาก เป็นธรรมชาติเร็ว
มักตกไปในอารมณ์ตามความใคร่ เป็นการดี
เพราะว่าจิตที่ฝึกแล้ว ย่อมเป็นเหตุนำสุขมาให้

~ จิตตวรรค ~



เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย

บุคคลพึงเว้นกรรมชั่วทั้งหลายเสีย
เหมือนพ่อค้ามีทรัพย์มาก มีพวคน้อย เว้นทางอันพึงกลัว
เหมือนผู้ต้องการจะเป็นอยู่ เว้นยาพิษเสีย ฉะนั้น

~ ปาปวรรค ~



ผู้ถอนลั้มสลักได้แล้ว

เราเรียกบุคคลผู้ตัดชะเนาะ เชือก
และเครื่องต่อพร้อมทั้งหลาย
ผู้มีลั้มสลักอันถอนขึ้นแล้ว
ผู้รู้แล้วนั้นว่าเป็นพราหมณ์

~ พราหมณวรรค ~





อริยมรรค

“บรรดาทางทั้งหลาย ทางมีองค์ ๘ ประเสริฐ
บรรดาสัจจะทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐ
บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคะประเสริฐ
บรรดาสัตว์ ๒ เท้า และอรุปธรรมทั้งหลาย พระตถาคตผู้มีจักขุประเสริฐ

ทางนี้เท่านั้น เพื่อความหมดจดแห่งทัสสนะ ทางอื่นไม่มี
เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงดำเนินตามทางนี้
เพราะทางนี้เป็นที่ยังมารและเสนามารให้หลง
ด้วยว่าท่านทั้งหลายดำเนินไปตามทางนี้แล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้
เราทราบทางเป็นที่สลัดลูกศรแล้ว จึงบอกแก่ท่านทั้งหลาย
ท่านทั้งหลายพึงทำความเพียรเครื่องเพือกิเลส
พระตถาคตทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอก
ชนทั้งหลายผู้ดำเนินไปแล้ว มีปกติเพ่งพินิจ
ย่อมหลุดพ้นจากเครื่องผูกของมาร”



ทางแห่งความบริสุทธิ์

เมื่อใด บัณฑิตย่อมเห็นด้วยปัญญาว่า
สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง
เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์
ความหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความหมดจด

~ มรรคจรรย ~





นศรกระดุก

สรีระอันกรรมทำให้เป็นนศรแห่งกระดุกทั้งหลาย
ฉาบด้วยเนื้อและโลหิต
เป็นที่ตั้งลงแห่งชรา มรณะ มานะ และมักขะ

~ ชราวุธ ~





กายนี้เหมือนก่อนไม่ได้รับประโยชน์

ไม่นานหนอ กายนี้จักนอนทับแผ่นดิน
กายนี้มีวิญญานไปปราศ อันบุคคลทั้งแล้ว
ราวกับก่อนไม่ไม่มีประโยชน์ ฉะนั้น

~ จิตตวรรค ~





ผู้ดื่มรสอันเกิดแต่วิเวก

บุคคลดื่มรสอันเกิดแต่วิเวก
และรสพระนิพพาน เป็นที่เข้าไปสงบ
ดื่มรสปิตอันเกิดแต่ธรรม
ย่อมเป็นผู้ไม่มีความกระวนกระวาย ไม่มีบาป

~ สุขวรรค ~



ทำยม

คำขอบคุณและอนุโมทนา

ขอนอบน้อมเหนือเศียรเกล้า แต่พระผู้มีพระภาคสัมมาสัมพุทธ-
อังคีรสตาทกมุนีเจ้า ผู้ทรงพระกรุณาธิคุณอนันต์ ที่ทรงเผย
พระสัทธรรมอันยอดเยี่ยมที่ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง มาโปรดปวงสัตว์
ให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ขอนอบน้อมด้วยเศียรเกล้า แต่พระอัครสาวก ผู้ทรงรวบรวมและ
เผยแผ่แสงพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระศาสดาอย่างครบถ้วน
และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณ และขออนุโมทนาบุญกับทุกท่าน ที่ให้การ
สนับสนุนทุกรูปแบบ ในกิจมหากุศล ร่วมเผยแผ่พระธรรมของพระผู้มี
พระภาคสัมมาสัมพุทธโธ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้

ขออนุโมทนาบุญกับผู้อ่านและผู้ฟังทุกท่าน ที่ได้มนสิการพระธรรม
อันยอดเยี่ยมนี้ เข้าสู่ดวงใจ

อ้างอิง

Audio	อ้างอิง
Audio 1	ภิกษุ ๒ สหาย พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้า ๒๐๙-๒๑๖
Audio 2	ภิกษุวัชชีบุตร พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๑๗๖-๑๗๘
Audio 3	ภิกษุมากรูป พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๙๒-๙๔
Audio 4	พระปธานกัมมิกตีสสเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๑๐๖-๑๐๙ วรุณชาดกที่ ๑ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๕๖ หน้า ๑๗๕-๑๘๑
Audio 5	ภิกษุว่ายาก พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๒๐๙-๒๑๑
Audio 6	สัมพหุลภิกขุ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๓๕๒-๓๕๔
Audio 7	พระเถระผู้ตั้งอยู่ในธรรม พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๑ หน้า ๓๕๔-๓๕๖
Audio 8	พระราธเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๑ หน้า ๒๘๖
Audio 9	พระพหูปัตติกาเถรี พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๑ หน้า ๕๐๕-๕๐๗
Audio 10	พระติสสเถระผู้มีปกติอยู่ในนิคม พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้า ๓๘๒-๓๘๖
Audio 11	ปรินิพพานของพระโคธิกเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๑ หน้า ๑๓๐-๑๓๔
Audio 12	สัมพหุลภิกษุ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๒๕๔-๒๕๙
Audio 13	พระติสสเถระอยู่ในเงื้อมเขา พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๔๗๔-๔๗๙
Audio 14	สาธุสามเณร พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๒๔๕-๒๕๑

อ้างอิง (ต่อ)

Audio	อ้างอิง
Audio 15	วิพากษ์ตถกถิกษุ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๒๙๐-๒๙๒
Audio 16	ขัมพูกาชีวิต พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๑ หน้า ๒๑๘-๒๓๑
Audio 17	ปุโรหิตชื่ออัคคิต พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๓๔๐-๓๔๙
Audio 18	สันตติมหาอำมาตย์ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๑๑๓-๑๒๐
Audio 19	พระกฤษณะทเลสีเถรี พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๑ หน้า ๔๓๔-๔๔๕
Audio 20	สุขสามเณร พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๑๒๖-๑๔๐
Audio 21	พระจุฬปิ่นถกเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้า ๓๒๓-๓๔๔
Audio 22	ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้า ๓๙๔-๔๐๖
Audio 23	มหาธรรมาณช พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๓๒-๓๕
Audio 24	พราหมณ์ ๒ คน พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๔๕๙-๔๖๐
Audio 25	ภิกษุ ๕๐๐ รูป พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๙๘-๑๐๒
Audio 26	ภิกษุ ๕๐๐ รูปอื่นอีก พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๓ หน้า ๑๐๓-๑๐๕
Audio 27	พระนางรูปนันทาเถรี พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๑๕๘
Audio 28	พระปุตติคัตตติสสเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้า ๔๓๕-๔๔๐
Audio 29	พระติสสเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้า ๓๘๑-๓๘๓

ซีดีพระไตรปิฎกเสียง อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒

จัดทำโดย โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก มูลนิธิอุทยานธรรม
เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ (วันวิสาขบูชา ๒๕๖๐)



รับฟังและดาวน์โหลดได้ที่

WWW.UTTAYARNNDHAM.ORG

WWW.SOUNDCLOUD.COM/UTTAYARNNDHAM

WWW.YOUTUBE.COM/C/UTTARNNDHAMORGPAGE

คณะผู้จัดทำ ชีตพระไตรปิฎกเสียง อรรถกถาธรรมบท ชุดที่ ๒

ที่ปรึกษา	ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์	เผยแพร่	ปัทมา เอื้ออรรถการ วารุณี วรารักษ์พงศ์ และคณะ
อำนวยการ	ณัฐกร ทับทอง		
บทพากย์	ณัฐฐา เจียรวงศ์ ณัฏยาภรณ์ เจียรวงศ์ มสารัศม์ ธนรัตน์ปณณโชติ	เผยแพร่สื่อ- อิเล็กทรอนิกส์	กฤติน กาญจนภา นิตินาถ ชาตศิริวัฒนา วิสุทธิ ปริมาภรณ์พิลาส โสภา ลีวุฒินันท์ ศุภานัน ธนานิษฐ์
บันทึกเสียง	ณัฐกร ทับทอง		
ตัดแต่งเสียง- มิกซ์เสียง	ณัฐกร ทับทอง นิธิยา วิทวัสกุล อภิรักษ์ เจียมจันทร์	ประสานงาน	ขวัญชนก บัวทอง ชัตติยะ รัตนมณี วารุณี วรารักษ์พงศ์
ควบคุมคุณภาพ	กฤติน กาญจนภา ธัญญ์นรี ศรีบุญยาฐิติกุล พินิกาญจน์ ลาภานันท์ วิวรรณ สุวรรณประเสริฐ		
ออกแบบปก	มลฤดี ตั้งสกุลพิทักษ์		
ประชาสัมพันธ์บุญ & ผลิต & การเงิน	กรรณิกา ตะล่อมสิน สุดาทิพย์ เจียรวงศ์ สุอารี สุธิโสภณ ศรีสันต์ ตะล่อมสิน		

กัมพากย์ ชีตติพรไตรปิฎกเสียว อรหันตรรรรมบท ชุดที่ ๒

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
กฤติน กาญจนภา	เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า ผู้บริโภคนะด้วยปลายหญ้าคา ยอดนักรบในสงคราม การทำที่พึงด้วยธรรม	ตระกูลใหญ่ กุ่มพื ปริพาชก ธนเศรษฐี
กิตติมา พูลวงษ์	เหมือนบุรุษผู้กุมขอ ผู้บริโภคนะด้วยปลายหญ้าคา ยอดนักรบในสงคราม จิตที่นำความสุขมาให้ นครกระดุก	อุบาลิกา มารดาบิดา พวกเด็ก มาตีกมาตา พระนางรูปนันทาเถรี
ชัตติยะ รัตนมณี	ไม่พึงเป็นผู้เดินทางไกล ยอดนักรบในสงคราม	เทวดา เทวดา
ชนิตร์นันท์ ปุณณะนิต	ผู้ฝึกตน	สุขสามเณร
ณัฐรุฬษา อารีย์วัฒนา	ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า บัณฑิตไม่ทำบาป ทางที่มารหาไม่พบ เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ผู้บริโภคนะด้วยปลายหญ้าคา ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม ยอดนักรบในสงคราม ผู้ฝึกตน ผู้ฝึกตน การทำที่พึงด้วยธรรม ทางแห่งความบริสุทธิ์	พระคันถิกเถระ ภิกษุ ๓ อุบาลก มาร ช้าง เทพดา ภิกษุกุลุปกะ-ชัมพูกาชีวก คน ๒ โจร ชน นายภัตตภติกะ อาจารย์ทศปาโมกข์ ภิกษุ
ณัฐรุวิเศษ พึ่งละออ	กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์	พระติสสะ
ทศพร ศรีจันทร์ดี	ไม่ควรวางใจ ผู้ฝึกตน การทำที่พึงด้วยธรรม เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย	ภิกษุ ๒ ผู้รักษาเรือนคลัง หมอชีวก โกมารภัก พ่อค้า

กัมพากย์ ชีตติพระไตรปิฎกเสียว อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒ (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
ทัศนีย์ อุ่นเจริญ	ยอดนักรบในสงคราม	มารดา
เทวฤทธิ์ สวารชร	การทำที่พึงด้วยธรรม เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย	ภูษามาลา คน
ธนกฤต เพชรโลหะกุล	เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม	พระอานนทเถระ พระอานนทเถระ
ธนากร มาลาวัลย์	การทำที่พึงด้วยธรรม จิตที่นำความสุขมาให้ ผู้ถอนลื้มสลักได้แล้ว	เสนาบดี คน พราหมณ์ ๑
ธานินทร์ แสันทวิสุข	ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล ไม่พึงเป็นผู้เดินทางไกล ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม เหมือนบุรุษผู้กุมขอ ผู้บริโภคนโคชณะด้วยปลายหญ้าคา ผู้บริโภคนโคชณะด้วยปลายหญ้าคา ยอดนักรบในสงคราม 1 ผู้ฝึกตน ผู้ฝึกตน การทำที่พึงด้วยธรรม การทำที่พึงด้วยธรรม	พระวิปัสสกะเถระ ภิกษุ อาจารย์ ภิกษุ ๒ บุตรทั้งหลาย อมนุษย์ มหาชน พระเถระ ราชบุรุษ คนตีกลอง พระปัจเจกพุทธเจ้า พนาย พระมหาปิ่นถกเถระ
ธีระภัทร์ พายุพล	สธนะอันเกษมคือพระรัตนตรัย	ชาวบ้าน
นิตินาถชาติศิริวัฒนา	เหมือนบุรุษผู้กุมขอ นครกระดุก	ยักษ์ณี ภิกษุณี
นิตินพงษ์ ห่อนาค	สธนะอันเกษมคือพระรัตนตรัย	อัคคิตตปุโรหิต
บรรจง จุฑาพิมาย	ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม	สันตติมหาอำมาตย์
บัญญัติ ประธานชัยมงคล	กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์	พระชีณาสพ
ปพนพัชร ชัยศิริวิกรม	ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่	นกแขกเต้า พระนิคมตีสเถระ พระตีสเถระ

กัมพากย์ ชีตติพระไตรปิฎกเสียว อรหันตรรรรมบท ชุดที่ ๒ (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
ปพนพัชร ชัยศิริวิกรม (ต่อ)	การทำที่พึงด้วยธรรม เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย ผู้ตีมรสอันเกิดแต่วิเวก	พระจุฬป็นถเถระ-มานพ โจร ๑ พระติสสเถระ
พงษ์เทพ วงษ์ศิริ	เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย ผู้ถอนลัมสลักได้แล้ว	โจร ๒ พราหมณ์ ๒
พนาวรรณ ศรีวะโลสกุล	ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ การทำที่พึงด้วยธรรม	มารดา - พหูสูตรติกาเถรี อุบาสิกา เด็กชายมหาปันถก
พราตธ ฌ นคร	ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า ผู้ชวนไปสู่ป่าอีก ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม การทำที่พึงด้วยธรรม การทำที่พึงด้วยธรรม	ภิกษุ ๔ ชาวบ้าน คน ๑ สามี โจร
พลิชฐ แสงมงคลพันธ์	ผู้ฝึกตน	ผู้จัดการภัต
พัฒนา บุญเป็ง	ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้ ยอดนักรบในสงคราม ผู้ฝึกตน	พระสารีบุตรเถระ พระสารีบุตรเถระ พระสารีบุตรเถระ
พัฒนิตา สุเมธาวัดนะ	ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม	ภรรยา
พินิกาญจน์ ลาภานันท์	บัณฑิตไม่ทำบาป	ภรรยา
ภคกฤษ สุวรรณมา	สธณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย	ฤๅษี
ภคพล พิงพิทยากุล	ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล ไม่ควรวางใจ การบวชที่ย่อหย่อน ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า บัณฑิตไม่ทำบาป ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้ ผู้อ้อยู่ใกล้พระนิพพาน เที่ยวไปคนเดียวดีกว่า ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ เหมือนบุรุษผู้กุมขอ	ภิกษุ ๔ ภิกษุ ๑ ภิกษุ ๒ ภิกษุ ๑ ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ

กัมพากย์ ชีตติพระไตรปิฎกเสียว อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒ (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
ภคพล พิงพิทยากุล (ต่อ)	ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม ยอดนักรบในสงคราม ผู้ฝึกตน การทำที่พึงด้วยธรรม เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์ ผู้ดื่มรสอันเกิดแต่วิเวก	คน ๓ ภิกษุ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ ภิกษุ
รวิ บัวดวง	สรณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย	พระโมคคัลลานเถระ
วรวิทย์ อัจฉริยศรีพงศ์	ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล	ภิกษุ ๓
วัชรพล มารุ่งเรืองชัย	ผู้ฝึกตน	สหายชาวเมือง
วิเชียร มามีเกตุ	ผู้ชวนไปสู่ป่าอีก สรณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย ยอดนักรบในสงคราม การทำที่พึงด้วยธรรม	พระราชา พระเจ้าปเสนทิโกศล บิดา พระเจ้าพาราณสี
ลิตธา วรรณสวาท	ผู้บริโภค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา สรณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย ผู้ฝึกตน	อาชีวก นาคราช คันทเศรษฐี
ลิตพิพงษ์ แก้วกนิษฐารักษ์	ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา การบวชที่ย่อหย่อน ทางที่มารหาไม่พบ เหมือนบุรุษผู้กุมขม จิตที่นำความสุขมาให้	ภิกษุ ๑ - มานพ ๑ ภิกษุ ๑ พระโคธิกเถระ สาณสามเณร ภิกษุ ๑
สิริพงศ์ แพทย์วังษ์	ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา	ภิกษุ ๒ - มานพ ๒
สุนทร มีศรี	ผู้ชักบอกขุมทรัพย์ให้ ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน ผู้ฝึกตน	ราธะพราหมณ์ ท้าวสักระ ท้าวสักระ
สุนิสา ปัญจมะวัต	ทุกตอน	เล่าเรื่อง
สุภัทรา จิตสงบ	ผู้ฝึกตน	มารดา

กัมพากย์ ชีตติพระไตรปิฎกเสียว อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒ (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
อนันต์ เจียรวงศ์	ผู้ชวนไปสู่ป่าอีก	พระมหากัสสปเถระ
อัครันพงศ์ พุทธิวิมุกุล	ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล จิตที่นำความสุขมาให้	ภิกษุ ๕ ภิกษุ ๒
อัญชลี ชัยชนะวิจิตร	ยอดนักรบในสงคราม	ธิดาเศรษฐี - นางปริพาชิกา
อิทธิพล มามีเกตุ	ทุกตอน	พระพุทธเจ้า
อินธิ ธนาภิสัทธกุล	การทำที่พึงด้วยธรรม	ธิดาเศรษฐี

สถานที่บันทึกเสียง

1. ห้องปฏิบัติการวิจัยทางสวณศาสตร์และเสียงพูด
ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ห้องบันทึกเสียง บริษัท ปัญญธารา จำกัด ถนนแจ้งวัฒนะ

รายนามผู้สนับสนุนด้านครุภัณฑ์ วัสดุ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการโครงการฯ

อาจารย์ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์
คุณเกษร – คุณเจียม ทับทอง
คุณจรรยาศักดิ์ ลีวุฒินันท์
คุณจุฑารัตน์ ตั้งพานิช
คุณจำลอง จงผดุงเกียรติ - คุณวีระ และคุณวลัย ลีลามะลิ
คุณชุ่น วิทวัสกุล และครอบครัว
คุณณัฐกร ทับทอง
คุณณัฐพงศ์ สังชะโห
คุณตติยา - คุณนิรันดร์ - คุณนิตินาถ ชาศิตศิริวัฒนา
คุณถิร คงช่วยชาติ
คุณทิพวรรณ ทิวาวรรณวงศ์
คุณธนกฤต เพชรโลหะกุล และครอบครัว
คุณธนินทร์ ธนาภิสิทธิ์กุล และครอบครัว
คุณธัญญ์นรี ศรีบุญยาสฐิติกุล – คุณดุสิต เลิศสิน
คุณนฤมล เลิศสิน – คุณวิสุทธิ์ ปริมาภรณ์พิลาส
คุณนันทวัน เพชรภักดิ์
คุณปัทมา เอื้ออรรถการ
คุณพรพรรณ วงศ์มาศา
คุณพยนต์ – คุณศิริวรรณ รักการงาน
คุณพัฒนา บุญเป็ง
คุณพินิกาญจน์ ลาภานันท์ – คุณวรวิช เลิศสิน
คุณมสาร์ศม์ ธนรัตน์ปิ่นณ โชติ

รายนามผู้สนับสนุนด้านครุภัณฑ์ วัสดุ และค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการโครงการฯ (ต่อ)

คุณมิ่งเต๋ามิ่ง แซ่ลิ่ม – คุณพลทรัพย์ หาญอุทัยรัมย์

คุณรัชดา ขอประเสริฐ

คุณวิวรรณ สุวรรณประเสริฐ

คุณวีรวัฒน์ ทะล่อมสิน และครอบครัว

คุณวีระ เต็มสิทธิโชค – คุณกนกกานต์ โอสธานุเคราะห์ – คุณณัฐนลิน เต็มสิทธิโชค

คุณศรีสันต์ ทะล่อมสิน – คุณชำนาญ วิฑูรปกรณ์ และครอบครัว

คุณศิริภรณ์ เลิศอุไรวงศ์

คุณสุดาทิพย์ เจียรวงศ์

คุณอภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ และครอบครัว

คุณอภิรักษ์น์ เจียมจันทร์ และครอบครัว

คุณอรพรรณ – คุณอนุชิต บุญทอง

คุณอิสริย์ จิตต์สมนึก และครอบครัว

ประธานการจัดทำชีวิต อหิณตธรรมบท ชุดที่ ๒

คุณดุสิต เลิศสิน คุณธัญญ์นรี ศรีบุญยาฐิติกุล และครอบครัว

รายนามผู้ร่วมสร้างชีวิตอหิณตธรรมบท ชุดที่ ๒

อาจารย์ไชย ฦ พล อัครศุภเศรษฐ์
โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก และผู้ร่วมบริจาค
ครอบครัวเจียรวงศ์
คุณเจียม - คุณเกษร ทับทอง
คุณเบญจวรรณ ธนาภิลิทธิกุล
คุณเพ็ญแข ใจกว้าง
คุณแก้วใจ ธรรมนะจิตต์
คุณกรรณิกา ตะล่อมสิน - คุณวิศรุต วิภาวิสันต์
คุณกรรช และน้องธัน วรสถิต
คุณกวิณ วิภาวิสันต์
คุณกวี - คุณกฤติยา ตะล่อมสิน และครอบครัว
คุณคุณนิธิยา วิทวัสกุล
คุณจันทร์เพ็ญ เกียรไพศาล
คุณจำเนียร วัฒนรัตน์
คุณชนาธิป คุณากร และคุณธนิษฐ์ รัตนฉายทอง
คุณชัญญานุช คุณาวิบูลย์วงศ์
คุณชัย นิธิกุลตานนท์
คุณชัยณรงค์
คุณชำนาญ - คุณศรีสันต์ วิฑูรปกรณ์ และครอบครัว

คุณณดา วิภาวิสันต์
คุณณัฐนันท์ อังสุสิงห์
คุณณัฐกร ทับทอง
คุณณฐา ธนาภิลิทธิกุล
คุณดวงกมล ชัยมงคล
คุณดุสิต เลิศสิน - คุณธัญญ์นรี ศรีบุญยาฐิติกุล และครอบครัว
คุณทัศนีย์ ชัยมงคล
คุณทินกร ธนาภิลิทธิกุล
คุณธนกฤต เพชรโลหะกุล และภรรยา
คุณธนะพงษ์
คุณธนิษฐ์ ธนาภิลิทธิกุล
คุณธัชพงศ์ ธรรมพุดิพงษ์
คุณนฤมล เลิศสิน - คุณวิสุทธิ ปรมารณพิลาส
คุณนิตยา ฉันทวานิช
คุณนิภา เทียมจรัส
คุณนิรันดร์ - คุณตติยา - คุณนิตินาถ ชาติศิริวัฒนา
คุณบัญญัติ - คุณกาญจนา ประธานชัยมงคล และครอบครัว
คุณบุญฤทธิ์ มหามนตรี
คุณปณณวัฒน์ วิฑูรปกรณ์

รายนามผู้ร่วมสร้างชาติ อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒ (ต่อ)

คุณปัทมา เอื้ออรรถการ
คุณปยุตยา วิฑูรปกรณ์
คุณพรนภา วิมลรัตน์
คุณปัทมา เอื้ออรรถการ
คุณพรรณภา ธนาภิสิทธิ์กุล
คุณปริชญ์ ธนาภิสิทธิ์กุล
คุณพัชราวดี ธนาภิสิทธิ์กุล
คุณพิษณุพิมพ์ วิทวัสกุล
คุณพิมพ์ดา องค์กรวิมล
คุณภัทราพร วิมลรัตน์
คุณกิมวจน์ วิมลรัตน์
คุณภีรวัชร องค์กรวิมล
คุณภูติห ตะล่อมสิน
คุณภูวดล วิมลรัตน์
คุณรวีวรรณ ธนาภิสิทธิ์กุล
คุณวรวิช เลิศสิน และคุณพินิกาญจน์ ลาภานันท์
คุณวรวุฒิ - คุณจิรดา เลิศสิน
คุณวารุณี วรารักษ์พงศ์
คุณวิภา เลิศฤทธิภูวดล
คุณวิมลพรรณ ธนาภิสิทธิ์กุล
คุณวิวัฒน์ - คุณสุดาร์ตน์ ตะล่อมสิน และครอบครัว
คุณวีรวัฒน์ - คุณชนิษฐา องค์กรวิมล และครอบครัว

คุณศรีมงคล รัตนภิญโญทิพย์
คุณศิริเพ็ญ สุทธาโรจน์
คุณศิริพรรณ สุทธาโรจน์
คุณศิริภรณ์ เลิศอุไรวงศ์
คุณศิริวรรณ - คุณพยนต์ รักการงาน และครอบครัว
คุณศุภางค์พรรณ พิสิษฐเกษม
คุณศุภานัน ธนานิษฐ์
คุณสุกานดา สีสามะลิ
คุณสุชาดา อมรพิทักษ์พันธ์
คุณสุนิสา ปัญจมะวัต
คุณสุภาภัก คัลยาเนตร
คุณสุอารี สุธิโสภณ
คุณอนุรักษ กฤษฎาพงษ์
คุณอภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์
คุณอรุณรุ่ง ยัญญลักษณ์
คุณอรุณวรรณ วนาพันธ์พรกุล
คุณอรรณ ตะล่อมสิน
คุณอินธนี ธนาภิสิทธิ์กุล
บริษัท ไมโครเทค โปรดักส์ จำกัด
บริษัท ไมโครเทคทูลแอนด์ด้าย จำกัด
ร้านโอชยะ สาขาซีคอนบางแค และผู้ร่วมบริจาค

ขอเชิญทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างสรรค์บุญใหญ่นี้
ทำจิตให้ผ่องใสในมหาบุญที่ได้ทำแล้วนี้ จนเป็นจาคานุสติ
ปรากฏภูมิจิตดี ภูมิปัญญาดี ภูมิธรรมดี ภูมิสังคมดี
ภูมิสมบัติดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

กัปปิยการก

ผู้ทำของที่สมควรแก่สมณะ ผู้ทำหน้าที่จัดของที่สมควรแก่ภิกษุบริโภค
ผู้ปฏิบัติภิกษุ ลูกศิษย์พระ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ผู้บริโภค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโภค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา

กุฎุมพี

คนมีทรัพย์ คนมั่งคั่ง

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ชีณาสพ

ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้หมดกิเลส พระอรหันต์

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล - ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล
ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา
ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา
ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา
ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโศค โภชนะด้วยปลายหญ้าคา
ผู้ฝึกตน - ผู้ฝึกตน
กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์ - กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์
ผู้ตีมรสอันเกิดแต่วิเวก - ผู้ตีมรสอันเกิดแต่วิเวก

คิลานุปัฏฐาก

ภิกษุผู้พยาบาลไข้

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

จตุตถฌาน

ฌานที่ ๔ มีองค์ ๒ ละสุขเสียได้ มีแต่อุเบกขากับเอกัคคตา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ตจปัญจกัมมัฏฐาน

กรรมฐานมีหนึ่งเป็นที่คำรบห้า

กรรมฐานอันบัณฑิตกำหนดด้วยอาการมีหนึ่งเป็นที่ ๕ เป็นอารมณ์

กรรมฐานที่ท่านสอนให้พิจารณาส່วนของร่างกาย ๕ อย่าง คือ ผม ชน เล็บ ฟัน หน้ง
โดยความเป็นของปฏิกูล หรือโดยความเป็นสภาวะอย่างหนึ่ง ๆ ตามที่มันเป็นของมัน
ไม่เอาใจเข้าไปผูกพันแล้วคิดวาดภาพไฝ่ฝั้นตามอำนาจกิเลส

พจนานุกรมเขียน ตจปัญจกกรรมฐาน

เรียกอีกอย่างว่า มุลกัมมัฏฐาน (กรรมฐานเบื้องต้น)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ทุติยฌาน

ฌานที่ ๒ มีองค์ ๓ ละวิตก วิจารณ์ได้ คงมีแต่ ปีติ สุข อันเกิดแต่สมาธิกับเอกัคคตา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

บริหาร ๘

บริหาร เครื่องใช้สอยของนักพรต เครื่องใช้สอยของพระในพระพุทธศาสนา มี ๘ อย่าง คือ สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร มืด โทนหรือมืดตัดเล็บ เข็ม ประคดเอว กระบอกกรองน้ำ

นิยมเรียกรวมว่า อัฐบริหาร (บริหาร ๘)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ปฏิสัมพันธ์

ความแตกต่าง ความรู้แตกต่าง ปัญญาแตกต่าง มี ๔ คือ

- ๑. อัตตปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกต่างในอรรถ
- ๒. ธรรมปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกต่างในธรรม
- ๓. นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกต่างในนิรุกติ คือ ภาษา
- ๔. ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกต่างในปฏิภาณ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล - ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล
ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม - ผู้เห็นธรรมอันยอดเยี่ยม
ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน - ผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน
ผู้บริโศโก โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโศโก โภชนะด้วยปลายหญ้าคา
ผู้บริโศโก โภชนะด้วยปลายหญ้าคา - ผู้บริโศโก โภชนะด้วยปลายหญ้าคา
สรณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย - สรณะอันเกษมคือพระรัตนตรัย
ยอดนักรบในสงคราม - ยอดนักรบในสงคราม
การทำที่พึงด้วยธรรม - การทำที่พึงด้วยธรรม
การทำที่พึงด้วยธรรม - การทำที่พึงด้วยธรรม
จิตที่นำความสุขมาให้ - จิตที่นำความสุขมาให้
จิตที่นำความสุขมาให้ - จิตที่นำความสุขมาให้
เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย - เว้นบาปเหมือนเว้นยาพิษและทางมีภัย
กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์ - กายนี้เหมือนท่อนไม้ไร้ประโยชน์

ปฐมณาน

ณานที่ ๑ มีองค์ ๕ คือ

วิตก (ความตรึก)

วิจารณ์ (ตรอง)

ปีติ (ความอิ่มใจ)

สุข (ความสบายใจ)

เอกัคคตา (ความมีอารมณ์เป็นหนึ่ง)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

เผด็จ

บอกแจ้งให้รู้ บอกนิมิต บอกกล่าวหรือประกาศเชื่อเชิญเพื่อให้ร่วมทำกิจ โดยพร้อมเพรียงกัน
ประเดียง ก็ว่า

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

กัตตุเทสก์

ผู้แจกภัต ภิกษุที่สงฆ์สมมติคือแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่จัดแจกภัต

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

มักจะ

ลบหลู่คุณท่าน ลบหลู่ความดีของผู้อื่น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

วิญญะ

การวนเวียน การเวียนเกิดเวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด

ความเวียนเกิด หรือวนเวียน ด้วยอำนาจกิเลสกรรม และวิบาก

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สังโยชน์

สังโยชน์ กิเลสที่ผูกมัดใจสัตว์, ธรรมที่มัดสัตว์ไว้กับทุกข์ มี ๑๐ อย่าง คือ
โอรัมภาคียสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ได้แก่

- ๑. ลักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน
- ๒. วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย
- ๓. สีสัพพตปราคาส ความถื้อมั่นคืลพรวต
- ๔. กามราคะ ความตติใจในกามคุณ
- ๕. ปฏิฆะ ความกระทบกระทั่งในใจ

อุทธัมภาคียสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องสูง ๕ ได้แก่

- ๖. รูปราคะ ความตติใจในรูปธรรมอันประณีต
- ๗. อรูปราคะ ความตติใจในอรูปธรรม
- ๘. มานะ ความถื้ว่าตนเป็นนั่นเป็นนี่
- ๙. อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน
- ๑๐. อวิชชา ความไม่รู้จริง

พระโสดาบันั ละสังโยชน์ ๓ ข้อตันได้
พระสกิทาคามี ทำสังโยชน์ข้อ ๔ และ ๕ ให้เบาบางลงด้วย
พระอนาคามี ละสังโยชน์ ๕ ข้อตันได้หมด
พระอรหันต์ ละสังโยชน์ทั้ง ๑๐ ข้อ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัทธีวิหาริก

ศิษย์ ผู้อยู่ด้วย เป็นคำเรียกผู้ที่ได้รับอุปสมบท ถ้าอุปสมบทต่อพระอุปัชฌายะองค์ใด ก็เป็นสัทธีวิหาริกของพระอุปัชฌายะองค์นั้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล - ผู้มีส่วนและไม่มีส่วนแห่งสามัญผล
 ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้ - ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้
 ผู้หวนไปสู่ป่าอีก - ผู้หวนไปสู่ป่าอีก

เสนาสนะ

สนะ “ที่นอน” + อาสนะ “ที่นั่ง” หมายถึงที่อยู่อาศัย เช่น กุฏิ วิหาร และ
เครื่องใช้เกี่ยวกับสถานที่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ แม่โคนไม้
เมื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ก็เรียกเสนาสนะ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

โสดาปัตติผล

ผล คือ การถึงกระแสสุ่นิพพาน ผลที่รับจากการละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา
สีลัพพตปรามาส ด้วยโสดาปัตติมรรค ทำให้ได้เป็นพระโสดาบัน

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

- ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา - ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา
- การบวชที่ย่อหย่อน - การบวชที่ย่อหย่อน
- บัณฑิตไม่ทำบาป - บัณฑิตไม่ทำบาป
- ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้ - ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้
- ทางที่มารหาไม่พบ - ทางที่มารหาไม่พบ
- ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ - ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่
- ผู้หวนไปสู่ป่าอีก - ผู้หวนไปสู่ป่าอีก
- ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม - ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม
- ยอดนักรบในสงคราม - ยอดนักรบในสงคราม
- ผู้ฝึกตน - ผู้ฝึกตน
- นครกระดุก - นครกระดุก

อนุப்புพิกถา

เทศนาที่แสดงไปโดยลำดับ

เพื่อฟอกอัธยาศัยของสัตว์ให้หมดจดเป็นชั้น ๆ จากง่ายไปหายาก
เพื่อเตรียมจิตของผู้ฟังให้พร้อมที่จะรับฟังอริยสัจ
มี ๕ คือ

- ๑. ทานกถา พรรณนาทาน
- ๒. สีลกถา พรรณนาศีล
- ๓. สัคคกถา พรรณนาสวรรค์ คือ ความสุขที่พรั่งพร้อมด้วยกาม
- ๔. กามาทีนวกถา พรรณนาโทษของกาม
- ๕. เนกขัมมานิสังสกถา พรรณาอานิสงส์แห่งการออกจากกาม

อนุப்புพิกถา ก็มีใช้

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อรหัตผล

ผลคือการสำเร็จเป็นพระอรหันต์, ผลคือความเป็นพระอรหันต์, ผลที่ได้รับจากการละสังโยชน์
ทั้งหมด อันสืบเนื่องมาจากอรหัตตมรรค ทำให้เป็นพระอรหันต์

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อริยผล

ผลอันประเสริฐ มี ๔ ชั้น คือ โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล และอรหัตตผล

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา - ผู้ไม่พบทางแห่งปัญญา

การบวชที่ย่อหย่อน - การบวชที่ย่อหย่อน

บัณฑิตไม่ทำบาป - บัณฑิตไม่ทำบาป

ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้ - ผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้

ทางที่มารหาไม่พบ - ทางที่มารหาไม่พบ

ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ - ผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่

ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม - ผู้ประดับกาย ประพฤติธรรม

ยอดนักรบในสงคราม - ยอดนักรบในสงคราม

ผู้ฝึกตน - ผู้ฝึกตน

อักโกสวัตถุ

อักโกสวัตถุ เรื่องสำหรับด่า มี ๑๐ อย่าง คือ

- ๑. ชาติ ได้แก่ชั้นหรือกำเนิดของคน
- ๒. ชื่อ
- ๓. โคตร คือตระกูลหรือแซ่
- ๔. การงาน
- ๕. ศิลปะ
- ๖. โรค
- ๗. รูปพรรณสัณฐาน
- ๘. กิเลส
- ๙. อาบัติ
- ๑๐. คำสบประมาทอย่างอื่น ๆ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อังกาส

ถวายพระ เลี้ยงพระ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อันเตवासิก

ผู้อยู่ในสำนัก ภิกษุผู้ขออยู่ร่วมสำนัก ศิษย์ (ภิกษุผู้รับให้อยู่ร่วมสำนักเรียกอาจารย์)

อันเตวาสิกมี ๔ ประเภทคือ

๑. ปัพพช้นเตवासิก อันเตวาสิกในบรรพชา
๒. อุปสัมปท้นเตवासิก อันเตวาสิกในอุปสมบท
๓. นิสสย้นเตवासิก อันเตวาสิกผู้ถือนิสัย
๔. ธัมม้นเตवासิก อันเตวาสิกผู้เรียนธรรม

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here